



# КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

## «ЧАГО ДЗЯРЖАВА ЧАКАЕ АД КУЛЬТУРЫ?»



Фота Генадзя СЯМЁНАВА, БелТА

Па-першае, твораў, здольных узняць патрыятычны дух народа, ярка і сумленна паказаць усяму свету мінулае і цяперашняе Беларусі, стварыць вобразы сапраўдных нацыянальных герояў.

Па-другое, беражлівай і карпатлівай працы па захаванні нашай спадчыны.

Па-трэцяе, забеспячэння даступнасці культурных даброт для ўсіх грамадзян, уключаючы жыхароў малых гарадоў і сяла, актыўнага ўдзелу ў выхаванні моладзі».

(з Паслання Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь  
беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу)

С. 2

**25 красавіка —  
выбары дэпутатаў  
мясцовых  
саветаў дэпутатаў  
Рэспублікі  
Беларусь**

# “Беларуская культура з’яўляецца неад’емнай часткай дзяржаўнага суверэнітэту”



“Як не было, так і няма ад нашых пісьменнікаў выдатных твораў, што палюбіліся шырокаму колу чытачоў. Прафесійныя кампазітары не могуць напісаць песню, з якой Беларусь змагла б годна выступіць на конкурсе “Еўрабачанне”, — сказаў пад час выступлення Аляксандр Лукашэнка.

У сваім выступленні Прэзідэнт закрануў таксама шэраг праблемных аспектаў развіцця айчынага кінематографа.

Цягам усіх гадоў існавання суверэнай Беларусі дзяржава ўкладвае ў развіццё нацыянальнай культуры значныя сродкі.

Паводле слоў беларускага Лідэра, неабходна больш эфектыўна выкарыстоўваць дзяржаўныя рэсурсы на падтрымку культуры і мастацтва, узяўшы фінансаванне з той ідэалагічнай і творчай аддачай, якую атрымлівае ад іх грамадства. Адначасова, трэба сфарміраваць сістэму, здольную павялічыць прыток пазабюджэтнага інвэсціравання ў культуру, каб гэтая сфера стала адной з прэстыжных для ўкладання капіталу.

Больш прагматычным павінен быць падыход да аднаўлення і выкарыстання помнікаў культуры.

Ашчадна і асцярожна неабходна ставіцца не толькі да помнікаў, але і да аб’ектаў нематэрыяльнай культуры, і асабліва да дзяржаўных моў — беларускай і рускай, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. На думку Прэзідэнта, лепшым пацвярджэннем рэальнага клопату пра развіццё роднай мовы стала прыняцце Закона “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”, які ўступіць у сілу з 1 верасня 2010 года.

**Паводле паведамленняў Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і БелТА**  
**На здымку:**  
**Аляксандр Лукашэнка пасля выступлення ў Авалянаўскай зале парламента.**  
**Фота Генадзя СЯМЁНАВА, БелТА**

**У Пасланні Кіраўніка нашай дзяржавы беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу асабліва ўвага надаецца пытанню якасці: “Асноўным арыенцірам ва ўсіх сферах дзейнасці з’яўляецца ЯКАСЦЬ: якасць тавараў, што ствараюцца, і паслуг, якія аказваюцца; якасць кіравання. І самае важнае — якасць жыцця людзей”.**

**Таксама Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што “і сёлета ў поўнай меры захавана сацыяльная накіраванасць бюджэту. Сродкі, якія выдаткоўваюцца на сацыяльную сферу, не толькі не скарачаны, але і, па найважнейшых пазіцыях, нават павялічаны. Выдаткі бюджэту на фінансаванне сацыяльна-культурнай сферы ў цяперашнім годзе ў параўнанні з мінулым узраслі на 14 працэнтаў”.**

**Значная частка выступлення Прэзідэнта перад беларускім народам і парламентам прысвячалася далейшаму развіццю нацыянальнай культуры.**

“Беларуская культура з’яўляецца неад’емнай часткай дзяржаўнага суверэнітэту. Яна дапамагае нам адчуваць сябе адзіным, унікальным і самабытным народам, з’яўляецца свайго роду вакцынай супраць вірусаў духоўнай дэградацыі.

Замацаваныя ў ёй маральныя ўстаноўкі, мадэлі паводзін вызначаюць пазіцыю і народа ў цэлым.

Чого дзяржава чакае ад культуры? Па-першае, твораў, здольных узняць патрыятычны дух народа, ярка і сумленна паказаць усяму свету мінулае і цяперашняе Беларусі, стварыць вобразы

сапраўдных нацыянальных герояў. Па-другое, беражлівай і карпатлівай працы па захаванні нашай спадчыны. Па-трэцяе, забеспячэння даступнасці культурных даброт для ўсіх грамадзян, уключаючы жыхароў малых гарадоў і сяла, актыўнага ўдзелу ў выхаванні моладзі”, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы.

У час выступлення членаў Палаты прадстаўнікоў і Савета Рэспублікі Аляксандр Лукашэнка выказаў шэраг крытычных заўваг на адрас творчай інтэлігенцы. У прыватнасці, словы Прэзідэнта датычыліся новых твораў.

## Стратэгічнае партнёрства

**Прэзідэнт нашай краіны Аляксандр Лукашэнка ад імя беларускага народа і ад сябе асабіста 19 красавіка павіншаваў Прэзідэнта Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла Уга Чавеса Фрыяса з 200-годдзем незалежнасці краіны. Пра гэта паведаміла Прэс-служба беларускага Лідэра.**

Кіраўнік дзяржавы пацвердзіў імкненне Рэспублікі Беларусь да далейшага развіцця ўсебаковага палітычнага і гандлёва-эканамічнага ўзаемадзеяння з Баліварыянскай Рэспублікай Венесуэла, якое набыло характар стратэгічнага партнёрства.

“Адзінства нашых поглядаў на будучыню свету з’яўляецца надзейным фундаментам для далейшага пашырэння канструктыўнага супрацоўніцтва Беларусі з Венесуэлай у рамках ААН, Руху недалучэння і іншых міжнародных арганізацый”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

\*\*\*

У той жа дзень адбылася цырымонія ўскладання вяноў да мемарыяльнай дошкі ў скверы імя Сімона Балівара ў Мінску ў сувязі з 200-годдзем абвяшчэння незалежнасці Венесуэлы.

Ва ўрачыстым мерапрыемстве прымаў удзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Рэ-



спубліцы Беларусь Амерыка Дыяс Нуньес. Як адзначыў кіраўнік Дыпламатыі ў сваім выступленні, Беларусь і Венесуэла развіваюць стратэгічнае партнёрства на карысць народаў абедзвюх краін.

Па словах Амерыка Дыяса Нуньеса, узаемадзеянне паміж нашымі краінамі асабліва ўмацавалася пасля візіту ў Каракас Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі.

**На здымку: на ўрачыстасцях з нагоды 200-годдзя абвяшчэння незалежнасці Венесуэлы ў мінскім скверы імя Сімона Балівара.**  
**Фота Юрыя ІВАНОВА**

## Праграма Дзён культуры

**21 красавіка ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча міністра культуры Паўла Латушкі і Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Сірыйскай Арабскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Фарука Таха.**

Як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры, у ходзе перамоў абмяркоўваліся пытанні супрацоўніцтва ў галіне культуры, дасягнута дамоўленасць аб праграме Дзён культуры Сірыйскай Арабскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, якія пройдуць у нашай краіне 24 — 29 красавіка 2010 года.

У праграму Дзён уключаны выступленні сірыйскіх музычных і танцавальных калектываў, выстаўка сірыйскага жывапісу і прыкладнага мастацтва, а таксама кінапраграма з пяцю фільмамі.

Асновай для развіцця культурных кантактаў з Сірыяй з’яўляецца Пагадненне паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Сірыйскай Арабскай Рэспублікі аб супрацоўніцтве ў галіне адукацыі, навукі і культуры, падпісанае 11 сакавіка 1998 г.

## 25 красавіка — выбары дэпутатаў мясцовых саветаў дэпутатаў Рэспублікі Беларусь

### На кожным участку

**Заўтра, 25 красавіка, у рэспубліцы адбудуцца выбары дэпутатаў мясцовых саветаў дэпутатаў краіны. Сярод кандыдатаў у дэпутаты, натуральна, — немалая колькасць работнікаў культуры, бо яны, па вызначэнні, — адны з найбольш актыўных у грамадскім жыцці сваёй мясцовасці, штодня працуюць з людзьмі і з’яўляюцца дасведчанымі рэалізатарамі дзяржаўнай палітыкі ў пажыццёвай дзейнасці.**

Па адной толькі Віцебшчыне, як паведамляе “К” начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалай Пашынскі, у дэпутаты балачуецца каля 80 прадстаўнікоў абласных і раённых структур сферы культуры і мастацтва. Асобныя з гэтых работнікаў могуць стаць дэпутатамі мясцовых саветаў на другі тэрмін.

Сярод кандыдатаў у дэпутаты мясцовых саветаў няма клубнікаў, бібліятэкараў і на-

Магілёўшчыне. Асобныя з іх даўно і заслужана з’яўляюцца старастамі вёсак, арганічна спалучаюць творчыя і грамадскія абавязкі, а таму карыстаюцца ў рэгіёнах вялікім аўтарытэтам.

Не з’яўляюцца тут выключэннем і работнікі культуры і мастацтва Брэстчыны, Гомельшчыны, Гродзеншчыны, Міншчыны. Лепшыя з гэтых спецыялістаў — пастаянна навідавоку, заўжды вядуць за сабой грамаду ў абласных гарадах, раённых цэнтрах і сельскіх паселішчах.

Як паведамілі “К” у ідэалагічных упраўленнях абласных выканавчых камітэтаў, у выбарчай кампаніі 25 красавіка задзейнічаны, безумоўна, літаральна ўсе работнікі культуры Беларусі, самадзейныя творчыя калектывы, клубныя і бібліятэчныя фарміраванні, абавязак якіх — расквеціць важнае дзяржаўнае мерапрыемства яркімі святочнымі фарбамі. У кожнай вобласці і кожным раёне складзены графікі канцэртнага забеспячэння ўчасткаў для галасавання, а месцаўца тыя нярэдка ў клубных установах і сельскіх бібліятэках. Менавіта там заўтра і пройдуць святочныя канцэрты.

## 24 красавіка — Рэспубліканскі суботнік

### Аб’екты суботніка

**Сёння, 24 красавіка, суботнік будзе віраваць у сталіцы. Па словах гендирэктара УП “Мінскзеленбуд” Ігара Кушнярэвіча, у межах вуліцы Арлоўскай і праспекта Пераможцаў закладваецца парк “Беларусь”: тут высаджваецца гай са 150 дрэў трох парод — ясеня, арабіны і вяза.**

А па ініцыятыве кіраўніцтва Міністэрства культуры супрацоўнікі яго цэнтральна-

га апарата прымаюць удзел у Рэспубліканскім суботніку на канкрэтным гістарычным аб’екце — замкавым комплексе “Мір”.

Замак, як вядома, з’яўляецца філіялам Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Як паведамляе “К” намеснік дырэктара гэтай установы па фондавай рабоце і рэстаўрацыі Сяргей Баслык, у Рэспубліканскім суботніку ля мірскіх муроў бяруць удзел, натуральна, і музейныя работнікі філіяла.

А спраў на замкавым комплексе хапае: добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі, прыборка мансарды Паўднёвага корпуса, догляд за газонамі і кустоўям...

## Увага! Конкурс!

**Адкрыты маладзёжны конкурс на стварэнне сцэнарыяў дакументальных фільмаў, сацыяльных роляў, прысвечаных нацыянальнай тэматыцы, аб’яўляе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.**

Конкурс праводзіцца з мэтай павышэння ролі нацыянальнага кінематографа ў сацыяльна-культурным жыцці рэспублікі, падтрымкі таленавітых кінематографістаў, павышэння мастацкага ўзроўню беларускага кіно, захавання і развіцця традыцый нацыянальнага кінавідэамастацтва, стварэння новых арыгінальных сцэнарыяў, выяўлення і стымулявання эстэтычных пошукаў маладых аўтараў, усаваблення і прасоў-

вання сцэнарных работ на экраны рэспублікі.

Заснавальнікі конкурсу — Міністэрства культуры, Беларускі саюз кінематографістаў, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Беларускі відэацэнтр, Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі.

Для ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца паўналетнія грамадзяне, узрост якіх не перавышае трыццаці аднаго года.

Прыём заявак ажыццяўляецца ў перыяд з 1 мая па 30 верасня 2010 года. З умовамі конкурсу можна азнаёміцца на сайце [www.kultura.by](http://www.kultura.by).

Падвесці вынікі і арганізаваць узнагароджанне пераможцаў плануецца ў рамках мерапрыемстваў па святкаванні Дня беларускага кіно 17 снежня 2010-га.

## Каардынацыя рэстаўрацыі

**Днямі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыняло рашэнне аб стварэнні Рэспубліканскага рэстаўрацыйнага савета па культурных каштоўнасцях.**

Як паведамляе “К” галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Святлана Гаўрылава, Савет узначаліў намеснік міністра культуры Віктар Кураш.

Савет, у склад якога ўвайшло 11 спецыялістаў па рэстаўрацыі, будзе дзейнічаць пры Міністэрстве. Мэта — каардынацыя вылікаў рэстаўрацыйных саветаў музеяў, бібліятэк, індывідуальных прадпрыемстваў, іншых юрыдычных і фізіч-

ных асоб, што займаюцца рэстаўрацыяй і кансервацыяй.

Сярод функцый савета — разгляд і прыняцце рашэнняў па арганізацыі, дадання і правядзенні названых работ, а таксама падрыхтоўка заключэнняў па іх выкананні, ацэнка якасці і адпаведнасці метадыцы рэстаўрацыі і кансервацыі культурных каштоўнасцей.

Новы орган мае права даваць прапановы і рэкамендацыі па паляпшэнні і ўдасканаленні рэстаўрацыйнай дзейнасці, ацэньваць кваліфікацыю мастакоў-рэстаўратараў, а таксама можа прыцягваць для працы або кансультацый спецыялістаў з іншых краін, узгадняць умовы і парадак правядзення стажыровак рэстаўратараў.

Наш кар.

**22 красавіка ў Міністэрстве культуры адбылося пасяджэнне арганізацыйнага камітэта Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, на якім былі падведзены вынікі другога і трэцяга этапаў творчага спаборніцтва, а таксама абмеркаваны нюансы фінальнага гала-канцэрта. Чакаецца, што лаўрэаты конкурсу атрымаюць узнагароды, а таксама прадэманструюць свае здольнасці 7 мая, напярэдадні Дня Перамогі, у Беларускай дзяржаўнай філармоніі.**



## Усё лепшае — на гала-канцэрце

На пасяджэнні, якое прайшло пад старшынствам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі, было вырашана, што ў гэты дзень а 16-й гадзіне лепшыя “зоркі”-пераможцы выйдуча на Вялікую філарманічную сцэну. Работы лаўрэатаў у “несвечных” намінацыях будуць дэманстравацца тут жа, у фае філармоніі, і на экране ў глядзельнай зале. Чакаецца, што за гадзіну да пачатку канцэрта будуць уручаны дыпламы лаўрэатаў уладальнікам другіх і трэціх месцаў, а таксама спецыяльныя дыпламы рэспубліканскага журы. Што да пераможцаў, то яны атрымаюць свае узнагароды непасрэдна пад час канцэрта. “Апошні дзень конкурсу мусіць стаць сапраўдным святам,” — гэтая думка пад час

пасяджэння аргкамітэта выказвалася не раз. Фінальная “кропка” самага маштабнага на сённяшні дзень маладзёжнага творчага спаборніцтва павінна запомніцца не толькі ўдзельнікам і арганізатарам, але і аматарам мастацтва з усёй краіны. Гала-канцэрт, несумненна, трапіць пад асабліваю ўвагу і з боку сродкаў масавай інфармацыі. Белтэлерадыёкампанія плануе весці запіс мерапрыемства. Дарэчы, урачыстасці 7 мая распачнуцца прэс-канферэнцыяй прадстаўнікоў аргкамітэта і членаў рэспубліканскага журы, якая адбудзецца ў 14.30 у філармоніі. Тое, што конкурс “Зорка ўзышла над Беларуссю” пакіне відэаважны след у культурным жыцці краіны, сведчыць і агучаная на

пасяджэнні аргкамітэта статыстыка. У другім этапе конкурсу спаборнічалі 1294 удзельнікі, з якіх — каля сотні калектываў, а ў трэцім — амаль 600 канкурсантаў, 67 з іх сталі лаўрэатамі. Той факт, што пераможцы былі вылучаны не ва ўсіх намінацыях, павінен стаць падставой для сур’ёзнага аналізу становішча па адпаведных накірунках падрыхтоўкі кадраў для сферы культуры. Аб гэтым заявіў старшыня аргкамітэта, міністр культуры Павел Латушка. Адначасова, будучы прааналі-

заваны і астатнія, у тым ліку арганізацыйныя, вынікі конкурсу.

Як было заяўлена пад час пасяджэння, першы ў гісторыі конкурс “Зорка ўзышла над Беларуссю” быў праведзены на належным арганізацыйным узроўні і знайшоў уважэнне на старонках беларускіх газет і ў эфіры тэлеканалаў. Апошняму, пра што было адзначана на нарадзе, спрыяла і праца Рэспубліканскага прэс-цэнтра, які быў створаны на базе РВУ “Культура і мастацтва”.

**Антон СІДАРЭНКА**

*Аб правядзенні фінальных спаборніцтваў па намінацыях конкурсу чытайце на старонках 18 — 19.*

## Музей, тэатр, філармонія...

**Выстаўка “Святыя заступнікі ў праваслаўным ікананісе XVI — XIX стагоддзяў” адкрыецца сёння ў гонар 75-годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыярша Эзхарха ўсё Беларусі Філарэта.**

Гэтая падзея — адна з шэрагу мерапрыемстваў, якія будуць рэалізаваны сумесна Беларускай Эзхархатамі і Міністэрствам культуры

ў 2010 годзе, паведамляе начальнік аддзела рэлігій апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей Марына Цвілік.

Ініцыятарам экспазіцыі каштоўных абразоў у Нацыянальным мастацкім музеі выступіў Беларускі Эзхархат, а дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў падтрымаў ідэю. Дзякуючы яго рабоце наведвальнікі пабачаць творы не толькі з фондаў устаноў, але і са збораў Яраслаўскага мастацкага музея: гэта абразы Мікалая Цудатворца, Васіля Вялікага, Іаана Златавуста... Да 75-годдзя Мітрапаліта пры-

меркаваны канцэртная праграма ў Белдзяржфілармоніі і сустрэча ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета.

З удзелам Беларускай Праваслаўнай Царквы будзе арганізавана шмат культурных мерапрыемстваў. Да прыкладу, у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ужо праходзіць фотавыстаўка, прымеркаваная да падзеі. З 31 мая па 5 чэрвеня ў Культурнай сталіцы рэспублікі — Палацку — адбудуцца Кінафестываль духоўна-патрыятычнага кірунку і Музычны фестываль праваслаўнай творчасці.

## Мележаўская алея і дарога жыцця

**Хойнікі працягваюць рытывацца да Дня беларускага пісьменства. У ліку аб’ектаў культуры, што рамантуюцца да свята, — сядзібны дом XIX стагоддзя, дзе неўзабаве размясціцца мясцовы краязнаўчы музей.**

Па словах начальніка аддзела культуры Хойніцкага райвыканкама Валянціны Баранавай, рэканструкцыяй гэтай сядзібы, што знаходзіцца ў гарадскім парку, займаюцца гомельскія будаўнікі.

Мяркуецца, што менавіта перад новым музеем, у старасвецкім парку, з’явіцца да Дня беларускага пісьменства алея мележаўскіх літаратурных герояў. Як паведамляе “К” начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Дзмі-

рый Чумакоў, абвешчаны конкурс на лепшую прапанову па васьмі бронзавых выявах герояў “Палескай хронікі”.

“К” звязалася са старшынёй Праўлення гомельскай арганізацыі Беларускага саюза мастакоў Робертам Ландарскім. Ён удакладніў, што ўсе конкурсныя прапановы будуць разгледжаны на пасяджэнні Савета па манументальным і манументальна-дэкаратыўным мастацтвам, што дзейнічае пры аблвыканкаме.

У Хойніках пройдуць і мерапрыемствы, прысвечаныя гадавінне чарнобыльскай трагедыі. Увечары 25 красавіка моладзь райцэнтра зладзіць шэсце з запаленымі свечкамі ад Цэнтра культуры і спорту да Помніка смутку, што паўстаў успамінам аб вёсках раёна, адселеных з зоны радыяцыйнага забруджвання.

Гэтымі ж днямі завершыцца XXIV Міжнародная сацыяльна-творчая прагра-

ма “Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця па роднай зямлі”, якая стартвала ў лютым і прайшла па 28 раёнах Гомельскай, Магілёўскай, Брэсцкай, Гродзенскай абласцей, па рэгіёнах Смаленшчыны і Браншчыны, што пацярпелі ад аварыі на ЧАЭС. Арганізатары праекта — Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі, Дэпартамент па ліквідацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС МНС Рэспублікі Беларусь, Міністэрства культуры, Беларускі дзіцячы фонд.

21 красавіка ў парку “Надзея” аграгарадка “Вішнеўка”, што на Міншчыне, адбыліся заключныя мерапрыемствы “Дарогі жыцця па роднай зямлі”. Яны прысвечаны 65-годдзю Вялікай Перамогі. А ўдзел у закрыцці праграмы бралі таленавітыя дзеці і падлеткі Валожынскага і Мінскага раёнаў.

**Андрэй СТАРЖЫНСКІ**

## Лагічны ланцужок

**16 красавіка ў сценах Савета Рэспублікі Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь адбылася незвычайная экскурсія. Студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў атрымалі ўнікальную магчымасць пазнаёміцца з цікавым творам айчынай манументальнасці і нават пасядзець у крэслах сенатараў.**

Будынак, у якім знаходзіцца Савет Рэспублікі, перайшоў яму “ў спадчыну” ад Інстытута гісторыі КПСС. На пачатку 1980-х яго лесвіца была аздоблена цудоўнымі вітражамі, створанымі маладымі мастакамі. Адзін з іх — прафесар БДАМ Аляксандр Ксяндзоў — і выступіў ініцыятарам правядзення гэтай экскурсіі. Паводле зместу, вітражы сёння могуць успрымацца як адзін з помнікаў свайго часу. Але, паводле эстэтыкі, аўтары арыентаваліся менавіта на класічныя ўзоры.

— Наш творчы калектыв патраціў багата часу на вывучэнне вітражоў у суседніх краінах. Асабліва нас зацікавілі культурныя творы ў каталіцкіх храмах, — здзіўліў прысутных Аляксандр Ксяндзоў.

Між тым, эпоха змянілася, і адзін з лясвічных пралётаў застаўся неаздоблены. З часам гэты прабел быў запоўнены вітражом мастачкі Таццяны Папельскай. Матывы тут зусім іншыя: паглыбленне ў “сіваю даўніну” летапіснай гісторыі Беларусі.

Сустрэча са студэнтамі старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, на-



вуцы, культуры і сацыяльным развіцці Антаніны Моравай адбылася ў зале пасяджэння Савета Рэспублікі. Перад пачаткам гутаркі студэнты маглі азнаёміцца з функцыянаваннем усталяванай там тэхнікі і націснуць на кнопку для галасавання.

Выступленне Антаніны Моравай тычылася як дзейнасці Савета Рэспублікі, так і ўдасканалення беларускага заканадаўства ў сферы маладзёжнай палітыкі.

Дарэчы, адказваючы на зададзенае з залы пытанне: ці мае хтосьці з прысутных шанц калі-небудзь апынуцца ў гэтым крэсле ўжо не ў ролі экскурсанта, — Антаніна Морава запэўніла, што сумленна і адказна праца заўсёды прыводзіць да кар’ернага росту. Такі лагічны ланцужок прадугледжаны айчынным заканадаўствам.

**Наш кар.**

**На здымку: Антаніна Морава (трэцяя справа) пасля сустрэчы са студэнтамі і выкладчыкамі Акадэміі мастацтваў. Фота Андрэя СПРЫНЧАНА**

## 3 пазіцыі XXI стагоддзя

**Сёння ў Мінску завяршаецца праца Рэгіянальнай выніковай канферэнцыі музейных спецыялістаў краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў “Кіраванне музеем — XXI стагоддзе”.**

22 красавіка ў Вялікай зале Выканкама СНД у беларускай сталіцы адбылося ўрачыстае адкрыццё канферэнцыі. У сваім прывітальным слове да ўдзельнікаў мерапрыемства міністр культуры нашай краіны Павел Латушка адзначыў, што канферэнцыя павінна паспрыяць умацаванню партнёрскіх сувязей паміж музеймі краін СНД, а таксама пасадынічаць развіццю музейнай справы на ўсёй постсавецкай прастору.

Арганізатарамі канферэнцыі выступілі Бюро UNESCO ў Маскве, Нацыянальная камісія Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Грамадскае аб’яднанне “Беларускі камітэт Міжнароднага Савета Музеяў “ICOM”, Інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. У мерапрыемстве ўзялі ўдзел супрацоўнікі міністэрстваў культуры з краін СНД, якія курыруюць музейную дзейнасць, міжнародныя музейныя эксперты, прадстаўнікі нацыянальных камітэтаў “ICOM”, спецыялісты сферы музейнай адукацыі і захавання культурных каштоўнасцей.

На канферэнцыі абмяркоўваліся актуальныя праблемы і перспектывы развіцця музейнай справы ў краінах Садружнасці, а таксама вялася распрацоўка праграмы сумесных дзеянняў музейных спецыялістаў

дзяржаў — удзельніц СНД па далейшым удасканаленні партнёрскіх сувязей і міжмузейнага супрацоўніцтва.

Пад час канферэнцыі адбыўся “круглы стол” экспертаў, мэтай якога з’яўлялася прыняцце рэкамендацый і плана сумесных дзеянняў па далейшым узаемадзеянні між музейнымі спецыялістамі з краін СНД у сферы прафесійнай адукацыі і музейнай дзейнасці.

А 21 красавіка ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча міні-



**Пад час пасяджэння ў Выканкаме СНД.**

тра культуры Паўла Латушкі і дырэктара Бюро UNESCO ў Маскве Дэндрэвам Бадарча.

У ходзе перамоў абмяркоўваліся пытанні сумеснай дзейнасці па правядзенні ў 2011 годзе ў Мінску Рэгіянальнай кансультацыйнай сустрэчы экспертаў краін СНД з міжнародным удзелам па захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў кантэксце Міжнароднай канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Кіраўнік Міністэрства культуры падзякаваў Дэндрэву Бадарча за супрацоўніцтва, падтрымку і рэалізацыю сумесных праектаў Беларусі і UNESCO.

## Вынікі падведзены

**Падведзены вынікі агляду-конкурсу на лепшую арганізацыю па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.**

У аглядзе-конкурсе ўдзельнічалі 38 арганізацый, падпарадкаваных Міністэрству культуры па чавёртай намінацыі, і ўсе абласныя ўпраўленні культуры ў трох намінацыях. Мінскае гарадское ўпраўленне культуры прадстаўлена ў адной намінацыі.

Правадзненне агляду-конкурсу дазволіла палепшыць умовы і ахову працы на працоўных месцах, больш якасна праводзіць інструктажы па ахове працы, навучанне і праверку ведаў работнікаў па пытаннях аховы працы, знізіць вытворчы траўматызм.

Упраўленне капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, Прэзідыум ЦК прафсаюза работнікаў культуры пры ўдзеле спецыялістаў асноўных упраўленняў цэнтральнага апарата прааналізавалі матэрыялы, якія паступілі, і вызначылі па тры арганізацыі-прэтэндэнты ў чатырох намінацыях агляду-конкурсу.

У пратаколе пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Прэзідыума ЦК прафсаюза работнікаў культуры (ад 19.03.2010 № 1), у прыватнасці, адзначана, што пераможцамі агляду-конкурсу на лепшую арганізацыю па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў сістэме Міністэрства за 2009 год сталі наступныя ўстановы.

У намінацыі “Лепшая арганізацыя культуры камунальнай формы ўласнасці па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь” дыпламам I ступені і каштоўным падарункам узнагароджана ўстанова адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў” упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама; дыпламам II ступені — Дзяржаўная ўстанова “Палац культуры г. Маладзечна” ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама; дыпламам III ступені — Дзяржаўная канцэртная ўстанова “Віцебская абласная філармонія”.

Сярод аддзелаў культуры раённых (гарадскіх) выканаўчых камітэтаў месцы размеркаваліся наступным чынам. Дыпламам I ступені і каштоўным падарункам узнагароджаны аддзел культуры Аршанскага райвыканкама; дыпламам II ступені — аддзел культуры Кобрынскага райвыканкама; дыпламам III ступені — аддзел культуры Магілёўскага райвыканкама.

Сярод упраўленняў культуры аблвыканкамаў дыпламам I ступені і каштоўным падарункам узнагароджана магілёўскае; дыпламам II ступені — гомельскае; дыпламам III ступені — віцебскае.

У намінацыі “Лепшая арганізацыя культуры рэспубліканскай формы ўласнасці па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь” журы вырашыла ўзнагародзіць дыпламам I ступені і каштоўным падарункам установу культуры “Відовішчна-культурны комплекс “Гомельскі дзяржаўны цырк”; дыпламам II ступені — установу адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”; дыпламам III ступені — установу “Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь”.

Таксама на пасяджэнні калегіі адзначаны добры ўзровень работы па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў наступных арганізацыях: ва ўстанове культуры “Магілёўская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна”; дзяржаўнай гісторыка-культурнай установе “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль”; установе адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны музычны каледж імя М.А. Рымскага-Корсакава”; аддзеле культуры Рагачоўскага раённага выканаўчага камітэта Гомельскай вобласці; дзяржаўнай установе “Нацыянальная бібліятэка Беларусі”; камунальным унітарным прадпрыемстве “Брэстлікавідапракат”; дзяржаўнай установе “Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур”; установе адукацыі “Беларуская дзяржаўная харэаграфічная гімназія-каледж”; установе адукацыі “Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры”; ва ўпраўленнях культуры Гродзенскага і Мінскага аблвыканкамаў. На іх адрас накіраваны лісты з падзякай.

**На запасным шляху**

"Не цікавае"; "Не глядзеў"; "Звычайна выбіраю замежнае кіно" — прыкладна такія адказы атрымлівалі карэспандэнты "Культуры" пад час апытання на вуліцах Мінска. Яно павінна было высветліць, як ставіцца беларусы да айчыннага кіно. Паводле яго вынікаў, прыблізна 70% апытаных не бачылі ніводнай са свежых карцін "Беларусьфільма". З "данымі" невялічкага эксперыменту нашага выдання фактычна супадаюць і паказчыкі наведвання айчынных стужак у час іх пракату: глядач "галасуе рублём" за замежнае. "Дасціш фантасціш" — апошні ярскравы прыклад: ні на адным з чатырох прэм'ерных сеансаў у мінскім кінатэатры "Дом кіно" колькасць глядачоў не перавысіла ста чалавек. А на вечаровым сеансе ў панядзелак, 19 красавіка, з амаль 600 месцаў у зале былі заняты толькі тры дзесяткі...

"Казачь пра тое, што беларускаму нацыянальнаму кіно споўнілася 85 гадоў, нельга, — упэўнены генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі Уладзімір Замятлін. — Да 1992-га студыя існавала ў зусім іншых палітычных, эканамічных, сацыяльных умовах. Сапраўднае нацыянальнае кінамастацтва пачалося не больш як дваццаць гадоў таму, і будаваць сучасную працу толькі на мінулых поспехах, параўноўваць старое і новае кіно вельмі цяжка".

Са словамі дырэктара "Беларусьфільма" цяжка не пагадзіцца. Канец 80-х — пачатак 90-х сталі тым "водападзелам", які цалкам змяніў сітуацыю, найперш — з кінапракатам ва ўсім былым СССР. На экраны, як вялікіх, так і малых, з'явілася галівудскае кіно, а з ім — і глядацкія крытэрыі падыходу да відовішчнасці. Як сцвярджае знакаміты расійскі культуролог і тэарэтык кіно Кірыл Разлогав, "змянілася сама парадыгма існавання кінамастацтва: замест асветніцкай яна стала цалкам забаўляльнай".

Забаўляльны накірунак "Беларусьфільма" савецкіх часоў быў збольшага дзіцячым: "Прыгоды Бураціна" ды "Горад майстроў" з задавальненнем успамінае і паказвае сваім дзецям не адно пакаленне глядачоў па ўсім былым СССР. А вось для дарослых на Беларусь здымалі, у асноўным, сур'ёзнае: як вядома, магістральнай стала ваенная тэматыка.

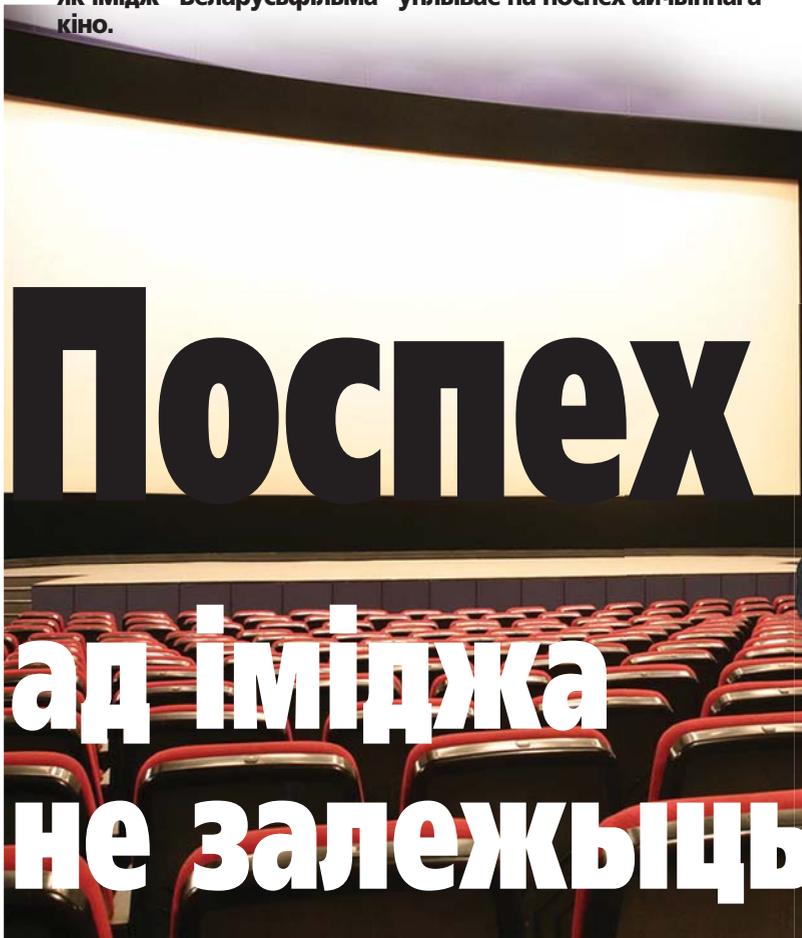
"Надакучылі павярхоўныя кінаштампікі пра вайну!" — гэтую фразу можна пачуць і ад знаёмых, і прачытаць на шматлікіх інтэрнет-форумах. Так адказвалі і пад час вышэйзгаданага апытання "К". Вядома, глядач "заўсёды мае рацыю". Але... Аб экранізацыі ваеннага рамана Уладзіміра Багмолава "У жніўні 44-га...", якую ажыццявіў Міхаіл Пташук, людзі памятаюць. Па колькасці з'яўленняў на тэлеканалах — і не толькі ў святочныя дні 9 мая і 3 ліпеня — стужку Пташука трэба лічыць сапраўдным блокбастэрам. Адсюль можна зрабіць выснову: поспех забяспечвае далёка не тэматыка або эпоха, пра якую апавядае стужка, а якаснае выкананне — упэўненая рэжысура, цікавыя акцёрскія работы... І, галоўнае, глядача, які раз за разам адзначае "У жніўні 44-га..." у тэлепраграме і ўстаўляе дыск у DVD-плеер, пачатковы цітр "Беларусьфільм" зусім не засмучае...

**Не рэкламай адзінай**

Чаму глядач раз-пораз фактычна ігнаруе нацыянальныя прэм'еры? Можна, нашаму кіно не хапае рэкламы?

"Лічу, што рэкламы на "Дасціш фантасціш" было дастаткова, — расказвае галоўны рэжысёр "Дома

"Кінастудыя "Беларусьфільм" не мае да гэтай стужкі ніякага дачынення" — парадаксальна, але менавіта такі надпіс у выглядзе пячаткі зверху звыклага лагатыпа нашай студыі "ўпрыгожвае" рэкламныя лістоўкі новай камедыі Аляксандра Канановіча "Дасціш фантасціш". Днямі карціна была прэзентавана ва ўсіх рэгіёнах краіны. На жаль, апрача як на прэм'ерным сеансе ў сталічным кінатэатры "Кастрычнік", аншлагаў "Дасціш фантасціш" пакуль не сабраў. Але той факт, што аўтары стужкі, хай і жартоўна, паспрабавалі адхрысціцца ад той арганізацыі, на якой яны працавалі, паказальны. І справа, відаць, не ў тым, якія ўмовы працы былі створаны для Канановіча і яго каманды, — не кожны малады рэжысёр атрымлівае такі карт-бланш у выглядзе магчымасці самастойна і фактычна без умяшальніцтва "старэйшых" аўтарытэтаў зняць "поўны метр"! Парадаксальна-скандальны штэмпель стаў, бадай, галоўным элементам рэкламнай кампаніі стужкі, з'явіўшыся і ў роліку, прызначаным для кінатэатраў. Ці не азначае гэта, што назва нашай нацыянальнай студыі на рэкламных плакатах можа негатыўна ўздзейнічаць на жаданне патэнцыйных глядачоў набыць білеты на сеанс? Карэспандэнт "Культуры" паспрабаваў разабрацца ў тым, як імідж "Беларусьфільма" ўплывае на поспех айчыннага кіно.



# Поспех ад іміджа не залежыць

кіно" Аляксандр Богдан. — Больш за тое: рэкламныя і піар-высілкі гэтым разам былі ці не самыя моцныя, якія зрабіла студыя за апошнія гады". Пра тое жака і кіраўнік аддзела па рэкламе і маркетынгу Нацыянальнай кінастудыі Аляксандр Цялушка: "Рэклама для стужкі прыдумлялі як ніколі ўважліва, трэйлер з рэкламным ролікам зрабілі раней, чым звычайна, і разаслалі яго па абласных цэнтрах".

І сапраўды, вінаваціць студыю і пракатчыкаў у тым, што яны не падрыхтавалі "інфармацыйнай" глебы, гэтым разам нельга. Апрача ўжо знакамитага "штэмпеля", які сам па сабе стаў запамінальным піар-ходам, можна прыгадаць і яркія, нестандартныя плакаты розных памераў на афішных тумбах і ў фае кінатэатраў, вельмі ўдалы дынамічны рэкламны ролік, зманціраваны з лепшых кадраў стужкі, што дэманстравалі ў кінатэатрах краіны яшчэ напярэдадні прэм'еры. Дарэчы, асобны ролік "Дасціш фантасціш" быў спецыяльна падрыхтаваны мінскімі пракатчыкамі для паказу па тэлеканалах. Ці не ўпершыню выраблена разнастайная сувенірная прадукцыя з лагатыпам "Дасціш фантасціш": ручкі, календары, пакеты... Здымкі суправаджаліся вялікай цікавасцю сродкаў масавай інфармацыі: паведамлены пра тое, што выпускнік майстэрні Міхаіла Пташука, камедыёграф Аляксандр Канановіч вярнуўся на радзіму з Расіі, дзе працаваў нейкі час, і здымае стужку на "Беларусьфільме", з'явіліся яшчэ мінулым летам, падрыхтаваўшы, здавалася б, урадлівую глебу для будучага кавасага поспеху. На апошні павінен

быў працаваць і ўдзел у праекце шэрагу вядомых беларускіх музыкантаў, якія бадай штодзень з'яўляюцца ў эфіры беларускіх тэле- і радыёканалаў.

Словам, глядач павінен быў быць заінтрыгаваны. Тым больш, што, згодна з апытаннем "Культуры" і данымі статыстыкі кінапракату, найбольшым поспехам карыстаюцца менавіта камедыі. Але цуд (пакуль?) не адбыўся. Больш за тое: спадзявацца, што беларусы "рассмакуюць" новую камедыю і яшчэ зрабяць унёсак у агульную касу "Дасціш фантасціш", відаць, ужо не трэба... Наўрад ці будуць рэкорднымі і продажы DVD-дыскаў. Яны распачнуцца 1 мая, дарэчы, упершыню ў гісторыі "Беларусьфільма" так хутка пасля прэм'еры.

Не трэба спяшацца абвінавачваць нашу публіку ў абьякавасці або нават у адмоўным стаўленні да нацыянальнага кіно! Сярод водгукаў на "Дасціш фантасціш" у Інтэрнеце сустракаецца шмат і такога кшталту: "Калі ішоў на прагляд, зусім не чакаў шэдэўра: улівваў, што іду глядзець айчынае кіно. Аднак спадзяванні на якасную стужку нават сярэдняга ўзроўню не спраўдзіліся..." Некаторыя з водгукаў наогул "смяротныя" для стваральнікаў камедыі: "Здолеў выседзець толькі палову, потым сышоў..."

**Якасць яшчэ ніхто не адмяняў...**

На прысвечанай прэм'еры прэс-канферэнцыі Аляксандр Канановіч тлумачыў з'яўленне надпісу "Не мае ніякага дачынення" творчымі акалічнасцямі: маўляў, пад час мантажу выка-

рыстоўвалася новая метадыка, якой не было раней на "Беларусьфільме". Ёй, нібыта, карыстаўся сам вялікі французскі рэжысёр Жан-Люк Гадар, калі выкідваў са стужкі самыя кепскія кавалкі... Але логіка падказвае, што, каб дадумацца да такой "метадыкі", не трэба быць геніем кіно: на прынцепах выбару лепшых дубляў і будзеца мантаж любой стужкі. Такім чынам стваральнік "Дасціш фантасціш" хітруе: антырэклама "Беларусьфільма" — яўная піар-правакацыя, элемент рэкламнай кампаніі карціны. Абвінавачваць яе аўтараў не даводзіцца: у "рэкламнай вайне" з Галівудам, як кажуць, усе сродкі добрыя. Але было б яшчэ лепш, калі б такая цікавая, нестандартная рэклама

## Гледачы чакаюць: калі не "фантасціш", дык якаснага кіно



адпавядала якасці самой карціны. Бо, як высвятляецца, поспех пракату ў большасці выпадкаў вырашае ўсё ж такі апошняе.

Адваротныя выпадкі можна пералічыць па пальцах адной рукі. Глядач цяпер пайшоў перабарлівы і перш чым купляць білет, уважліва знаёміцца не толькі з рэкламнымі постэрамі, але і з водгукамі ў Інтэрнеце, з апісаннем самой стужкі. У выпадку з "Дасціш фантасціш" сюжэт нельга лічыць надта "свежым": гісторыя пра тое, як вясковы хлопец трапіў у вялікі горад і зведзе там розныя прыгоды, мярка кажучы, шмат. Не больш як два гады таму "Беларусьфільм" ужо выпускаў стужку пра падобныя прыгоды ў сталіцы. Дарэчы, карціна "На спіне ў чорнага ката" Івана Паўлава таксама была заяўлена як камедыя... Лішне казаць, што вынікі яе пракату таксама былі не лепшыя. Дык навошта зноў было здымаць стужку з падобным сюжэтам? Тым больш, аўтары "Дасціш фантасціш" самі прызнаюцца: іх сцэнарый спачатку быў адхілены расійскімі прадзюсерамі...

Відавочна, што прадстаўніка якраз гэтай найважнейшай кінапрафесіі ў здымачнай групе "Дасціш

фантасціш" не было. Хто выконваў ягоныя функцыі — невядома. Між тым, менавіта прадзюсер пралічвае такія фактары, як запатрабаванасць будучага фільма ў гледачоў, вызначае яго патэнцыйную ўзроставую і сацыяльную групу. Каб зразумець, што стужку кшталту "Дасціш фантасціш" глядзець у нас не будуць, трэба было папроста пацікавіцца: а як выглядаюць "бліжэйшыя канкурэнты"?

Галівудскія камедыі прынята абвінавачваць у дрэнным гусце і наяўнасці жартаў "ніжэй пояса". Магчыма, тыя, хто гэта робіць, даўно не наведвалі кінатэатры. У аснове любой амерыканскай, нават самай нязначнай, "падлеткавай", камедыі (а яны заўсёды прысутнічаюць у рэпертуары) абавязкова ёсць станоўчая ідэя, кшталту "зрабі сябе сам", "перамажы ў сабе недахопы" і "ты ўсё можаш!". "Дасціш фантасціш" у гэтым сэнсе — абсалютна бездзейны твор з незразумелай канцоўкай. Усе экранныя поспехі галоўных герояў будуюцца на валоданні "чудадзейным" насеннем, з якога вырастае "грашовае дрэва". Вывесці пад сюжэт нейкую выснову, зрабіць стужку відовішчнай аўтары не здолелі.

Цікава, што камедыійны талент Аляксандра Канановіча — відавочны. Пад час "расійскіх канікулаў" ён меў магчымасць працаваць, і нявартым яго не назавеш. У сцэнарыі "Дасціш фантасціш" ёсць смешныя жарты, пэўным выканам удаляе трапныя вобразы. Пры гэтым, няўдала выглядае мантаж, прысутнічаюць шматлікія сюжэтныя хібы і пралікі. Але ставіць крыж на кар'еры Канановіча і яго памочнікаў ні ў якім разе нельга. Хоць аб'яднаць усё ў адзінае цэлае, чым звычайна і займаецца прадзюсер, не ўдалося. Як не ўдалося завабіць гледача ў кінатэатры тым фактам, што стужка зроблена ў нашай краіне, але нібыта адрозніваецца ад звыклага ўзроўню "Беларусьфільма".

Разлічваць на адзін патрыятызм і станоўчае стаўленне да ўсяго айчыннага ў такім выпадку не даводзіцца. Відавочна, што ў сучасных умовах кінематаграфічнай глабалізацыі, інфармацыйнага грамадства, калі сітуацыя і аўтарытэты ў кіно змяняюцца з калейдаскапічнай хуткасцю, імідж вытворцы ўжо не спрацоўвае. Поспех таго ці іншага праекта павінен разлічвацца асобна і, зразумела, — вопытнымі прафесіяналамі, якіх, на вялікі жаль, у нас пакуль не хапае. Выхадам з сітуацыі можа стаць стварэнне спецыяльнага інстытута дзяржаўнага прадзюсеравання ў выглядзе прадзюсерскага цэнтра, што мог бы выступіць у якасці заказчыка кінатвораў, а значыць, і ўзяў бы на сабе пэўную рызыку. Але гэта — асобная тэма, да якой "Культура" плануе звярнуцца ў бліжэйшых нумарах.

**Антон СІДАРЭНКА**

Асабліваю ўвагу Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка ў штогадовым Паспанні беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу звярнуў на праблему стан беларускага кінематаграфа. "Не можа больш працягвацца сітуацыя, калі на працягу апошніх трох гадоў прыбыткі ад продажу прадукцыі кінастудыі "Беларусьфільм" складаюць крыху больш за шэсць працэнтаў ад укладзеных у яе вытворчасць сродкаў. Самы лепшы нацыянальны фільм — гэта той, на які ідзе глядач і пра які з гонарам можна сказаць: "Зроблена ў Беларусі!". Скажыце, дзе паглядзець гэты фільм?" — задаў пытанне Кіраўнік дзяржавы.

**З чаго пачынаецца тэатр? Хтосьці з усмешкай узгадае хрэстаматыйнае: з вешалкі! Іншы падыдзе больш грунтоўна: з калектыву. Не абыдзеца і без актуальнага: з адпаведнага памяшкання, сцэны, залы, грымёрнага закулісся. Але ў выніку ўсе сыдуцца на адным: з рэпертуару. А калі гэты тэатр яшчэ і Нацыянальны, значыць, — з нацыянальнага рэпертуару "ў квадраце". Сёння, калі ўжо больш за год мінула з часу пераезду Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь у адноўлены будынак, гэта пытанне па-ранейшаму застаецца адным з самых вострых. Можна, у нашай оперы лёс такі? Бо ў якое дзесяцігоддзе ні зазірні — паўсюль была тая ж праблема: нацыянальныя оперныя спектаклі, іх адсутнасць або, на жаль, недасканаласць. Няўжо гэты жанр такі — зачараваны? Ці наша стаўленне да яго — залішне сур'ёзнае? Усё ж пытанні, што тычацца, да прыкладу, камернай музыкі, так і застаюцца камернымі. А тое, якой быць беларускай оперы, 70 гадоў таму абмяркоўвала ўся грамадскасць — прыблізна так, як сёння абмяркоўваюць "Еўрабачанне".**

**Народны аркестр замаўлялі?**

Гістарычныя паралелі напашваюцца самі сабой. У лістападзе 1939 года тэатр, адкрыты яшчэ ў маі 1933-га операй Ж.Бі-зэ "Кармэн" на цяперашняй Купалаўскай сцэне, атрымаў свой уласны будынак. І ўвесь гэты час праводзіліся дыскусіі і "эксперыменты": якой быць беларускай оперы? У тую ж "Кармэн", пастаўленую яшчэ да адкрыцця тэатра ў опернай студыі, уводзіўся... канферанс: каб глядач зразумеў, што адбываецца на сцэне. І тэкст яго пісаў Пятро Глебка. А якія ўласна музычныя прапановы ўзніклі! Сімфанічны аркестр збіраўся замяніць на народны: каб ярчэй адчуваўся нацыянальны каларыт. Ды не адно ў беларускіх операх, а ва ўсіх спектаклях: маўляў, калі класіку пераставаем на беларускую мову (нагадаю, у такім перакладзе ішлі ў даваенны час абсалютна ўсе оперы на нашай сцэне), дык, адпаведна, трэба зрабіць "пераклад" і музычнай мовы. Спрэчак пра будучыя нацыянальныя спектаклі было яшчэ больш: і на газетных старонках, і на сходах трупы... "Я ўказаў таварышу Ці-коцкаму, — канстатавалася ў адной са стэнаграм 1938 года, — каб замест усіх гэтых рэчытываў у оперы "Міхась Падгорны" галоўны герой проста зачытваў дэкрэт таварыша Леніна "Аб зямлі"... Трэба стварыць такі твор, каб глядачы, сыходзячы з гэтай оперы, адчулі патрыязмы..."

Нягледзячы на ўсю ідэалагізаванасць гэтых выказванняў, трэба канстатаваць: на Першай дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве летам 1940 года былі паказаны тры нацыянальныя оперы і адзін балет.

**Як у вас з матэматыкай?**

Сённяшнія "оперныя лічбы" быццам бы павялічыліся. Пастаўлена прэм'ера — "Чужое багацце нікому не служыць" Яна Давіда Голанда ў рэдакцыі Уладзіміра Байдава. Да 70-годдзя Сяргея Картэса адноўлены яго аднаактовы "Юбілей". У рэпертуары застаюцца аднаактовыя "Запіскі звар'яцелага" Вячаслава Кузняцова, увасобленыя на сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў яшчэ ў час рамонт тэатра, а таксама дваактавое "Дзікае палляванне караля Стаха" Уладзіміра Солтана, пастаўленае ажно ў 1989-м. Але прызнайцеся шчыра: ці часта вы бачыце гэтыя назвы ў афішах? Вядома, прыстасавачь адразу ўсе спектаклі да новай

сцэны немагчыма: гэта патрабуе пэўнага часу. Але час ідзе...

Ідэя адкрыць адноўлены будынак новай беларускай операй неаднойчы лунала ў паветры. На некаторых прэс-канферэнцыях агучваліся нават дакладныя назвы — упрыватнасці, тая ж "Сівая легенда" Дзмітрыя Смольскага, што 30-годдзе таму паспяхова ішла ў нашым тэатры, а пазней займела адметную тэлеверсію, прычым у выглядзе не проста "занытага" на стужку спектакля, а менавіта тэлеоперы са сваёй сістэмай кіношных выразных сродкаў і рэжысёрскіх лейтматываў.

Няўжо гэтак і застаецца "легендай"?

Запланаваная на чэрвень прэм'ера аднаактовага "Мядзведзя" С.Картэса, выкананага ў напўканцэртнай версіі опернымі салістамі і Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам на чале з Аляксандрам Анісімавым, а таксама пастаўленага ў Маскоўскім камерным тэатры імя Б.Пакроўскага, адсунута на восень. Але калі здзейсніцца, нарэшце, хаця б тое, пра што паведамлялі, гэта будзе ўсяго кропля ў моры.

**Опер — мора...**

Беларускіх опер — папраўдзе цэлае мора, калі не акіян. Пагаджуся, яны вельмі розныя: і па мастацкіх якасцях, і па сюжэтай актуальнасці. Але хто іх увогуле ведае? Рэдкія музыкантаўцы. Тая ж кандыдат мастацтвазнаўства Радаслава Аладава ўжо колькі гадоў запар працуе ў архівах, ствараючы карціну развіцця опернага жанра ў Белару-

сі. Оперныя артысты старэйшых пакаленняў памятаюць спектаклі, у якіх удзельнічалі самі. Блізкія і сябры кампазітараў могуць папрасіць аўтара "пайграць" ім тое, што ён насачыняў. Хаця, слухаючы шматпластовую вальна-сімфанічную партытуру, агучаную на раялі або камп'ютэры, можна скласці абсалютна супрацьлеглае меркаванне. А

на лепшую оперу: маўляў, якая опера ў тым конкурсе пераможца, тую і паставім. Але ж стварэнне оперы — працэс ёмісты, працяглы, "пацягне" не на адзін год. Можна, канешне, той працэс "скарціць": асабліва не абмяжоўваць умовы, тады кампазітары прынясуць тое, што ўжо напісана. Але як параўноўваць непараўнальнае? І якім чынам

чаць. Чым не "конкурс"? І спевакі, раней "незанятыя", — бы на далоні. І оперы — адразу чутна, "што ёсць што". І грошай на гэта шмат не патрэбна — канцэртны паказ оперы, праспяванай без сцэнічных строяў, па партыях.

Хочацца спадзявацца, што першыя крокі да гэтага ў тэатры ўжо зроблены — тым "канцэртным сугуччам", што літаральна "акорд

# "Пачытай"

# мне оперу ўслых!

што ж шырокая музычная грамадскасць?

Між тым, ужо дзве оперы напісаў Алег Хадоска: "Цень" паводле аднайменнай п'есы Я.Шварца і "Чорны манах" па апавяданні А.Чэхава. У Вячаслава Кузняцова з'явіўся оперны "дуэт" на набокаўскія творы: "Запрашэнне на пакаранне" і "Лаліта". Запытаецца: а дзе ж нацыянальная гістарычная тэма? Калі ласка: у таго ж Алега Залётнева — опера, прысвечаная Еўфрасіні Полацкай. Пра гэтыя і многія-

з тымі операмі будзе знаёміцца журы? Па партытурах? Па фартэпійным выкладанні аўтара?

Сама па сабе конкурсная ідэя, вядома, добрая. Але ў такім выпадку спярша было б няблага правесці конкурс на опернае лібрэта. Бо, як паказвае гістарычная практыка, большасць прэтэнзій звычайна прад'яўляецца менавіта да літаратурнага складніка.

Тут таксама ёсць сваё "але": лепшыя оперныя лібрэта ствараюцца разам з кампазітарам або пад яго кіраўніцтвам, бо ён лепш разумее музычную драматургію, якая не заўсёды супадае з законам развіцця таго ж драматычнага спектакля. Таму, пэўна, пачынаць трэба з

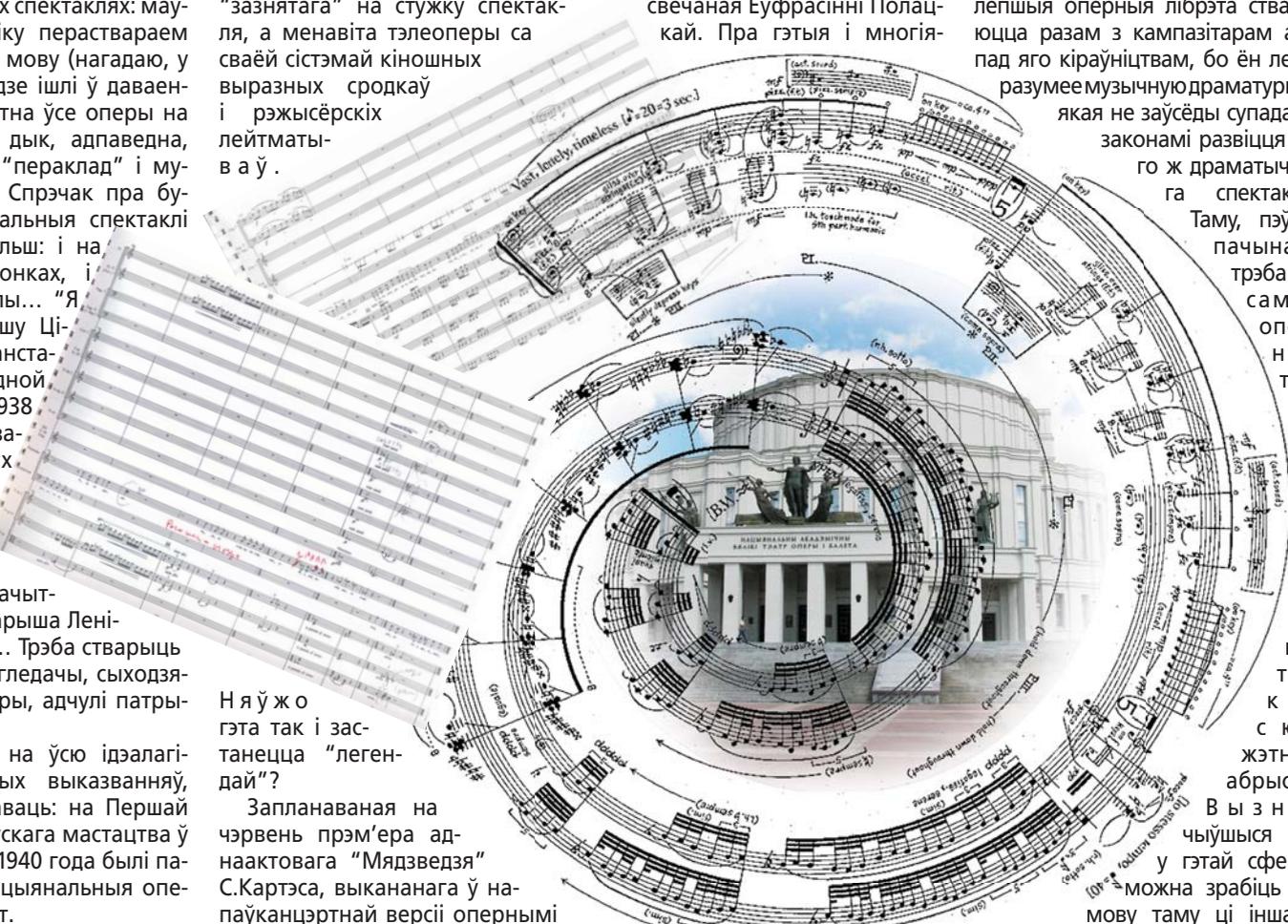
самой опернай тэ-

за акордам" складала перад публікай панараму беларускай музыкі, і, адначасова, артыстычных сіл тэатра, уключаючы салістаў аркестра. Літаральна адзін за адным у тэатры прайшлі канцэрты беларускіх песень мінулых гадоў, старадаўняй беларускай музыкі, твораў эпохі барока, крыху раней — творчай моладзі. Некаторыя з вечароў былі цалкам прысвечаны нацыянальнай спадчыне, што адлюстроўвалася нават у іх назвах (напрыклад, "Беларусь — мая песня!"), у іншых увогуле не было ніводнай старонкі айчынай музыкі. Але калі гучаць "проста канцэрты", калі ў канцэртным выкананні часам паказваецца оперная класіка (той жа "Макбэт" Дж.Вердзі), дык чаму б не правесці гэтую "галерэю" беларускіх оперных твораў?

На падобныя мае прапановы, неаднойчы агучаныя на прэс-канферэнцыях у тэатры, адказ быў звычайна наступным: хай гэтым займаецца радыё. А яно, між іншым, і займаецца! Нагадаю хаця б нядаўні філарманічны вечар, калі ў выкананні хору і аркестра Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі ўпершыню прагучала камерная опера Аліны Безансона "Зямля запаветная". Яна выклікала далёка не аднадушныя меркаванні і паводле сваёй стылёвай палітры, блізкай да эстэтыкі 1950-х, і паводле жанравай скіраванасці — больш кантатнай, чым опернай. Але яна — прагучала! І публіка атрымала хаця б прыблізнае ўяўленне пра тое, што гэта за твор.

На тым жа канцэрце здарылася і сапраўднае мастацкае адкрыццё. Нечаканае, незапланаванае! Ну хто мог бы падумаць, што такой свежай знаходкай стане апошні твор студэнта нашай Акадэміі музыкі Ігара Янкоўскага, які пасля трох курсаў у класе прафесара Дзмітрыя Смольскага паехаў вучыцца ў Польшчу? Прагназаваць поспех яго твора мог хіба той, хто чуў яго ранейшыя харавыя спробы, у тым ліку партытуру, што ў свой час перамагла на студэнцкім конкурсе. Між іншым, яго кантата была куды бліжэйшая да оперы! А гэта, дарэчы, ідэя — камернай харавой (!) оперы. Эксперымент мог бы быць вельмі цікавым. Праўда, пра камерную оперу (і, адпаведна, неабходнасць камернай опернай сцэны) — гаворка асобная. Што ні кажыце, музыка павінна гучаць! Асабліва — оперная, якую "хатнім музыцыраваннем" не ўзнімеш.

**Надзея БУНЦЭВІЧ**



ма-  
ты-  
к і,  
сю-  
жэтных  
абрысаў.  
Вы з на-  
чыўшыся ж  
у гэтай сферы,  
можна зрабіць за-  
мову таму ці іншаму  
творцу. Бо, ведаючы раней-  
шыя опусы, заўсёды можна прад-  
бачыць, што атрымаецца, — хаця  
б паводле стылю.

многія іншыя творы можна даведацца хіба з буклетаў Беларускага саюза кампазітараў, што выдаюцца тыражом 150 асобнікаў: кожнаму члену кампазітарскай суполкі — па адной кніжцы ў рукі са спісам сваіх твораў (дарэчы, складзеным самастойна, што не выключае недакладнасцей).

А ці ведаем мы оперныя партытуры, напісаныя ў мінулыя дзесяцігоддзі? Нават фрагменты з іх — рэдкая з'ява ў канцэртах. Дык што ж рабіць? Выйсце — адно: пазнаёміцца з гэтымі операмі. Але як? Праз архівы?

**Усе на конкурс!**

Апошнім часам усё часцей у тэатры гучыць ідэя аб правядзенні нацыянальнага конкурсу

**"Залішнія" салісты**

Падобны вопыт спатрэбіўся б і для таго, каб максімальна задзейнічаць артыстычны склад. А чаму б не заняць некаторых салістаў у канцэртным выкананні беларускіх опер? Карысць — двайная, калі не трайная: і артысты пры справе, і оперы беларускія гу-

— Наша кафедра будзе рыхтаваць спецыялістаў у розных сферах творчага жыцця, — распавядае Людміла Пятроўна. — Заяўлена пяць спецыялізацый: проза, пазія, драматургія, літаратурна-мастацкая крытыка і мастацкі пераклад. Набор зусім невялікі — усяго 20 чалавек, прычым 15 з іх — платнікі. Гэта тая сфера гуманітарнай дзейнасці, дзе “масавая вытворчасць” спецыялістаў не патрэбна. Таму істотна павялічваць набор мы не плануем і ў будучыні.

— Якія перадумовы паўстання спецыяльнасці?

павінна адбывацца ў кантэксце журналісцкай адукацыі. На першых двух курсах нашы студэнты будуць вывучаць тыя самыя прадметы, што і іх аднакурснікі з іншых спецыяльнасцей. Потым прыспе час для дыферэнцыяцыі: хтосьці будзе паглыблена вывучаць сусветную літаратуру, хтосьці — тэорыю драмы...

— Спецыяльнасць “проза” выклікае ў мяне вельмі праявінае пытанне: куды можна будзе размеркаваць выпускніка, які яе атрымаў? У тыповых штатных раскладах пасада праявіна не прагляджана...

**важна ў інфармацыйным жанры. Змястоўных рэпартажаў пошукавік знайшоў значна меней, крытыкі і аналітыкі — зусім вобмаль...**

— Такую сітуацыю абумовіла само развіццё нашай цывілізацыі. Свядомасць сучаснага чалавека скіравана перадусім на атрыманне інфармацыі. Але інфармаванасць і адукаванасць — гэта розныя рэчы. Неабходна ўмець асэнсоўваць атрыманую інфармацыю, супастаўляць яе, рабіць высновы. І ўрэшце фарміраваць свой погляд на тыя або

рэдактары разумеюць: газета павінна быць адрасавана на розную аўдыторыю. Чытачоў, якія цікавяцца не толькі чытвом, але і чытаннем, таксама трэба мець на ўвазе.

— Узровень культурнай журналістыкі вызначае ўзровень журналістаў або ўсё ж кан'юнктура рынку?

— Апошні фактар нельга пакідаць па-за ўвагай. Мы ўступілі ў перыяд панавання масвай культуры. Змянілася і аўдыторыя СМІ, і гэта ігнараваць не выпадае. Досвед гісторыі сведчыць, што культура не заўсёды ідэальна спалучаецца з

таго ж, наколькі я ведаю, студэнты-медыкі маюць практычныя заняткі бадай штодзённа, а па сканчэнні ВНУ яны даказваюць сваю прафесійную “спеласць” у ардынатуры. У нас практыка — гэта ўсяго 1 — 2 месяцы на год. Імітаваць паўнацэнную рэдакцыйную атмасферу ў рамках адукацыйнага працэсу немагчыма.

Зрэшты, тут узнікае і іншая праблема. Студэнты часта скардзяцца: мы прыходзім у рэдакцыю на практыку — і адразу адчуваем, што нікому там не патрэбныя, бо ў выдавецтве

## Чацвёртая міжнародная

**Каля 150 вучоных прынялі ўдзел у Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Культура. Навука. Творчасць”, што праходзіла ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў 22 — 23 красавіка.**

Чацвёрты раз вядомыя дактары і кандыдаты навук, аспіранты беларускіх і замежных ВНУ, маладыя выкладчыкі аб'ядналіся, каб звярнуць увагу на праблемы развіцця культуры ў сучасным грамадстве. Першы прарэктар па выхаванні і арганізацыйнай працы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Святлана Вінакурава вызначае ролю канферэнцыі наступным чынам: “Найперш гэта — прапрацоўка актуальных праблем культуры пры дапамозе творчых сіл, вучоных гуманітарнага профілю. На такім міжнародным форуме, які карыстаецца попыткам за мяжой, заўсёды разглядаюцца тэарэтычныя і практычныя пытанні развіцця сучаснага прафесійнага мастацтва, існавання нацыянальных школ дызайну, выяўленчага мастацтва, музыкі, народнай культуры”.

Удзел у канферэнцыі прынялі таксама прадстаўнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Нацыянальная бібліятэка краіны, Нацыянальны мастацкі музей. Шырокі абмен меркаваннямі адбыўся паміж навукоўцамі з Расіі, Украіны, Польшчы, Германіі, Латвіі, Арменіі, Ізраіля, Турцыі, Кітая, Камеруна.

## Калекцыі on-line

**Скарбы айчынных музеяў нарэшце можна будзе ўбачыць у прасторы Інтэрнета.**

У бліжэйшы час распачне сваю працу сайт Дзяржаўнага каталога музейных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Яго дзейнасць каардынуецца калектывам на базе Нацыянальнага гістарычнага музея пад кіраўніцтвам намесніка дырэктара ўстановы Вольгі Мірончык. Па яе словах, электронны партал функцыянуе ўжо сёння, праўда, у тэставым рэжыме. Але цягам бліжэйшых тыдняў, пасля атрымання электроннага адраса сайта, інфармацыя, размешчаная на ім, стане даступнай для карыстальнікаў Інтэрнета ў любой кропцы свету.

## “Анімаёўка” едзе...

**Падрыхтоўка да XIII Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў “Анімаёўка-2010” у горадзе Магілёве ўжо пачалася.**

Студыі анімацыі заяўляюць пра свой удзел у фестывалі новымі цікавымі стужкамі, з якіх потым будуць складацца кінапраграмы для дзяцей, а таксама — конкурсныя і аўтарскія.

Пакуль жа арганізатар фестывалю — Магілёўскае дзяржаўнае прадпрыемства “Кінавідзапракат” — зрабіў падарунак Нацыянальнаму дзіцячаму аздараўленчаму цэнтру “Зубраня”, дзе была арганізавана сустрэча з рэжысёрам-аніматарам РУП “Беларусьфільм” Аляксандрам Ленкіным.

Існуе таксама дамоўленасць з кіраўніцтвам ДНАЦ “Зубраня” на правядзенне свята анімацыі на базе Цэнтра ў адзін з дзён XIII Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў “Анімаёўка-2010”.

**Святлана СЯРБАЕВА**

# Абагульненне ў глабальным кантэксце

**У Пасланні беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, у тым ліку, і на стан айчыннай літаратуры. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што пісьменнікі, на жаль, не ствараюць сёння выбітных твораў, папулярных сярод шырокага кола чытачоў.**

**Адным з крокаў да выпраўлення сітуацыі можа стаць адкрыццё ў Інстытуце журналістыкі БДУ новай спецыяльнасці — “літаратурная работа (творчасць)”. Першы набор абітурыентаў адбудзецца сёлета. Загадчык кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі Людміла САЯНKOVA спадзяецца на тое, што з’яўленне маладых “прафесіяналаў слова” з добрым культуралагічным базісам дазволіць вырашыць і іншую праблему. У выніку цікавых дыгрунтоўных матэрыялаў, датычных культурнага жыцця, у беларускіх СМІ ў найбліжэйшы час прыкметна пабольш. І, думаецца, намінацыя “Лепшыя матэрыялы культурнай і гісторыка-краязнаўчай тэматыкі” на Нацыянальным конкурсе друкаваных сродкаў масавай інфармацыі “Залатая Ліцера” папоўніцца новымі імёнамі. Якраз напярэдадні XIV Міжнароднай выстаўкі “СМІ ў Беларусі” і Дня друку наш карэспандэнт сустраўся з настаўнікам будучых “акул пяра”, што стануць спецыялізавацца якраз на культурным кантэксце.**

— Чаму 12 гадоў таму ўзнікла наша кафедра? Бо ў гэтым была аб’ектыўная патрэба. Ініцыятыва тут ішла “знізу”, ад саміх выкладчыкаў. Ва ўсе часы існавання “журфака” былі студэнты, якія ад самага пачатку навучання канцэнтравалі сваю ўвагу менавіта на крытыцы і культурнай журналістыцы. З імі трэба было сур’ёзна працаваць. Таму і з’явілася кафедра, а разам з ёю — майстэрні крытыкаў, якія спецыялізуюцца на розных відах мастацтва: кіно, тэатр, літаратура... Не так даўно гэты спіс папоўніла і музыка. Ёсць з чаго выбіраць.

Але, у той самы час, заўсёды было жаданне працаваць з такімі “профільнымі” студэнтамі яшчэ грунтоўней: ад першага курса і да абароны дыплама. Дагэтуль нашы магчымасці былі досыць абмежаваныя. Таму арганічная патрэба ў з’яўленні асобнай спецыяльнасці наспела ўжо даўно.

— З’яўленне ў “палітры” Інстытута журналістыкі такіх спецыялізацый, як проза і пазія, можа трохі здзівіць...

— Хаця здзіўляцца тут не выпадае. На журфаку, а потым і ў Інстытуце, заўсёды вучыліся студэнты, якія сумяшчалі журналістыку і літаратурна-мастацкую творчасць. Многія зных пісьменнікі маюць нашы дыпламы. Мабыць, тут — спрыяльнае творчае асяроддзе, добрая атмасфера.

Што да вашага пытання... І сапраўды, трэба разумець: Інстытут журналістыкі — зусім не аналаг маскоўскага Літаратурнага інстытута. Таму навучанне па гэтай спецыяльнасці

— Я ўпэўнена: чалавек, які мае добры культуралагічны базіс, не застанецца незапатрабаваным. Выпускнікі знойдуць месца, у тым ліку, і ў рэдакцыях СМІ — як друкаваных, так і аўдыёвізуальных. Думаю, у вольны ад уласнай літаратурнай дзейнасці час студэнты нашай спецыяльнасці здолеюць лёгка засвоіць і спецыфіку журналісцкай працы. Бо ў крытыцы і культурнай журналістыцы “тэхнічныя” навыкі — гэта не галоўнае, іх можна хутка набыць. Галоўнае — грунтоўны багаж культуралагічных ведаў і здатнасць да іх самастойнага і глыбокага асэнсавання. Менавіта гэтымі якасцямі мы будзем імкнуцца забяспечыць кожнага са студэнтаў новай спецыяльнасці.

— На вашу думку, які галоўны складнік прафесійнай “спеласці” журналісцкай культуры? Што ён павінен умець?

— Рабіць абгрунтаваныя абагульненні і праектаваць прыватную сітуацыю на глабальны кантэкст, знаходзіць глыбінныя сэнсы, утоенныя для “непадрыхтаванага” вока. Культурна адукаваныя журналісты — гэта людзі, якія здатныя да глыбокіх рэфлексій у асэнсаванні рэчаіснасці.

— Рыхтуючыся да нашай гутаркі, правёў своеасаблівы маніторынг водгукаў СМІ на актуальныя падзеі культурынага жыцця Беларусі (балазе з дапамогай Інтэрнета гэта зрабіць зусім не складана). Вынікі падаліся мне сімптаматычнымі: пра культуру ў нас пішучь пера-

іншыя з’явы і падзеі. Вельмі хацелася б, каб гэтая якасць была ўласціва ўсім нашым студэнтам.

Не так даўно давялося пабываць у Швецыі — на семінары, прысвечаным пытанням культуры ў журналістыцы. Менавіта здзівіла наступная акалічнасць. Мы часцяком аўтаматычна атаясамліваем культуру з мастацтвам, а там погляд на яе значна шырэйшы. Да прыкладу, пад рубрыкай “Культура” можна знайсці нават матэрыялы, скажам, прысвечаныя падзеям палітычнага або сацыяльнага жыцця. Шведскі журналіст распавядаў, што на гэтай паласе будзе друкавацца матэрыял на тэму гандлю зброяй.

— Даруйце, а зброя тут прычым?

— Здавалася б, і сапраўды такі матэрыял павінен быў бы трапіць у іншую рубрыку. Але ж яму была ўласціва асабліва глыбінная рэфлексія адносна ўплыву канкрэтнай падзеі на жыццё шведскага грамадства, на яго маральна-этычны стан. Бо культура, у шырокім сэнсе слова, — гэта ўсё наша жыццё, і любы факт можна разглядаць у гэтым кантэксце. Усё залежыць ад ракурсу аўтарскага бачання.

— Сапраўды, у нас погляд на культурную тэматыку — іншы. У адным з новых спецыялізаваных на ёй тэлепраектаў убачыў вялікі сюжэт пра тое, як нейкая айчынная поп-зорка ці то набыла машыну, ці то яе прадала...

— У нас, на жаль, дэвальвавалася паняцце аўтарскай журналістыкі. Але ж дасведчаная



рынкам. Але неабходна знаходзіць на газетных палосах месца абоім.

— Ад калег з розных выданняў даводзілася чуць, што выпускнікі Інстытута журналістыкі не заўсёды гатовы адразу ўключыцца ў працу — ім даводзіцца “давучвацца” непасрэдна ў рэдакцыях.

— Гэта было і будзе. Бо ўсё ж у Інстытуце нашы студэнты маюць “цяпличныя” ўмовы. Так, некаторыя з іх уліваюцца ў прафесію ўжо з першых курсаў, але многім і сапраўды патрэбны час для адаптацыі. Таму важным калегам я магу адказаць: мы даём вам “паўфабрыкаты”, якія вам ператвараюць у “гатовы прадукт”. Вядома, гэта вельмі грубыя параўнанні, але... яны — матываваныя. Кажаць пра тое, што кожны першы наш выпускнік — сапраўдны прафесіянал, і сапраўды не выпадае. Але самае важнае — каб ён меў няспыннае жаданне вучыцца, а не ўспрымаў сябе як гатовую “зорку”. Зразумела, такія завышаныя самаацэнкі не даюць развівацца і рухацца далей.

— Але ўяўляецца, што здарыцца, калі хірург выйдзе са сцен ВНУ не гатовым да самастойнай прафесійнай дзейнасці?..

— Гэта яркае параўнанне, але, думаю, яно не зусім дарэчнае. Хірургія нельга параўноўваць з журналістыкай. Да

хапае штатных журналістаў, якія хочучь атрымліваць ганарары. Раней старэйшыя калегі звярталі на практыкантаў куды болей увагі.

— Напэўна, арганізаваць эфектыўную практыку для такіх спецыфічных спецыялізацый, якія неўзабаве з’явяцца ў Інстытуце журналістыкі, будзе наогул вельмі складана.

— Гэта неаспрэчна. Ці не для кожнага студэнта даведзецца шукаць адмысловы месца практыкі — і рабіць тое, вядома, самім. Камусьці будзе бліжэй тэатр, камусьці — кінастудыя... Але паколькі колькасць студэнтаў на новай спецыяльнасці будзе невялікая, выкладчыкі атрымаюць магчымасць паставіцца да праходжання практыкі больш уважліва: завітваць у тыя ўстановы, дзе студэнты яе праходзяць, цікавіцца... Калі студэнтаў шмат, гэта практычна немагчыма.

Увогуле, без творчых адносін выкладчыкаў да практыкі плёну не будзе. Трэба даткліва аналізаваць прафесійныя хібы студэнта і дапамагчы яму іх усвядоміць і выправіць. Добры настаўнік — гэта той, хто можа “апусціцца” да ўзроўню свайго вучня, а потым узняць яго на свой. І паколькі наша кафедра складаецца з людзей вельмі творчых і адданных, спадзяюся, гэта ў нас атрымаецца.

**Гутарыў Ілля СВІРЫН Фота аўтара**

**ВАСЯ.** Ды што тут чытаць, калі, акрамя лесу, няма нічога!  
**КОТ.** А гэта таму, што прынцэса-прыгажуня моцна спіць.  
**ВАСЯ.** Ну і няхай сабе спіць, калі яна соня такая! А лес тут пры чым?  
**КОТ.** Ды ніякая яна не соня! Яе злая вядзьмарка зачаравала!  
**ВАСЯ.** Ну, а лес тут навошта? Ды яшчэ такі дрымучы!  
**КОТ.** Калі прынцэса заснула — заснулі разам з ёй і ўсе іншыя жыхары каралеўства, і звяры, і нават птушкі... І паступова па ўсім каралеўстве вырас гэты дрымучы лес...  
**ВАСЯ.** Цяпер зразумела! (*Пазяхае.*)  
**КОТ** (*з трывогай*). Ты толькі тут не засні разам з імі!  
**ВАСЯ.** Не засну! (*Зноў пазяхае.*) Ну, і чым гэтая твая казка скончыцца павінна?  
**КОТ.** Чым скончыцца? (*Паціскае плячыма.*) Вядома ж, чым: прыйдзе прынц, пацалуе прынцэсу... Яна прачнецца, а за ёй — і ўсе астатнія. Лес, зразумела, знікне...  
**ВАСЯ.** А прынц?  
**КОТ.** А прынц ажэніцца з прынцэсай. А што?  
**ВАСЯ.** Ды нічога! (*Чухае патыліцу.*) Ажэніцца, кажаш...  
**КОТ** (*падазрона*). Ты аб чым гэта, Вася, падумаў зараз? Прынцам стаць пажадаў?  
**ВАСЯ.** Ну, а калі і пажадаў! Што з гэтага! У школу хадзіць не трэба... (*Нейкі час маўчаць.*) А можа, і сапраўды пашукаць прынцэсу гэту, га?!  
**КОТ.** Не трэба!  
**ВАСЯ.** Думаеш, не адшукаю?  
**КОТ.** Не адшукаеш, Вася! І не спрабуй нават!  
**ВАСЯ** (*крыху пакрыўджана*). Ну, не адшукаю — дык не адшукаю! Патрэбна яна мне вельмі! Будзем лепш Двойку маю лавіць! Толькі наўрад ці мы яе тут сустрэнем: у лесе ёй няма чаго рабіць, ну, а нашкодзіць яшчэ больш, чым ужо нашкодзіла тая вядзьмарка, немагчыма. Так што Двойка мая, хутчэй за ўсё, далей, у суседнюю казку ўжо перабегла.  
**КОТ.** Памыляешся, Вася! Нікуды яна не перабегла, бо гэтая казка ў кнізе — апошняя! Так што Двойка твая тут дзесьці хаваецца і хоча, пэўна, каля нас прашмыгнуць, каб зноў у ранейшыя казкі трапіць...  
**ВАСЯ.** А ёй і шмыгаць не трэба! Ба-чыш, які лес навокал! Хоць справа ад нас прайдзі, хоць злева — мы хіба заўважым?  
**КОТ.** І зноў ты, Вася, памыляешся! Ёй абавязкова каля нас прайсці давядзецца, і ніяк інакш. Вось тады мы яе і скапіць павінны, Двойку гэтую!  
**ВАСЯ.** Так бы адразу і сказаў! Тады мы зноў у гушчар не палезем — на гэтай палянцы яе чакае будзем... (*Азіраецца.*) Куды толькі мае Дзевятка з Васьмёркай падзеліся?  
**КОТ.** Гэтага і я, Вася, не разумею!  
**ВАСЯ.** А я зразумею! Яны, напэўна, Двойку ўбачылі і за ёй пагналіся! Мая Дзевятка яе хутка дагоніць!  
**КОТ.** Сумняваюся я...  
**ВАСЯ.** А ты не сумнявайся! (*Заўважае боты.*) Глядзі, боты! Ці не твае яны часам?  
**КОТ.** Мае! (*Бяжыць да ботаў, спыняецца.*) Толькі чаму яны тут стаяць? Нешта падазронае...  
**ВАСЯ.** Ды нічога тут падазроннага няма! Усё проста! Калі мая Дзевятка за Двойкай пабегла, тая і боты кінула...  
**КОТ.** Можна і так...

**ВАСЯ.** Не “можа”, а так яно і было! Так што, абувай свае боты... Хачу паглядзець, як ты ў іх выглядаеш!  
**КОТ.** Паглядзі! (*Абувае боты.*) Ну, як?  
**ВАСЯ.** Шыкоўна! (*Кот раптам пачынае падскокваць.*) Ты чаго скачаш?  
**КОТ.** Гэта не я, гэта яны, боты! (*Ён скача ўсё хутчэй і хутчэй.*) Гэй, боты, хопіць! Хопіць, каму сказаў!  
**ВАСЯ.** Здымай іх! Здымай зараз жа!  
**КОТ.** Як зняць, калі яны не здымаюцца! Гэй, боты, куды вы?! (*Кот пачынае бегаць вакол Васі.*) Боты, спыніцеся! (*Ён раптам бяжыць кудысьці ў лес.*) Стойце! Стойце, каму кажу!  
**ВАСЯ.** Куды ты, Кот?!  
**КОТ** (*здалёк*). Не ведаю-ю-ю! (*Ён знікае ў гушчары, але голас яшчэ чуваць.*) Голас ягоны сціхае ўдалечыні.  
**ВАСЯ** (*уздыхае*). Ну вось... І Кот збег! Адзін я тут застаўся!  
*З-за дрэў з’яўляецца ДВОЙКА.*  
**ДВОЙКА.** Не, Вася! Ты не адзін!  
**ВАСЯ** (*паварочваецца*). Ты?!  
**ДВОЙКА.** Я, Вася, я! Хто ж яшчэ!  
**ВАСЯ.** Дык гэта ты Кату боты зачаравала?  
**ДВОЙКА.** Я, Вася, я! Ён ужо далёка адсколь...  
**ВАСЯ.** А мае Дзевятка з Васьмёркай, дзе яны?  
**ДВОЙКА.** А яны, Вася, яшчэ далей!  
**ВАСЯ** (*рашуча*). Ну што ж! Давядзецца мне самому цябе злавіць!  
**ДВОЙКА.** Ну, а навошта табе гэта, Вася? Ну, што табе да казак гэтых, тым больш, што аніводнай з іх ты не чытаў!  
**ВАСЯ.** Нічога! Вярнуся — усе прачытаю! Але спярша цябе адсюль выкіну!  
**ДВОЙКА.** Эх, Вася, Вася! А такім добрым двоечнікам быў! Сапсаваў цябе гэты Кот!  
**ВАСЯ.** Наадварот! Ён мяне выправіў!  
**ДВОЙКА.** Як бы там ні было, але табе, Вася, ніколі мяне не злавіць!  
**ВАСЯ.** Гэта яшчэ чаму? Я дужы!  
**ДВОЙКА.** Каб мяне злавіць — веды патрэбны! А яны ў цябе ёсць?  
**ВАСЯ.** А мы зараз паглядзім, што ў мяне ёсць і чаго няма! (*Кідаецца да Двойкі.*)  
**ДВОЙКА** (*хутка*). Як скланяюцца назоўнікі ў множным ліку?  
*Васю раптам з сілай адкідвае назад.*  
**ВАСЯ** (*здзіўлена*). Што гэта?  
**ДВОЙКА.** Тое, аб чым я табе казала! Ведаў у цябе, Вася, недастаткова! Хочаш яшчэ паспрабаваць?  
**ВАСЯ.** Хачу! (*Зноў кідаецца да Двойкі.*)  
**ДВОЙКА.** На якія пытанні адказваюць прыметнікі?  
*Васю зноў адкідвае з такой сілай, што ён ляціць вобзём.*  
**ВАСЯ.** Ды што ж гэта такое!  
**ДВОЙКА** (*смяецца*). Ну што, Вася, зразумеў цяпер, што з тваімі ведамі я неперасможная? Здавайся лепш сам!  
**ВАСЯ.** Хто? Я? Ды ніколі гэтага не будзе! (*Ускоквае на ногі.*) Каб я здаўся! Ды каму — сваёй уласнай Двойцы! Сама здавайся!  
**ДВОЙКА.** Ах вось ты як! Ну, трымайся! (*Ідзе на Васю.*) На якія пытанні адказваюць прыслоўі? (*Васю адкідвае назад.*) Што абзначае назоўнік? (*Васю зноў адкідвае.*) Што абзначае прыметнік? (*Васю адкідвае і прыціскае спінай да дрэва.*) На што ўказваюць займеннікі? Што абзначае дзяслоў? (*Двойка навісае над Васем і становіцца вельмі падобнай на змяю.*) Ну што, Вася, хто перамог? Ведаеш-ш-ш, ш-ш-што я

магу зрабіць з табой?!

**ВАСЯ** (*спрабуе вызваліцца*). Адпусці! Адпусці зараз жа!  
**ДВОЙКА.** Адпусціць? Магу і адпусціць! Паабяцай толькі, што больш не будзеш-ш-ш перашкаджаць мне! Што не будзеш чытаць гэтыя брыдкія казкі, што, як раней, будзеш вучыцца толькі на двойкі! Абяцаеш?  
**ВАСЯ.** Абяцаю!  
**ДВОЙКА.** Малайчына!  
**ВАСЯ.** Абяцаю перашкаджаць табе, як толькі змагу! Абяцаю перачытаць усе гэтыя казкі! Абяцаю...  
**ДВОЙКА.** Замаўчы! (*Яе раптам нібыта адкідвае ад Васі.*)  
**ВАСЯ.** Абяцаю вучыцца без двоек!  
**ДВОЙКА** (*з жахам*). Замаўчы, Вася!  
**ВАСЯ.** Абяцаю ў самы бліжэйшы час вывучыць і адказаць усё тое, што не мог адказаць на мінулым уроку і за што мне цябе і паставілі! Абяцаю...  
**ДВОЙКА.** Толькі не гэта, Вася! Толькі не гэта!  
**ВАСЯ.** Абяцаю выправіць цябе на першым жа ўроку!  
*Двойка ўскоквае, з крыкамі жаху бяжыць прэч. Навокал хутка цямнее.*

**КАНЕЦ ЧАЦВЕРТАЙ ДЗЕІ**

**ЭПІЛОГ**

*Той жа пакой, што і ў дзеі першай. Там усё па-ранейшаму. Вася спіць на канапе.*

**ВАСЯ** (*садзіцца, пазяхае*). Прысніцца ж такое! (*Зноў пазяхае.*) Ці гэта ўсё на самой справе адбылося? (*Азіраецца.*) Ды не, сон! Звычайны сон! (*Нейкі час сядзіць у задуменні.*) А калі не сон? Што, калі Двойка гэтая і сапраўды ў казках засталася? (*Устае, ідзе да стала.*) Дзе ж тая кніга казак, у якую я выдраны ліст ад дзённіка схаваў? Ды вось жа яна, на падлозе каля сцяны чамусьці стаіць! (*Кніга і сапраўды стаіць там, дзе пакінуў яе Кот. Вася бярэ кнігу.*) Няма Ката на вокладцы! А можа, яго і не было тут ніколі? Ды не, быў! Я ж памятаю! А вось і ліст з дзённіка! Што гэта? Няма ні двойкі па мове, ні дзевяткі па фізкультуры, ні васьмёркі па музыцы! Толькі тройка і засталася...  
*(Зноў падыходзіць да канапы, садзіцца.)* Дык гэта быў не сон! Я і сапраўды падарожнічаў па казках! А Двойка мая і зараз там! Уяўляю, што яна там вырабляе! А ўсё з-за мяне! Што ж рабіць, як дапамагчы казачным жыхарам? (*Задумваецца.*) Штосьці такое я сказаў сваёй Двойцы напрыканцы, і яна вельмі гэтага спалохалася... Што я ёй перашкаджаць буду? Не, не тое! Што я ўсё казкі перачытаю? Зноў не тое! Што я без двоек вучыцца буду? Спалохалася, але не вельмі... Што я... Што я яе выпраўлю! (*Ускоквае, бяжыць да стала.*) Вось што мне зараз зрабіць трэба! Так, дзе гэта падручнік па беларускай мове? Вось жа ён! (*Садзіцца, пачынае чытаць.*)  
**ГОЛАС СПРАВА.** Вася! Гайда з намі ў футбол гуляць!  
**ГОЛАС ЗЛЕВА.** Вася! Гайда ў кіно!  
**ГАЛАСЫ З АБОДВУХ БАКОЎ.** Выходзь, Вася, хутчэй! Мы цябе чакаем!  
**ВАСЯ** (*не адрываючыся ад падручніка*). Не магу! Мне ўрокі рыхтаваць трэба!

**КАНЕЦ**

Па гэтай лініі скласці і зрабіць куфар-радца!

# “КУФАР-РАДЦА”

Паважаныя культасветнікі!

“Куфар-радца” сёння змяшчае буйны музычны блок, прымеркаваны да 65-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Гэтай святой тэме прысвяцілі свае творы кампазітары Алег Елісеенкаў, Ганна Казлова, Уладзімір Карызна, Мікалай Сацура. “Сцэнарны партфель” папоўніўся распрацоўкай, дзе галоўнай дзейнай асобай стаў... знакамiты Васіль Цёркін. З перспектывай на школьныя канікулы прапануем п’есу Генадзя Аўласенкі “Вася, Кот і Фея ў краіне казак”. Таксама ў выпуску — традыцыйная “Шашачная культура”.

Да новых сустрэч!

## ВЫПУСК № 3 (39)

# Мы прыйшлі з Перамогаю

Музыка Уладзіміра КАРЫЗНЫ-малодшага  
Словы Уладзіміра КАРЫЗНЫ-старэйшага

1.

Толькі ўспомніш той час —  
І ў агонь быццам вернешся.  
І сляза на вачах  
Так балюча навернецца.  
Успамін без маны  
Скажа многае, многае,  
Як дадому з вайны  
Мы прыйшлі з Перамогаю.

Шынялёў не знялі —  
Папялішчы паклікалі.  
Па жыцці, па зямлі  
Прайшло гора вялікае.  
А вясна так цвіла,  
Ззяла неба пагоднае!  
Дзіўны свет зберагла  
Перамога народная.

**Прыпеў:**  
Колькі, колькі адтуль  
Не прыйшло да матуль,  
Да каханых сваіх  
Хлопцаў іх дарагіх!  
Маладым і прыгожым —  
Ім жыць бы ды жыць!  
Не дай Бог нам такое  
Ізноў перажыць.

На зямлі ў цішыні  
І сягоння заплацацца,  
Бо не проста агні  
Той вайны ў сэрцы значацца.  
Хто пайшоў — не вярнуць  
Ні любоўю, ні песняю.  
Нам ніяк не заснуць  
Светлай ночкаю весняю.

Працяг нотнага тэксту песні  
“Мы прыйшлі з Перамогаю” —  
на стар. 2 — 3  
“Куффа”.

**Н.Б.**

2.

чэх так ба-мо-ча на-вер-неу-ца. Ус-па-мін без ма-

мы ска-жа-мо-га-е, мно-га-е, як да-до-му з вай-

мы прый-шлі сп-ра-мо-га-ю. Шы-ня-лёў не зня-

Прывіў:

4.

ла пе-ра-мо-га ма-род-на-я. Коль-кі, коль-кі ад-

туль не прый-шо да ма-туль, да ка-ха-ных сва-

іх хлоп-цаў іх да-ра-гях! Ма-ла-дым і пры-

3.

лі-па-пя-ліш-чы па-кі-ка-лі. Па жы-ццю, па зам-

лі-прай-шо го-ра вя-лі-ка-е. А вас-но так цы-

ла, ззя-ла не-ба па-год-на-е! Дзіў-мы свет збо-раг-

мі. a tempo

5.

го-жым-ім жыць бы ды жыць. Не дай бог нам па-

ко-е і-зноў пе-ра-жыць.

mp

2. На зам-лі ўні-шы-ні і ся-гон-ня за

**КОТ** (да Васі). Дык вось хто вінаваты ў тым, што ён тут з'явіўся!

**ВАСЯ**. Чаму я?! Гэта ўсё Двойка!

**КОТ**. Ды каб ты не любіў гэтую брыдо-ту па вечарах глядзець, дык і Двойка твая нічога не зрабіла б!

**ВАСЯ**. А я ўжо і не люблю! З сённяшня-га дня!

**КОТ**. З сённяшняга! Вось каб ты з учарашняга не любіў!

**ВЯДЗЬМАК**. Ды хопіць вам сварыцца! Ад гэтага толькі кроў псеуца!

**ВАСЯ**. Гэй, Дзевятка! Васьмёрка! Дзе вы?!

*З-за кустоў высоўваюцца адзнакі.*

**ДЗЕВЯТКА** (спалохана). Мы тут!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Я ўсё чую, я ўсё бачу!

Ды прашу мяне прабачыць! Да цябе я не пайду,

Каб не трапіць у бяду!

**ВЯДЗЬМАК**. Брава! (Пляскае ў ладкі.) Добра спяваеш!

**ВАСЯ**. Дзевятка, ты ж у нас такая спартыўная! Дапамажы!

**ДЗЕВЯТКА**. А як?

**ВАСЯ**. Як, як! Трэсні яму ззаду!

**ДЗЕВЯТКА**. Ззаду?! Дык гэта ж неспартыўна!

**ВАСЯ**. Ну дык папрасі яго павярнуцца!

**ДЗЕВЯТКА**. Тады ён мяне трэсне!

**ВАСЯ**. На тое і спорт!

**ДЗЕВЯТКА**. А раптам ён будзе прымяняць неспартыўныя метады барацьбы?! Гэта так неспартыўна, так неспартыўна, што я... Што я... Я ніяк не магу ўдзельнічаць у гэтым спаборніцтве! Не маю маральна-га права!

**ВАСЯ**. Скажы, што спалохалася, ба-язліўка!

**ВЯДЗЬМАК**. Ну што, Вася, ніхто вам не дапамог! (Набліжаецца да Васі і Ката, тая адступаюць, прыціскаюцца да дрэва. Дрэва раптам хапае іх сваімі галінкамі.) Малайчына, дрэва! Патрымай іх, пакуль я выберу, з каго ж пачаць!

**КОТ**. Пачынай з мяне, калі так! Я тут галоўны! А Васю адпусці, табе і мяне аднаго хопіць!

**ВАСЯ** (спрабуючы вызваліцца). Не слухай яго! Гэта я ва ўсім адзін вінаваты! Пачынай з мяне, а Ката адпусці!

**ВЯДЗЬМАК**. Дзіўна! Першы раз у мяне такое! Звычайна ўсе кагосьці іншага прапануюць, толькі б не сябе!

*У гэты час з месяцам адбываюцца дзіўныя змены: на яго фоне з'яўляецца твар Феі.*

**ФЕЯ**. Малайчына, Вася!

**ВАСЯ**. Фея?!

**КОТ**. Дапамажы нам, Фея!

**ФЕЯ**. Паспрабую, хоць гэта ўжо і не мая казка! Скорыкі-ёрыкі! Чуфара-буфара!

**ВЯДЗЬМАК** (Феі). Прэч! Гэта мая здабыча! Нескорыкі-неёрыкі! Нечуфара-небуфара!

*Вядзьмак узмахвае рукамі, на месяц пачынаюць напузаць чорныя хмары. Вось-вось яны закрываюць яго... Але гэтага не адбываецца, штосьці ім перашкаджае. Нарэшце хмары рассейваюцца, усё вакол пачынае дзіўна змяняцца: замест ночы — дзень, замест месяца — сонца; удалечыні горы ператвараюцца ў шматпавярховыя дамы; дрэва, якія трымала Васю і Ката, становіцца квітнеючай яблыняй. Але самае дзіўнае — наперадзе: раптам Вядзьмак з дзікім выцём узмавае ўгару і адразу ж ператвараецца ў... Карлсана.*

**КАРЛСАН** (плаўна апускаецца ўніз).

Дзе я?! Што са мной адбылося?!

**КОТ**. Дык вось якая тут казка была! Вось каго Двойка твая зачаравала!

**КАРЛСАН**. Так, так! Яна, нягодніца! Варэння абяцала, цукерак... А вунь што атрымалася! Мне так сорамна, так сорамна! (Узлятае, ляціць прэч.)

*З кустоў вылазяць адзнакі, бягуць да Васі.*

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Гэта добра, вельмі добра,

Што наш Вася не прапаў!

Ад душы яго віншую.... (Змаўкае на імгненне.) Прабачце, ніяк рыфму не магу падабраць! Адна толькі рыфма ў галаве круціцца: "прапаў", але яна ж не падыходзіць да гэтага ўрачыстага моманту!

**ВАСЯ**. Ах вы, здрадніцы! Ідзіце прэч, не жадаю вас нават бачыць!

**ДЗЕВЯТКА**. Даруй мне, я выпраўлюся!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). О, дай, о, дай мне даручэнне! Каб сорам свой я выпра-віць змагла!

**ВАСЯ**. Ну, добра! Ідзіце наперад: будзеце нам замест разведкі. Ну, а калі Двойку дзе спаткаеце — не марудзьце ні хвіліны! Хапайце яе, нягодніцу! Заданне зразумелі?!

**ДЗЕВЯТКА**. Усё будзе выканана!

*Дзевятка і Васьмёрка бягуць наперад, знікаюць з вачэй.*

**ВАСЯ** (азіраецца). А дзе ж Фея? Я хацеў падзякаваць ёй за дапамогу...

*На фоне сонца з'яўляецца твар Феі.*

**ФЕЯ**. Лічы, што ты ўжо падзякаваў мне, Вася. А цяпер ідзіце! (Вася і Кот ідуць туды, куды пабеглі адзнакі.) І памятайце, што я больш нічым не змагу дапамагчы вам! Бо твая казка ўжо вельмі далёка ад маёй!

**КАНЕЦ ТРЭЦЬЯЙ ДЗЕІ**

## ДЗЕЯ ЧАЦВЁРТАЯ

*Палянка, вакол яе — непразлы дры-мучы лес. З лесу на палянку выбіраюцца Дзевятка і Васьмёрка.*

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Ну, нарэшце палянку змаглі мы з табой адшукаць! Над-акучыла ўжо ў гушчары гэтым дзікім блу-каць!

**ДЗЕВЯТКА** (абтрасаецца). Палянка — гэта добра! Толькі нам у першую чаргу трэба двойку злавіць, а яе тут няма! Значыцца, трэба нам зноў у гушчар лезці і далей па ім шкандыбаць!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). А можа, мы лепей тут Васю з Котам пачакаем? Бо разам мы Двойку, напэўна, хутчэй адшукаем!

**ДЗЕВЯТКА**. Ды што мы, самі Двойку нейкую злавіць не можам?! Здолеем жа, калі пастараемся, ці не так?! (Васьмёрка паціскае плячыма.) Значыцца, слухай маю каманду...

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Галоўны ў нас — Вася. Чаму ты камандуеш мной, ад-кажы?!

**ДЗЕВЯТКА**. Ды таму, што я... Што я... (Паказвае Васьмёрцы кулак.) Вось чаму! Ну дык што, ты згодна мне падпарадкоў-вацца ці не?!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Што зробіш — я згодна, бо праўды не знойдзеш нідзе! Гля-дзі: там бабуля старэнькая з лесу ідзе!

*На палянку з гушчару выходзіць старэ-нькая згорбленая бабуля. Яна з ног да га-лавы захутаная ў нейкую шэрую хустку.*

**ДЗЕВЯТКА**. Гэй, бабуля! Ты з гэтай каз-кі?

**БАБУЛЬКА**. Га?!

**ДЗЕВЯТКА** (гучней). Ты з гэтай казкі, пытаюся?!

**БАБУЛЬКА**. З гэтай, дзеткі, з гэтай! З якой жа яшчэ!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Паслухай, бабу-ля, ты нам адкажы, калі ласка! Кагосьці чу-жога ты ў гэтай не бачыла казцы?!

**ДЗЕВЯТКА**. Памаўчы ты, спявачка! Я тут галоўная! Гэй, бабуля!

**БАБУЛЬКА**. Га?!

**ДЗЕВЯТКА**. Тут часам Двойка не пра-блягала?

**БАБУЛЬКА**. Праблягала, дзеткі, прабля-гала! Зусім нядаўна праблягала...

**ДЗЕВЯТКА** (васьмёрцы). Чуеш? Прабля-гала!

**БАБУЛЬКА**. Ды й такая змораная, ледзь жывая...

**ДЗЕВЯТКА**. Гэта добра! А куды яна па-бегла, калі не сакрэт?

**БАБУЛЬКА**. Ды які сакрэт! Туды яна пабегла, туды! (Паказвае кійком.) На спа-борніцтвы.

**ДЗЕВЯТКА**. На якія-такія спаборніц-твы?!

**БАБУЛЬКА**. На спартыўныя, на якія ж яшчэ! Сёння ў нас праводзіцца казачны чэмпіянат па ўсіх відах спорту.

**ДЗЕВЯТКА**. Ух ты! Няўжо па ўсіх?

**БАБУЛЬКА**. Па ўсіх, без выключэння! І адразу ж медалі ўручаюцца пераможцам! І бронзавыя, і сярэбраныя, і залатыя!

**ДЗЕВЯТКА** (у захвапенні). І залатыя! (Васьмёрцы.) Слухай, спявачка! Ты, гэта... Пасядзі тут крыху, Васю з Котам пачакай...

А я хуценька збегаю на спаборніцтвы гэ-тыя, казачныя! Двойку там злаўлю аб-авязкова, ну, можа, і медаль які атрымаю! Уяўляеш, як Вася мной ганарыцца будзе!

*(Бяжыць у той бок, знікае ў гушчары.)*

**ВАСЬМЁРКА** (спявае, пакрыўджана).

Я таксама жадаю музычны дыплом зара-біць! А яшчэ я хачу гэтую Двойку для Васі злавіць!

**БАБУЛЬКА**. А, можа, я памылілася?.. Можа, Двойка гэтая ваша не на спаборніц-твы, а на музычны фестываль ірванука...

**ВАСЬМЁРКА**. Фестываль?! Музыч-ны?!

**БАБУЛЬКА**. Так, так! Вось-вось па-чнецца! Вунь там! (Паказвае ў бок, проці-леглы таму, куды пабегла Дзевятка.) Пера-можцам дыпломы ўручаюцца!

**ВАСЬМЁРКА**. Дыпломы?!

**БАБУЛЬКА**. Бяжы, а то не паспееш дыплом атрымаць! А можа, і Двойку там зловіш, калі пашанцуе.

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Я зараз туды па-бягу і крыху паспяваю! І Двойку злаўлю, і для Васі дыплом атрымаю!

*Васьмёрка бяжыць у гушчар, знікае з вачэй. Бабулька раптам скідвае хустку і... ператвараецца ў Двойку. Яна трымае бо-ты Ката.*

**ДВОЙКА**. Бяжыце, бяжыце! За дыпло-мамі, за медалямі... За мной! Усё там знойдзеце — у багне лясной, у гушчары за-чараваным! (Смяецца.) Не ўбачыць вас больш Вася ніколі! (Зноў смяецца.) А ці не ён там набліжаецца? Пэўна, ён! Ну што ж, сустрэну яго як спед! Трэба толькі ад Ката гэтага пазбавіцца! (Ставіць боты каля дрэ-ва, пачынае над імі чараваць, потым хава-ецца за дрэва. У гэты самы час на палянку выбіраюцца Вася і Кот.)

**КОТ**. Фу-у! Выбраліся нарэшце!

**ВАСЯ**. Ды што гэта за казка такая?! Усё лес ды лес... І нічога іншага, акрамя лесу! Гэта што, Двойка мая так зрабіла?

**КОТ**. Ды не, Вася, гэта так па казцы трэ-ба! Бо казка гэтая — пра Спячую Прыгаж-ню! (Глядзіць на Васю.) Ты яе, зразумела ж, таксама не чытаў?

Хрустэнка № 17 24 — 30 жніўня 2010 г.

**ВАСЯ.** Я, да твайго ведама, анічога на свеце не баюся! Пайшлі ў гэтую тваю казку! Яны заходзяць у кніжку, вокладка за імі сама зачыняецца.  
**КАНЕЦ ПЕРШАЙ ДЗЕІ**

## ДЗЕЯ ДРУГАЯ

*Кустоўе, паляна. Трэск, шум... З кустоў вылазіць Кот, за ім — Вася.*

**ВАСЯ** (абтрасаецца). Дарэмна мы ў гэтай казцы спыніліся! Не будзе яе тут!

**КОТ.** Тут яна дзесьці! Я гэта вусамі адчуваю!

**ВАСЯ.** Ты мне гэта і ў іншых казках кажаў, а яе там не было!

**КОТ.** Яна была, ды толькі ўцячы паспела! (Уздыхае.) Як успомню, што яна там нарабіць здолела, — поусць дыбам устае! Чырвоны Каптурыйк маніць навучыла! А ўсё ты, Вася!

**ВАСЯ.** Ды пры чым тут я?

**КОТ.** Каб ты сам маніць не любіў, дык і Двойка твая гэтага зрабіць не змагла б!

**ВАСЯ.** Дык што, тое, што тры парсючкі хаткі будаваць не сталі, — таксама мая віна?

**КОТ.** А чыя ж, Вася?! Ты працаваць любіш?

**ВАСЯ.** Ну... Не вельмі...

**КОТ.** Вось бачыш!

**ВАСЯ** (каб перавесці размову на іншае). Слухай, а гэта што за казка?

**КОТ.** “Папялушка”. Чытаў? (Вася не адказвае.) Зразумела...

**ВАСЯ.** Мы сюды, здаецца, Двойку лавіць прыйшлі, а не веды мае правяраць! Слухай, а ў гэтай казцы што кепскага яна можа нарабіць?

**КОТ.** Ды ўсё, што пажадае! Ну... Да прыкладу, зробіць так, каб прынц не з Папялушкай ажаніўся, а з ейнай злой сястрой. Уяўляеш, які жах?!

**ВАСЯ** (паціскае плячамі). Якая мне розніца, хто на кім ажэніцца! Глядзі, хтосьці сюды ідзе! Ці не двойка мая, часам?

**КОТ.** Ды не, гэта Фея! (З’яўляецца Фея.) Прывітанне, Фея!

**ФЕЯ.** Прывітанне, Кот у ботах! А дзе ж твае боты?

**КОТ.** Двойка сцягнула! А што яна ў казках нарабіла! (Уздыхае.) А ў вас як?

**ФЕЯ.** Ну, я ўсё ж Фея! Так што нічога кепскага Двойка гэтая тут зрабіць не змагла, хоць і спрабавала.

**КОТ.** Гэта добра!

**ФЕЯ.** Праўда, злавіць яе я таксама не здолела. Яна ў суседнюю казку паспела пераскочыць...

**КОТ.** Гэта дрэнна!

**ВАСЯ.** Паслухай, Фея!..

**КОТ** (павучальна). Старэйшым, а тым больш — феям, трэба казаць: “Паслухайце”!

**ВАСЯ.** Ды я ж не супраць! Няхай будзе “Паслухайце”!

**ФЕЯ.** Што ты хацеў спытаць у мяне, хлопчык?

**ВАСЯ.** А ты б... А вы б не маглі з намі ў суседнюю казку завітаць? З вашай дапамогай мы гэтую Двойку хутка схопім!

**ФЕЯ.** Я з задавальненнем дапамагла б вам, але, на вялікі мой жаль, казачныя персанажы не могуць пакідаць межы сваіх казак. Ты — іншая справа!

**ВАСЯ.** А як жа Кот? Чаму ён можа?

**КОТ.** Ды таму, што я на вокладцы кніжнай намалюваў! З-за гэтага я стаў не ўнутрыказачным, а, так бы мовіць, “ўнутрыкніжным” персанажам.

**ВАСЯ.** Глядзі ты!

**ФЕЯ.** Я, здаецца, прыдумала, як вам можна дапамагчы!

**КОТ.** Праўда?!

**ВАСЯ.** Як?!

**ФЕЯ.** На тых лістах дзённіка, якія ляжаць у кніжцы, акрамя двойкі і іншыя адзнакі ёсць — да прыкладу, дзевятка па фізкультуры...

**ВАСЯ.** Па фізкультуры ў мяне поўны парадак!

**ФЕЯ.** Ёсць і васьмёрка па музыцы...

**ВАСЯ.** Гэта таму, што я, хоць нот і не ведаю, але заўсёды вельмі гучна спяваю!

**ФЕЯ.** Вось зараз мы і паклічам іх сюды! (Узмахвае чароўнай палачкай.) Фуфара! Чуфара!

*З’яўляюцца Дзевятка ў спартыўным касцюме і Васьмёрка ў чорным смокінгу і белай кашулі з гальштучкам.*

**ДЗЕВЯТКА.** Прывітанне!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). О, прывітанне, прывітанне вам усім!

**ВАСЯ.** Бачыце, якая мая Дзевятка моцная! Адрозжыце Двойку скруціць!

**КОТ** (з сумненнем). Моцная яна, моцная...

**ВАСЬМЁРКА** (працягвае спяваць). О, што рабіць нам, што рабіць нам?!

**КОТ.** Памаўчы пакуль! Падумаць трэба.

**ДЗЕВЯТКА.** А што тут думаць! Ра-аз — і ў дамкі! (Прымае баксёрскую стойку.) Два-а — і ў накаўце!

**ВАСЯ.** Бачыце, якая мая Дзевятка рашучая! Уся ў мяне!

**КОТ.** Эх, нам бы яшчэ адну адзнаку! Па якіх-небудзь больш важкіх прадметах! Можна, у цябе там, Вася, па матэматыцы што ёсць?

**ВАСЯ.** Ёсць! Тройка. Падыдзе?

**ФЕЯ.** Падыдзе, калі яна — сапраўдная.

**ВАСЯ.** Як гэта?

**ФЕЯ.** Ну, калі ты яе сумленна зарабіў. А калі не — спісаў там або падказалі табе, — то гэта ўжо не тройка: гэта — двойка, толькі замаскіраваная.

**ВАСЯ.** І што?

**ФЕЯ.** А тое, што тут яна адрозжыць у сапраўдную двойку ператворыцца.

**КОТ.** Ну, дзякуй вялікі! Мне і адной дастаткова!

**ФЕЯ.** Дык як, Вася? Будзем выклікаць сюды тваю тройку?

**ВАСЯ** (задумваецца). Я лічу — лепш не рызыкаваць.

**КОТ.** Зразумела!

**ВАСЯ.** Што табе зразумела?!

**ДЗЕВЯТКА.** Ды не трэба нам больш ніхто! Я сама гэтую Двойку скаплю!

**ВАСЯ.** Чулі?! А ты, Васьмёрка, што скажаш?

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Вядзі нас, гаспадар, смялей у бой!

**ВАСЯ.** З такімі малайцамі — ды не перамагчы? А ты, Кот, чаму такі сумны?

**КОТ.** Я сумны, таму што сумняваюся...

**ВАСЯ.** А тут і сумнявацца няма чаго! Наперад!

**КОТ.** Наперад дык наперад! Дзякуй, Фея, за дапамогу, хоць у мяне асабіста гэтыя памагатэрыя не выклікаюць аніякага даверу! Я лепш тройку па матэматыцы ўзяў бы, каб яна была сапраўдная...

**КАНЕЦ ДРУГОЙ ДЗЕІ**

## ДЗЕЯ ТРЭЦЯЯ

*Нейкае непрыемнае, нават змрочнае месца. Ноч. На небе — вялікі поўны месяц. У цэнтры — нейкае злавеснае калма-*

*тае дрэва, удалечыні — чорныя горы. Дзесьці далёка чуецца воўчае завыванне. З’яўляюцца нашы падарожнікі.*

**ВАСЯ** (азіраецца). Дзе гэта мы?

**КОТ** (разгублена). Не ведаю. Ніколі не сустракаў у маіх казках такога месца.

**ВАСЯ.** Давай лепш выбірацца адсюль!

**ДЗЕВЯТКА.** Правільна! І не проста выбірацца, а па-спартыўнаму хутка!

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). І я даю на гэта згоду! І пабегу я з асалодай!

**КОТ.** Ды памаўчыце вы! (Да Васі.) А раптам яна тут, Двойка твая? Нездарма ж тут так усё змянілася! Вусамі чую: без Двойкі тут не абышлося!

**ВАСЯ.** Не хацеў бы я сустрацца з ёй у такім жудасным месцы! А тут яшчэ ваўкі выюць!

**КОТ.** Гэта не ваўкі, Вася!

**ВАСЯ** (з палёгкай). Праўда? А я ўжо спалохаўся!

**КОТ.** Гэта куды горш, чым ваўкі! Сцеражыся!

*З цемры раптам вылятае нейкая крылатая пачвара. Вочы яе свецяцца ў цемры непрыемным чырвоным святлом. Пачвара ляціць проста на Васю, але Кот паспявае зваліць яго на зямлю. З дзікім рогатам пачвара робіць круг, зноў пікіруе ўніз, хапае Ката. Ускочыўшы, Вася паспявае скапіць Ката за заднія лапы.*

**КОТ** (прыдушана). Дапамажыце!

**ВАСЯ.** Дапамагаю!

**КОТ.** Ратуйце!

**ВАСЯ.** Спрабую! Але баюся, што доўга не вытрымаю! Васьмёрка! Дзевятка! Што вы застылі? Сюды, на дапамогу!

*Адзнакі падскокваюць да Васі, хапаюцца за яго. Так нейкі час ідзе барацьба.*

**КОТ.** Вы мяне толькі на кавалкі не раздзярыце!

**ВАСЯ.** Трымайся, Кот! Мы цябе ўкрыўду не дадзім!

**КОТ.** Я трымаюся!

*Нарэшце пачвара не вытрымлівае і адпускае сваю ахвяру. Уся кампанія дружна ляціць на зямлю. Пачвара ўзлятае ўгару і з рогатам знікае.*

**ВАСЯ** (устае). Мы перамаглі! Ура!

**КОТ** (таксама ўстае). Вох! Здаецца, аніводнай цэлай костачкі не засталося!

**ДЗЕВЯТКА** (ускоквае з зямлі). А мне — хоць бы што!

**ВАСЬМЁРКА** (павольна ўстае, абтрасаецца, спявае). Вось прыгода дык прыгода! Вас віншую з Новым годам!

**ДЗЕВЯТКА.** Пры чым тут Новы год?

**ВАСЬМЁРКА.** Ні пры чым. Гэта дзеля рыфмы.

**ВАСЯ.** Ды памаўчыце вы! (Да Ката.) Хто гэта быў, не ведаеш?

**ДЗЕВЯТКА.** Хто б ні быў, але ён зноў вяртаецца! (Бяжыць прэч.)

**ВАСЬМЁРКА** (спявае). Ён вяртаецца сюды! Трэба бегчы ад бяды! (Бяжыць за сяброўкай.)

**ВАСЯ.** Куды вы, баязліўкі?!

*У гэты час, з тым жа жудасным рогатам, пачвара падае на зямлю, устае перад Васем і Катом. Бачна, што фігура ў яе чалавечая, воль толькі крылы за спінай, твар занадта худы, з рота тырчаць іклы, вочы свецяцца чырвоным святлом.*

**КОТ** (спалохана). Згінь! Прападзі! Цябе ў маіх казках няма!

**ПАЧВАРА** (глухім голасам). Ужо ёсць!

**КОТ.** Хто ты?

**ПАЧВАРА.** Я — Вядзьмак! Дзіўна, што вы не пазналі мяне! Асабліва ты, Вася: ты ж так любіш глядзець фільмы з рознымі жахамі!

6.

пач- чац-ча, бо не прос-та аг- ні тоя вай-ны у сэр-чы

зна- чац-ця. Хто пай-шоў-не вяр-нуць ні лю-боў-ю, ні

пес-ня-ю. Нам ні-як не за-снучь свет-лай ноч-ка-ю

7.

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-жыць.

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-

7.

вес-ня-ю. Коль-кі, коль-кі ад-туль не прый-шоў ма

туль, да ка-ха-ных сва-іх хлоп-цаў іх да-ра-

гіх! Ма-ла-дым і пры-го-жым-ім жыць бы-ды

9.

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-

жыць. Не дай бог нам та-ко-е і-зноў пе-ра-

# “Краса маёй ціхай Радзімы”

Песня Мікалая Сацуры “Дзень святой Перамогі” яшчэ толькі-толькі напісана і ўпершыню прагучыць акурат у святочныя дні. Прычым, як паведаміў кампазітар, — адразу ў некалькіх выканальніцкіх версіях: сольнай, ансамблевай, харавой.

— Калі паэт Уладзімір Карызна прапанаваў мне гэты тэкст, я адразу адчуў у вершы тое, што даўно шукаў: не проста вяртанне ў ваенныя гады, а накіраванасць наперад, да новых мірных заваёў. У гэтай песні — толькі ціхі боль і спакойны, годны, ураўнаважаны гонар за краіну, без залішняга ўрапатрыятызму або гэткай ліхацкасці. Гэта фізіялагічна нармальна ўласцівае чалавечай памяці: забываючыся пра горыч страт, глядзець у будучыню.

У вершы — шмат прыгожых параўнанняў, асацыятыўных шэрагаў. Колькі вобразаў выклікае, да прыкладу, такі радок: “А нас, як траву, не скасілі”. Ці такі: “Краса маёй ціхай Радзімы”. Сапраўды — ціхай, талерантнай, але нескаронай, з пачуццём нацыянальнага гонару, з чыстай, кранальнай душой і асаблівай гасціннасцю, шчырай адкрытасцю да ўсяго свету. Таму і музыка атрымалася разнастайнай па жанравым складзе: запеў — мяккі, лірычны, а прыпеў — маршавы.

Спяваць яе будзе, вядома, Анатоль Ярмоленка — і не толькі з ансамблем “Сябры”. Песня вельмі спадабалася Ансамблю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь і ўвойдзе ў рэпертуар гэтага выдатнага калектыву. А калі яе заспяваюць і аматарскія хоры — значыць, заспявае ўся Беларусь.

Н.Б.

# Дзень святой Перамогі

Музыка Мікалая САЦУРЫ

Словы Уладзіміра КАРЫЗНЫ-старэйшага

Бярозы ля хат і рабіны,  
Маленства бары і азёры —  
Краса маёй ціхай Радзімы,  
Маёй Беларусі прасторы.

І птушкі мілей, як усюды,  
І ўсё тут ад Бога такое,  
Такое, што ехаць не трэба нікуды,  
Каб шчасце пазнаць дарагое.

Не забыць нам вайны праклятай:  
У сэрцы агнямi дарогі.  
Навекі найлепшае свята  
У нас — Дзень святой Перамогі!  
Навекі найлепшае свята  
У нас — Дзень святой Перамогі!

А нас, як траву, не скасілі,  
Ў пусты не закінулі колас.  
Жывілі нас вочы Расіі,  
Вучылі Купала і Колас.

Сваёй паланілі душою  
На матчыны песні на волі,  
На волі, таму нас ніякай вайною  
Скарыць немагчыма ніколі.



# ВАСЯ, КОТ І ФЕЯ Ў КРАІНЕ КАЗАК

## П'еса-казка ў 4-х дзеях

### Дзейныя асобы:

Вася Лайдачкін;  
Кот у ботах;  
Фея;  
Дзевятка па фізкультуры;  
Васьмёрка па музыцы;  
Вядзьмак, ён жа Карлсан;  
Двойка.

### ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Невялікі пакой. У цэнтры — пісьмовы стол, чаго на ім толькі няма: падручнікі, сшыткі, мячык, рагатка і шмат што іншага. Прабач на канапе дрэмле Вася Лайдачкін. Раптам чуецца нейкі меладычны звон, у пакоі становіцца цёмна, потым ізноў светла, але святло гэтае нейкае не такое, як было раней. Каля канапы з'яўляецца Кот у ботах. Праўда, зараз ён чамусьці без ботаў. Кот няспешна азіраецца, потым бярэ рагатку, аглядае яе, качае галавой, зноў кладзе рагатку на стол, кратае Васю за плячо.

**КОТ.** Вася! Уставай!

**ВАСЯ** (спрасонку). А?! Што?! (Паварочваецца на другі бок.) Адчапіся!

**КОТ** (зноў кратае Васю за плячо). Прачніся, Вася! Справа ёсць!

**ВАСЯ** (сонна). Якая яшчэ справа? (Садзіцца, глядзіць на Ката.) Ух ты! Я, пэўна, яшчэ сплю?

**КОТ.** Не, Вася, ты не спіш. Я цябе разбудзіў.

**ВАСЯ.** Ты? (Кот ківае.) А хто ты такі?

**КОТ.** Я — Кот у ботах! (Глядзіць на свае заднія лапы.) Праўда, я зараз без ботаў, але гэта ўжо іншая гісторыя...

**ВАСЯ.** Нічога не разумею! (Пазяхае.) Дык ты Кот у ботах ці Кот без ботаў?

**КОТ.** Па казцы я — Кот у ботах. Дарэчы, ты казку “маю” чытаў?

**ВАСЯ** (пачырванеўшы). Чытаў штосьці такое... Вядома ж, чытаў... Але, здаецца, гэта было даўно... У мінулым годзе ці мо ў пазамінулым нават... Карацей, не памятаю...

**КОТ** (пакрыўджана). Усё зразумела! Не чытаў ты маёй казкі! Я ледзь не забыўся, з кім справу маю! Ты ж у нас — Вася Лайдачкін! Ты ж наогул чытаць не любіш! Ну, што маўчыш? Колькі кніг ты прачытаў за апошні час? Хоць адну да канца прачытаў?

**ВАСЯ.** Ды што ж гэта такое! У школе кожны дзень ушчуваюць, дадому прыйдзеш — тая ж гісторыя! А тут яшчэ і кот нейкі свае правы качаць будзе, натацыі мне чытаць! Не, я лепш далей спаць буду! (Зноў завальваецца на канапу.)

**КОТ.** Прабач, Вася. Я не хацеў цябе пакрыўдзіць.

**ВАСЯ** (ізноў садзіцца). Ты яшчэ тут?!

**КОТ.** Тут, Вася.

**ВАСЯ.** Прэч пайшоў!

**КОТ.** Не магу, Вася. Мне твая дапамога патрэбна.

**ВАСЯ** (зацікаўлена). Мая дапамога? (Кот ківае.) А як я магу дапамагчы табе?

**КОТ.** Дапамажы мне, Вася, Двойку з казак нашых выгнаць! Тым больш, што гэта твая ўласная двойка!

**ВАСЯ.** Мая?

**КОТ.** Твая, Вася, твая! Ты сёння ў школе чарговую двойку схапіў?

**ВАСЯ** (неахвотна). Ну схапіў! Мне яе Віталь Пятровіч ні за што паставіў! Ну не выканаў я хатняе заданне! Ну не адказаў урок! Дык што, адразу ж за гэта і двойку ставіць?

**КОТ.** А што ставіць?

**ВАСЯ.** Ну... Я не ведаю! Мог бы і кропка якую...

**КОТ.** Прабач, але ж кропка там ужо стаяла! За тое, што ты і ўчора нічога не адказаў!

**ВАСЯ.** Ну і што! Мог бы і яшчэ адну побач паставіць! (Схамянуўся.) Чакай, а ты адкуль усё гэта ведаеш?

**КОТ.** Мне Двойка твая расказала.

**ВАСЯ.** Мая Двойка? А як яна, цікава, у казкі вашы трапіла?

**КОТ.** І зноў па тваёй, Вася, віне! Ты навошта старонку з дзённіка выдраў і ў кніжцы з казкамі яе схаваў?

**ВАСЯ.** Дзіўнае пытанне! Ад бацькоў, вядома!

**КОТ.** Ну, вось! А Двойка твая — не проста двойка, а двойка па беларускай мове! А казкі нашыя, хоць гэта казкі розных народаў, выданыя менавіта на беларускай мове! Уяўляеш, што твая Двойка там нарабіць можа?!

**ВАСЯ.** Уяўляю... Дакладней, не ўяўляю нават...

**КОТ.** Так ці інакш, а трэба нам з табай Двойку гэтую з казак нашых прагнаць!

**ВАСЯ.** Нам?

**КОТ.** Нам! Таму што, без тваёй, Вася, дапамогі мне ніяк не абысціся! Ты згодны мне дапамагчы?

**ВАСЯ.** Ну, добра, добра, дапамагу я табе! Толькі вольсь... Як жа мы гэта зробім?

**КОТ.** Вельмі проста. Зараз мы з табай накіруемся ў нашы казкі! Вось у гэтую кнігу! (Бярэ са стала кнігу, паказвае яе Васю.) Памятаеш яе?

**ВАСЯ.** Ну так... Сюды я, здаецца, выдраныя лісты і паклаў... Пачакай, пачакай... Ды тут, на вокладцы, чагосьці не хапае! Тут кот павінен быць... На цябе вельмі падобны...

**КОТ.** Ну правільна, гэта ж я і ёсць! Не магу ж я адначасова ў двух розных месцах знаходзіцца.

**ВАСЯ.** Ну і ну! (Выцягвае з кнігі выдраныя лісты.) А двойка мая — знікла!

**КОТ.** Пакладзі іх хуценька назад, Вася! Бо інакш, куды мы будзем Двойку выгнаць?

**ВАСЯ.** А проста вытрасці яе адтуль можна? (Хапае кнігу, трасе.) Не вывальваецца!

**КОТ.** Ды не вытрасці яе так! (Забірае ў Васі кнігу.) Давядзецца нам самім у гэтую кнігу ісці, яе шукаць!

**ВАСЯ** (недаверліва). Я змагу ўлезці ў гэтую маленькую кнігу?

**КОТ.** Зможаш, Вася, зможаш! (Ставіць кнігу каля дальняй сцяны пакоя.) А зараз — увага! Я буду казаць чароўныя словы! Уфара! Чуфара! (Усё вакол становіцца цьмяна-чырвоным.)

**ВАСЯ.** Ух ты! Цуд, ды і толькі!

**КОТ.** Не перашкаджай! Чуфара! Фуфара!

У пакоі становіцца зусім цёмна. Потым ізноў успыхвае святло, але бачна, што ў пакоі многае змянілася: няма ні стала, ні канапы, толькі каля сцяны — велічэзная кніга. Яна ў некалькі разоў большая за Васю і Ката.

**ВАСЯ.** Ух ты! Чаму гэта кніга такой вялікай стала?

**КОТ.** Гэта не кніга стала вялікай, а мы з табай, Вася, паменшыліся ў шмат разоў. Дакладней, гэта ты паменшыўся, а я проста стаў ранейшым.

**ВАСЯ** (азіраецца). Вось дзіва дзіўнае! А дзе гэта мы зараз?

**КОТ.** Ты што, Вася, свой пакой не пазнаеш? Вунь, бачыш, удалечыні! Што гэта, па-твойму?

**ВАСЯ.** Не ведаю! Будынкi нейкія велічэзныя!

**КОТ.** Гэта не будынкi, а твае, Вася, стол і канапа! А цяпер угару зірні! (Вася ўздыхае галаву.) Бачыш столь?

**ВАСЯ.** Ух ты, высокая як! Вой, а што гэта за пачвары сюды ляціць?! (Ён кідаецца на зямлю, абхоплівае галаву рукамі. Чуваець моцны гул, ён хутка набліжаецца, над галавой Васі пралятае нейкае вялізнае істота... Потым гул паступова сціхае. Вася ўздыхае галаву.) Хто гэта быў?!

**КОТ.** Муха, Вася! Звычайная муха.

**ВАСЯ.** Нічога сабе, звычайная! Ды што ж гэта атрымліваецца! Кожная муха зараз мяне пакрыўдзіць можа?! Не хачу! Не жадаю!

**КОТ.** Супакойся, Вася! Калі мы ў казкі трапім, усё зноў стане, як звычайна!

**ВАСЯ.** Гэта добра! Пайшлі тады хутчэй у гэтыя твае казкі! Пачакай, а я зноў потым вялікім зраблюся?

**КОТ.** Ну, а як жа, Вася! Абавязкова! А зараз спяшацца трэба! Я нават уявіць сабе не магу, што яна там нарабіла, Двойка твая! (Спрабуе адгарнуць вокладку кнігі.) Дапамажы, Вася!

Яны ўдвух разгортваюць кнігу. Там — чорная прастора.

**ВАСЯ** (крыху спалохана). Нам што, туды?

**КОТ.** Туды, Вася! Ці ты баішся?

# Інтэрактыў у суквецці сусвету

**Як вылічыць аб'ём... вугла ахопу?**

Сярэдзіна красавіка — традыцыйны час правядзення Навуковых чытанняў памяці вядучага этнамузыкалага Беларусі Лідзіі Мухарынскай. Сёлета Чытанні, 19-я па ліку, набылі не толькі навуковы, але і шырокі асветніцкі, канцэртны размах, бо ўпершыню спалучыліся з Міжнародным фестывалем этнамузычных культур, сабраўшы прадстаўніцтва 10-ці краін: Арменіі, Індыі, Ірана, Кітая, Латвіі, Расіі, Украіны, Японіі і, вядома, Беларусі, прадстаўленай не толькі сталіцай, але і рэгіёнамі.

Арганізатарамі гэтага шыкоўнага свята, што адбылося 14 — 20 красавіка, выступілі Міністэрства культуры нашай краіны і Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі. Такого яшчэ ніколі не было! Амаль сотня навуковых дакладаў, улічваючы стэндавыя; прэзентацыі кніг, кампакт-дыскаў; відэапрагляды сучасных оперных спектакляў; выстаўкі народных інструментаў і ўрокі ігры на іх, шырокі паказ аўтэнтчных спеваў, танцаў, інструментальнай музыкі розных краін і кантынентаў. А ўсё разам — “Музычная культура Беларусі ў суквецці нацыянальных культур”.

Вольны ўваход на ўсе мерапрыемствы спрыяў “інтэрактыўу”: спраўды, дзе яшчэ ў нас можна, да прыкладу, не толькі паглядзець на класічныя японскія інструменты, але і дакрануцца да іх? І нават паспрабаваць самому на іх пайграць! Пры такіх “роднасных”, “сваяцкіх” стасунках географічна блізкіх і аддаленых культур яшчэ больш відавочнымі станавіліся як агульныя прынцыпы ўзнікнення і развіцця традыцыйнага музычнага інструментарыя, так і нацыянальны асаблівасці кожнага яго віду. У спасціжэнні “душы народа”, якраз і выяўленай праз інструменты, вельмі дапамагалі такія, здавалася б, супрацьлеглыя рэчы, як відэапрагляд матэрыялаў сумеснай экспедыцыі беларускіх і латвійскіх этнамузыкалагаў у Міёрскі раён, што на Віцебшчыне, сумесны канцэрт латышкага і беларускага фальклору — і назіранне за японскай чайнай цырымоніяй. Яна нясе ў сабе не толькі глыбокі філасофскі аспект, але і сваю “музыку цішыні”.

Невыпадкава адзін з дзён быў цалкам прысвечаны дакладам, што тычыліся самой прыроды і філасофіі гуку, распрацаваных ва ўсходніх культурах. А багатае музычнае “суправаджэнне” навуковых паведамленняў, дапоўненае канцэртамі, дало магчымасць канчаткова ўцяміць, што не толькі самі творы з іх інтанацыйнасцю, рытмікай, разгортам у часе, але і ўласна музычны гук і яго якасці ў кожнага народа маюць свае адметнасці і яркую нацыянальную прыналежнасць. У прыватнасці, пад час Чытанняў стала больш зразумелай розніца паміж такімі паянцямі, як беларускі гук — і рускі, латышскі, персідскі, японскі, індыйскі,

кітайскі... Сёння такія падыходы даследаванняў дапамагаюць нам адчуць сябе не толькі ў географічным цэнтры Еўропы, але і ў кантэксце сусветнай культуры.

Канчаткова падвёў вынікі фінальны “круглы стол”, дзе выказваліся не толькі словы ўдзячнасці, але і шматлікія прапановы. Ледзь не ў адзін голас удзельнікі і госці адзначалі шматаспектнасць форуму як адну з яго галоўных адметнасцей, дзяліліся не толькі навуковымі, але і педагогічнымі на-працоўка-

прадстаўлена свая ўласная культура, — заўважыла Галіна Лабкова (Санкт-Пецярбургская дзяржаўная кансерваторыя імя М.А. Рымскага-Корсакава, Фальклорна-этнографічны цэнтр). — Але нам хацелася б яшчэ больш падрабязна пазнаёміцца з працамі вашых даследчыкаў, фундамі зробленых запісаў. Усё гэта — неацэнныя скарбы!..

Яскравыя, вобразна-сімвалічныя паралелі, што дазвалялі сабе этнамузыкалагі, гісторыкі і тэарэтыкі музыкі пад час такога вольнага абмену думкамі, нарэшце, іх жарты ў дачыненні да саміх сябе



парушалі звычайнае ўяўленне пра “засушаных навукамі” знаўцаў.

— Існуе меркаванне, — усміхнулася Маргарыта Каратыгіна (Маскоўская дзяржаўная кансерваторыя імя П.І. Чайкоўскага, Цэнтр “Музычная культура свету”), — што этнамузыкалагі — гэта, маўляў, тыя, хто корпаецца па закутках. А патрэбны яшчэ і “арлы”, якія ўбачаць усё з вышыні птушынага палёту. Нам таксама карысна часам узнімацца над уласнымі знаходкамі і бачыць сябе збоку, рабіць абагульненні.

— Нам увесь час хочацца ўзяццаць вышэй, але кожнае новае зярнятка дыктуе новы кірунак палёту, — падтрымала “птушыныя параўнанні” доктар мастацтвазнаўства, прафесар БДАМ Вольга Дадзімава, — іншымі словамі,



звычайнай акадэміі імя Я.Вітала, дзе сёлета будзе першы выпуск студэнтаў-этнамузыкалагаў, практыкуецца навучанне не толькі ў прафесарскіх класах, але і непасрэдна ў народных музыкаў, майстроў па вырабе музычных інструментаў. Ацанілі госці і беларускія навукова-педагагічныя здабыткі.

— Чым больш пашыраны “вугал ахопу”, тым больш аб'ёмна будзе

## Вясновыя гронкі

**Да фіналу “Мінскай вясны-2010” Беларуская дзяржаўная філармонія, падобна на тое, прыпасла самыя выбітныя канцэрты. Большасць з іх пазначана яшчэ адной эмблемай: “Вялікія рамантыкі XIX стагоддзя Фрыдэрык Шапэн і Роберт Шуман (да 200-годдзя з дня нараджэння)”.**

торы, а цяпер уладальнік самых прэстыжных міжнародных узнагарод, сусветна вядомы піяніст, які прадстаўляе Германію і ЗША, — у сераду выступіў з сольнікам у Вялікай зале філармоніі, а ў чацвер даў майстар-клас маладым беларускім музыкантам. Не проста як госьця, а ўжо амаль як “свайго, роднага” сустракалі ў нас знакамітага расійскага вяланчэліста Кірылу Родзіна, які ў мінулыя гады ўжо неаднойчы праводзіў і майстар-класы, і нават сумесныя выступленні з “майстар-класнай” творчай моладдзю.

Сёння ў вас ёсць магчымасць паслухаць літоўскае трыо “Kaskados”, а таксама творы Шумана ў выкананні нашых салістаў. На наступным тыдні — выдатную скрыпачку Ірыну Бачкову, прычым і ў яе сольным вечары, і праз дзень, у ансамблі з французскім вяланчэлістам і нашым піяністам Юрыем Гільдзюком разам з Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам



Кірыла Родзін (Расія).

Сваё “музычнае прынашэнне” да юбілейных дат падрыхтаваў амаль кожны ўдзельнік. У слухачоў жа ўзнікла цудоўная магчымасць пазнаёміцца з некалькімі прынцыпова рознымі “прачытаннямі” адных і тых жа папулярных твораў, адкрыць для сябе творчасць вялікіх майстроў мінулага з новага боку. Шапэн паўстаў не толькі трапяткім і адданым патрыётам сваёй краіны, але і рыцарам — абаронцам Прыгажосці. У музыцы Шумана яшчэ больш відавочнай стала яго ўлюбёная мастацка-філасофская трыяда: вобразы паэтычнага Эўзэбія, іранічнага Фларэстана і мудрага Рара, які імкнецца прымірыць іх супрацьлеглыя, на першы погляд, а на справе — вельмі блізкія эстэтычныя ідэалы.

Можна толькі радавацца, што філармонія зрабіла ўсё магчымае, каб сумясціць гастрольныя выступленні знаных гасцей з майстар-класамі для студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Той жа Барыс Блох — колішні выпускнік Маскоўскай кансерва-



Трыо “Kaskados” (Літва).

Беларусі, за пульт якога ў той вечар стане Іозас Домаркас. Сюрпрызы — штодзень, і не па адным! Вынікі ж беларуска-польскіх шапэнаўскіх праектаў падвядзём у адным з наступных нумароў.

## Струны для Ліможа

**Выхаванцы Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа і Дзіцячай музычнай школы № 1 імя Ю.У. Семянякі чацвёрты раз пабывалі ў Францыі, стаўшы, паводле традыцыі, удзельнікамі канцэрта гарадоў-пабрацімаў.**

Сяброўскія адносіны паміж Гродна і французскім горадам Ліможам, вядомым усім музыкантам па п'есе М.Мусаргскага “Ліможскі рынак”, былі ўсталяваны ў 1982 годзе. А творчы праект, што яднае маладых музыкантаў з гарадоў-пабрацімаў, нарадзіўся ў 2003-м. Сутнасць яго ў тым, што ў Ліможскай рэгіянальнай кансерваторыі на некалькі дзён ствараецца своесаблівы міжнародны маладзёжны сімфанічны аркестр. У ім, акрамя маладых музыкантаў Францыі і Беларусі, удзельнічаюць прадстаўнікі ЗША, Германіі, Чэхіі, Японіі — усіх тых краін, дзе знаходзіцца гарады-пабрацімы Ліможа. З Гродна, як і раней, былі запрошаны струннікі.

Праграма такіх сумесных канцэртаў у мінулыя гады складалася з твораў краін — удзельніц праекта. У розныя гады ў Францыі гучалі такія беларускія партытуры, як “Дывертысмент” Мацея Радзівіла, фрагменты з балета “Маленькі прынц” Яўгена Глебава, першая частка Шостаі сімфоніі “Полацкія пісьмёны” Андрэя Мдзівані.

Гэтым разам фармат праекта змяніўся. Арганізатары папрасілі даслаць ім з кожнай краіны папулярныя мелодыі, і на гэтым матэрыяле дырэктар кансерваторыі, дырыжор і кампазітар Ален Ваэрпі стварыў “Паэму гарадоў-пабрацімаў”.

Публіка, якая запоўніла залу Вялікага тэатра оперы на паўтары тысячы месцаў, доўга “не адпускала” аркестр і дырыжора са сцэны. Дасведчаныя і добразычлівыя ліможцы прынялі буйны твор, як кажуць, “на ўра”, шчыра і захоплена слухаючы шэсць яго частак: амерыканскія найгрышы ў стылі кантры, бліскучую чэшскую польку, танец нямецкіх бюргераў, спецыфічныя японскія рытмы, пранікнёныя спевы “шабрэта” (французскай валькі) і нашы родныя “Купалінку”, “Перапелачку” і “Лявоніху”. Беларуская частка вянчала паэму, і на кульмінацыі, пад тыпова славянскае звонавае гучанне, лілася цудоўная мелодыя нашай “Купалінкі”.

З такім жа аншлагам і поспехам “Паэма гарадоў-пабрацімаў” была выканана ў культурным цэнтры горада Ціўера. Акрамя таго, пад час паездкі гродзенцы дэманстравалі сваё майстэрства сольна і ў квартэце, прычым не толькі ў Францыі, але і ў нямецкім горадзе Міндэне, які таксама з'яўляецца пабрацімам Гродна.

**Аляксей САЛАДУХІН, дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа**



Г.Вашчанка. "Свята вясны".

Пытанне простае, як двойчы два, але гэта не зусім так.

Тэрмін "paysage" (пейзаж) пайшоў ад зрашчэння двух французскіх слоў: "rays" ("краіна") і "usage" ("звычай, вобраз жыцця"). Не ведаю, наколькі гэта правільна ў гісторыка-лінгвістычным сэнсе, але сутнасць у наяўнасці, калі мастак стварае не проста "выгляды", а нейкія сінтэтычныя адлюстраванні бацькоўскага краю, штодзённага быцця на прасторах роднай зямлі і наогул планеты. Называць такія карціны пейзажам, можа, не зусім дакладна, але ўсё іншыя жанравыя тэрміны падыходзяць тут яшчэ менш.

Дык што ж я ўбачыў на выстаўцы ў Палацы мастацтва?

Я не ставіў за мэту аналізаваць канкрэтныя творы — выкажу толькі агульнае, вельмі суб'ектыўнае ўражанне. Па-першае, у сённяшнім пейзажным жывапісе знікае "пейзаж настрою" — з яго жывой эмацыянальнасцю непасрэднай перадачы рэальнага аблічча прыроды, з яго пленэрнымі пошукамі. Ну, гэта зразумела: сёння мала хто піша з прыроды і выязджае "на эцюды". Пейзаж становіцца больш "сачыненнем" у майстэрні "па памяці" і радзей — па нейкіх выпадковых эцюдах. Удакладню: на выстаўцы шмат пейзажаў, якія выкананы граматычна, але ім уласцівы, так бы мовіць, літаратурна-апісальны характар, сталыя, "зацёртыя" ад пастаяннага выкарыстання кампазіцыйныя прыёмы распрацоўкі прасторы і рытмаў, а лірычны пачатак часам аддае саладзавасцю, вонкавай прыгажосцю, якая

імкнецца да традыцыйнага жывапіснага рашэння, альбо да наўнай колернасці палотнаў, дзе сапраўдным жывапісам і не пахне. Гэта не кепска і не добра — гэта проста канстатацыя з'явы, бо, скажам, у танальным жывапісе можна ствараць шэдэўры, маючы талент і Божую іскру. І на выстаўцы ёсць, канешне, пераборлівія, сціплыя "куточкі роднай прыроды", але такія млявыя ў сваім лірызме, што не падымаюцца над узроўнем салоннай прадукцыі. Ёсць і моцна выбудаваныя "буйнакаліберныя" кампазіцыі — але надта ж халодныя па эмацыянным пачуцці. Дарэчы, належаць яны і пэндзлям вядомых мастакоў.

Але справа не ў імені. Мянэ цікавіць іншае: куды сёння ідзе наш пейзаж? Ці адкрывае выстаўка якіясьці новыя перспектывы ў развіцці гэтага жанру? І, наогул, ці можна прадбачыць далейшы шлях нашага нацыянальнага пейзажа? На маю думку, гэта шлях актыўнай трансфармацыі натурны, актыўнай яе падпарадкаванасці выпактаванай задуме, ідэі, шлях своеасаблівай інтэнсіфікацыі рэалістычнага метаду, шлях пошукаў новых, магчыма, больш экспрэсіўных мастацкіх сродкаў, зжатых, лаканічных вобразаў.

Найбольш яркі прыклад гэтага шэрагу, на мой погляд, — афарбаваны ў манументальна-сімвалічныя тоны жывапіс Мікалая Бушчыка, дзе рэальны свет паўстае як бы прайшоўшым праз ачышчальны агонь творчай фантазіі мастака: у гэтым агні знікла ўсё выпадковае і застаецца толькі тое, што найбольш ярка, найбольш пераканаў-

# Для каго?

## Пейзаж як падстава для разважанняў

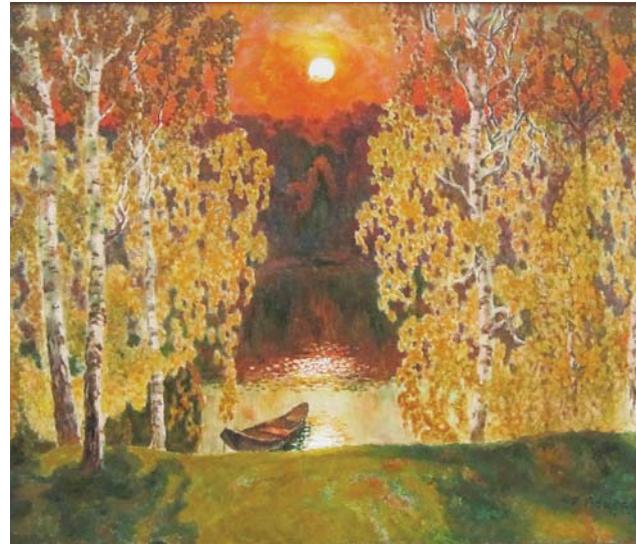
На Рэспубліканскай выстаўцы "Пейзаж-2010" прадстаўлена амаль уся краіна мастацкая — ад Мінска да "самых до окраин": тут і нашы сучасныя "класікі", і моладзь, і "чыстыя" пейзажысты, і тыя "карцінчыкі", для каго пейзаж — больш хобі, чым галоўны жанр. На першы погляд, у экспазіцыі ёсць усё: і лірыка, і эпіка, і эцюд, і "панарама" (праўда, вельмі слаба паказаны ўрбаністычны і калісьці папулярны індустрыяльны пейзаж). А, дарэчы, што ёсць пейзаж?



Г.Паплаўскі. "Цёплы дзень ў Дараганаве".



М.Бушчык. "Залаты звон".



Р.Ландарскі. "Вечар на Бесядзі".

ча — з пункта гледжання аўтара — выяўляе эмацыянную сутнасць часу. Зразумела, я кажу пра "наватарства" ў пейзажы як пра ўзаемадзеянне рэальнага і ўмоўнага, якое, не адрываючы пейзаж ад "натурнай" асновы, надае яму незвычайную вобразную выразнасць. Вось тут я і ўстомніў Каровіна, што пад уражаннем знаёмства з Урубелем разважае: "Ноч. Вялікія веткі. Цішыня. Месяц у стаўку круглы, не калыхнецца. Вада страшная, таемная. Вось ён вадзяніка намалюе, а я — не. Так, ён мастак, а я — не". Гэта значыць, Каровін падкрэсліў галоўную рысу ўрубелеўскага таленту: умёненне ўбачыць прыроду ў глыбокім ператварэнні, тое, чаго не хапае нам сёння... Трэба памятаць, што пейзаж

роўна тры гадзіны: з 11.30 да 14.30. І за гэты час сярод наведвальнікаў Палаца мастацтва ўбачыў толькі пяць чалавек: трох знаёмых мастакоў, мастацтвазнаўцу і аднаго невядомага гледача, які, па яго словах, трапіў сюды выпадкова.

І зноў, зноў паўстае пытанне (не ведаю, каму яго адрасаваны): для каго робім такія выстаўкі? Чаму на пейзажнай выстаўцы "Нармандыя ў жывапісе" ў Нацыянальным мастацкім музеі — прычым народна, а тут... Цікава было б атрымаць на гэты конт меркаванні тых, хто арганізоўвае, праводзіць такія "агляды" выяўленчага мастацтва. І — даведацца пра галоўнае, як я сказаў вышэй: для каго яны?

Барыс КРЭПАК

## Далібог, станеце крышку дабрэйшыя!

Гэтыя двое даўно вядомыя беларускаму гледачу: Ігар Рымашэўскі і Людміла Шчамялёва. Унікальны тандэм не толькі мастакоўскі, але і... сардэчны, сямейны. Вось ужо шмат гадоў яны выстаўляюцца сумесна, і, як правіла, іхняе мастацтва заўсёды прыцягвае ўвагу грамадскасці сваёй арыгінальнасцю, самабытнасцю і цеплынёй чалавечых пачуццяў.

Вось і гэтым разам яны прадставілі дзівосна добрую, іранічную экспазіцыю на тэму "народнага жыцця", якую можна доўга разглядаць. Углядаючыся ў іх карціны, міжволі ўзгадваю вобразы Ніка Пірасмані, Наталлю Ганчарову з Міхаілам Ларыёнавым, "бубнова-валетцаў" з іх інтанацыямі ў сферы гарадскога народнага выяўленчага мастацтва пачатку ХХ стагоддзя, якое ўвабрала ўсю стракатасць, народнасць святочнага фальклорнага колавароту і якое ішло ад лубка і прымітыву.



І.Рымашэўскі. "Асноўны інстынкт".

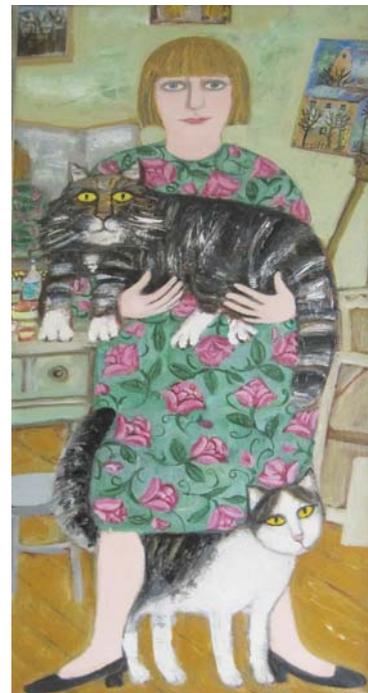
Таго прымітыву, які з'яўляецца асновай гарадской нізавой творчай стыліі. Але і Ігар, і Людміла апелююць зусім не да настальгічных і нават не столькі да эстэтычных, колькі да эмацыянальна-жыццёвых перажыванняў, заклікаючы не да "любавання", а як бы да непасрэднага "ўзнаўлення" тых вобразаў і аксесуараў, якія мы штодзённа з цеплынёй і гу-

марам назіраем у жыцці горада, яго "інтэр'ераў" і наваколля ўрбаністычнай цывілізацыі. Што ёсць іх мастацтва? Беларускі неапрымітыву? Стыхійная падзейнасць? Думаю, яны — нашчадкі захаваных у народнай творчасці іскраў "карнавальнага" светаадчування, і далёкія як ад аднабаковага сур'езнасці, так і ад аднабаковага ма-

мару. Любая з трактовак не абсалютная. У іхнім мастацтве пануе пачуццё раскаванай, нічым не рэгламентаванай свабоды персанажаў горада і вёскі, якія жывуць у апырэры зніжаным прадметным асяроддзі. І ў гэты прывольны і рухаючы "жанравы" лад мастакі ўключаюць і чалавечыя фігуры, і жывёлін, і птушак, і дрэвы, і кветкі, і дамы, дзе заўсёды віруе жыццё.

Канешне, Ігар і Людміла ў чымсьці розныя па стылістыцы і па вобразна-пластычным строі, але іх аб'ядноўвае галоўнае: любоўна-іранічнае ўспрыманне жыцця, якое ўключае нейкія адценні хітраватай шаржыроўкі. Калі вы паглядзіце карціны Ігара Рымашэўскага "Асноўны інстынкт", "Лета — гэта маленькае жыццё", "За сяброўства!", "Будзьце шчаслівыя!", "Змена экспазіцыі", "Давайце жыць дружна" або палотны Людмілы Шчамялёвай "Бульба", "Сакрэт маладосці", "Модная штучка", "Малы бізнес", "Выратуйце Васюк!", "Птушыны кірмаш" і шмат іншых твораў, у вас з'явіцца не толькі добрая ўсмішка, але і неадольнае жаданне бліжэй пазнаёміцца з мастакамі ў іхняй майстэрні...

Святло, якое зыходзіць ад іх работ, мяккае і прыцягальнае; нам не трэба ўставаць на дыбачкі, не трэба намагацца



Л.Шчамялёва. "Аўтапартрэт".

знайсці ў іхніх "карцінах" разумную "філасофію жыцця" або шматзначныя канцэпты...

Словам, не трэба прыгладжаць ускалмачаныя валасы, перш чым увайсці ў выставачную залу Палаца мастацтва. Проста ўвайдзіце і паглядзіце экспазіцыю. Далібог, станеце крышачку дабрэйшыя!

Б.К.



А.Сідарэц. "Паміж Венерай і Сонцам".

# Шчыра і стыльна

Мінская міжнародная выстаўка графікі "Арт-лінія" займае такую вялікую плошчу ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, што цягам знаёмства з творамі можна паралельна правесці экскурсію па ўстанове. Экспазіцыя ў чатырох галерэях, уключаючы мабільную, таксама стала "аглядам" сучаснай беларускай і замежнай графікі: яна адлюстроўвае новыя тэхнікі, паказвае першыя крокі маладых і творчую манеру вядомых прафесіяналаў. Праводзіцца выстаўка-конкурс трэці раз.



С.Стэльмашонак. "Краіна котак".

Першапачатковае адчуванне стракатасці праз пэўны час змяняецца разуменнем таго, што кожны мастак тут — індывідуальнасць. Нашы творцы (Валянціна Калесніківа, Іван Сямілетаў, Міхаіл Бухавец, Мая Пракаповіч ды іншыя) выступаюць як вучні "глабальнага настаўніка" — Сеціва з яго безлічч інфармацыі, альбо замежных універсітэтаў. І ўсё ж непаўторнасць кожнага з творцаў надае выстаўцы свежасць, а вялікая колькасць сапраўды якасных работ — насычанасць.

III Міжнародны конкурс "Арт-лінія", у якім узялі ўдзел графікі з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Славеніі, Італіі, Іспаніі, Вялікабрытаніі,

стаў для некаторых "кропкай адліку" творчага поспеху. Навучэнка Рэспубліканскай мастацкай школы Украіны і ўладальніца дыплама I ступені Аляксандра Сідарэц мае толькі 17 гадоў. У яе манатыпіях — рознакаляровы свет, дзе людзі і рэчы то класічна дакладныя, то празрыстыя, быццам прысніліся; тут дзіцячыя радасці пакрыху змяняюцца дарослай заклапочанасцю ("Дзень на чырвоных абцасах"). А пачуццё густу дазваляе ствараць вясёлкава-яркую, але гарманічную колеравую гаму.

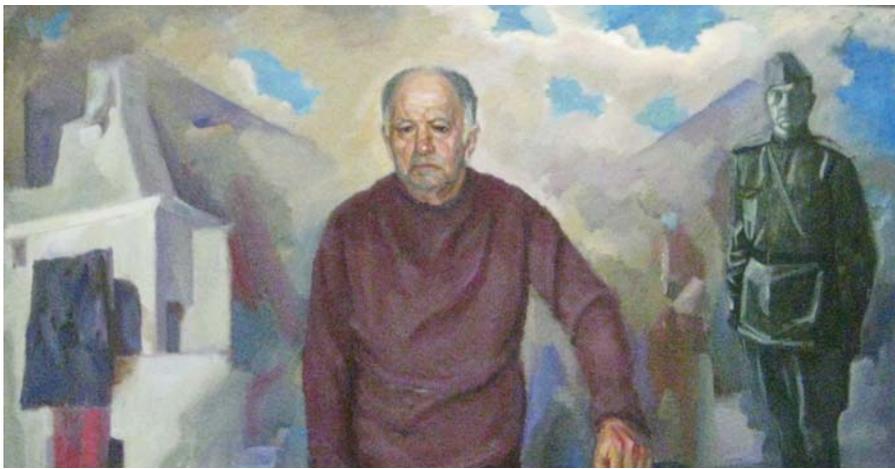
Гран-пры атрымаў Руслан Трэмба, тэхніка якога — мінімалістычная. На чорным фоне ў куточку — маленькі бацькаў домік, і гэтай прастай

мовай на шоўку шчыра і стыльна паказваецца туга па родных мясцінах. Ён таксама з Украіны — краіны-лідэра па колькасці работ і ўзнагарод. Міжнароднае журы на чале з народным мастаком Беларусі Георгіем Паплаўскім лепшай сярод беларускіх майстроў прызнала фотаграфіку Валянціны Калесніківай, якая паказала ў вузельчыках ды нітках сувязі і адносіны людзей.

Намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца на вернісажы ўпэўнена адзначыў, што такімі выстаўкамі творчыя саюзы даказваюць: "Беларусь — сапраўды еўрапейская краіна ў мастацтве".

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

**На прэдадні святкавання 65-годдзя Вялікай Перамогі Гарадская мастацкая галерэя твораў Л.Д. Шчамялёва адкрыла выстаўку "У памяці часоў", прысвечаную вечнай тэме вайны і міру.**



В.Рускевіч. "Партрэт бацькі — ветэрана вайны".

# Нітка, якая не можа абарвацца

Вячаслаў Рускевіч — мінскі мастак, які ўжо больш за трыццаць гадоў працуе ў жанры партрэта. Ён — выхаванец Мінскага мастацкага вучылішча (1967 г.) і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (1976 г.). Яго лепшыя работы знаходзяцца ў фондах Беларускага саюза мастакоў, Гродзенскага музея гісторыі і рэлігіі, Нацыянальнага мастацкага музея краіны.

На выстаўцы прадстаўлены серыі партрэтаў, а таксама некалькі пейзажаў, якія ў той ці іншай ступені адлюстроўваюць цесную сувязь бацькоў і дзяцей, продкаў і нашчадкаў, змену часоў і пакаленняў. Гэта не толькі тыя людзі, якія прымалі непасрэдна ўдзел у гераічных і трагічных падзеях гісторыі нашай краіны, але і маладое пакаленне, што выказвае глыбокую павагу, даніну пашаны і падзякі героям нашага часу, чые ахвяры і памкненні не засталіся

забытымі ў бурных перапляценнях чалавечых лёсаў. Сярод іх — бацькі Вячаслава Канстанцінавіча, якія прайшлі цяжкія выпрабаванні фронту, народны мастак Беларусі, ветэран Вялікай Айчыннай вайны Леанід Шчамялёў, вядомыя і невядомыя героі, а таксама нашы сучаснікі.

Жыццё пасля вайны — гэта яшчэ і навакольная рэчаіснасць, што пра яе нагадвае. Кожнае месца, увасобленае мастаком на яго палатне — ці то помнік архітэктуры, ці то сучасны манумент, ці то вясковая хата са старэнькай печкай, — месца гістарычнае і па-свойму важнае і сімвалічнае. Гісторыя ж пішацца чалавекам, аднаўляецца ў яго справах, і гэтая нітка не можа абарвацца, згубіцца ў памяці часоў.

Марыя МІХАЙЛАВА,  
супрацоўнік Гарадской

мастацкай галерэі твораў Л.Д. Шчамялёва

# "Ваколіцы" Гімалаяў,

або Палессе Мікалая Рыжыкава



М.Рыжыкаў. "Пакроў. Маньковічы".

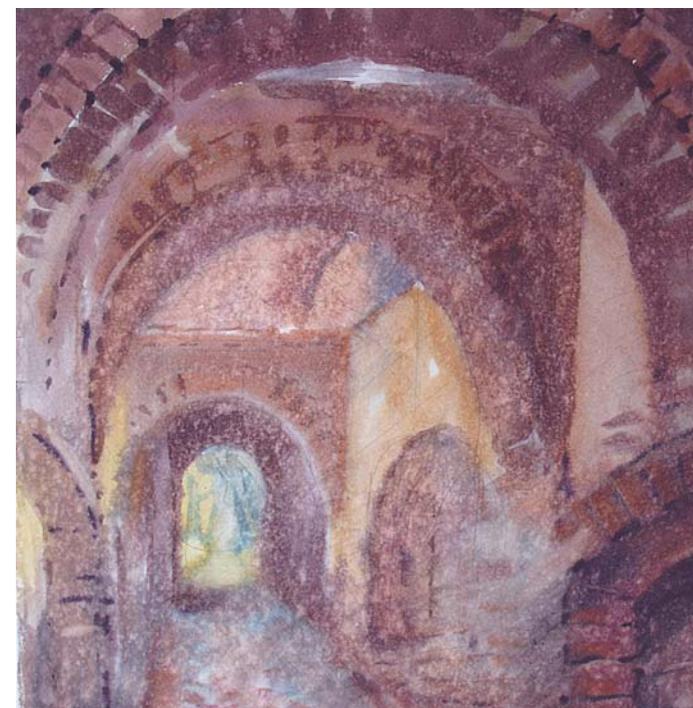
Юбілейная выстаўка твораў Мікалая Рыжыкава, прысвечаная яго 70-годдзю, так і называецца — "Ваколіцы. Ад Палесся да Гімалаяў": менавіта такі творчы шлях прайшоў вядомы графік і акварэліст з эцюдыкам і альбомам. За плячыма — паўстагоддзя "трудоў і вдохновения". У ягоным багажы — цэлы калейдаскоп разнастайных вобразаў, розных тэхнік і матэрыялаў: тэмы вайны і міру, эпоха ў чалавечых абліччах, прырода Беларусі і тых краін, куды мастака закідваў лёс. У экспазіцыі можна пабачыць раннія афорты і літаграфіі, малюнкi, выкананыя ў сэпі і сангвіне, і, канешне ж, улюбёную ім акварэль — светлую, празрыстую, насычаную шчодрымі пачуццямі, эмоцыямі, пластычнай дасканаласцю.

Мікалая Максімавіча часцяком называюць рамантыкам далёкіх падарожжаў. І гэта так. На выстаўцы ён прадставіў свае візуальныя ўражанні ад творчых паездак па краінах Еўропы і па ўсім СССР, а таксама па Гімалаях, Непале, Маўрытаніі. Менавіта там, за мяжой, з'явіліся задумы бліскучых серыяў "Па Чэхаславакіі", "Па Амуры", "Байкал", "Арменія", "Маўрытанія", "Славакія", "Гімалаі", пасля — непальскія замалёўкі... А што ж Беларусь? Яна ва ўсе часы заставалася галоўнай крыніцай творчага шчасця і натхнення мастака. Дарэчы, я ўпершыню пабачыў Рыжыкава як творцу ў яго графіцы пачатку 1970-х гадоў: "Жнівеньскі дождж", "Дзень нараджэння", потым з'явіўся яго цудоўны цыкл афортаў "Беларусы на БАМе". Дык вось, тая краіна Беларусь, якая стала другой радзімай для луганскага хлопчыка, заўсёды ў ягоным сэрцы...

І гэтае шчырае сэрца ён раскрыў на выстаўцы ў акварэльных карцінах, прысвечаных маляўнічым "ваколіцам" нашай радзімы, помнікам доўлідства ў Галшанах і Міры, старым сядзібам і вёсцы Маньковічы, Лепельшчыне і Міншчыне.

Самае характэрнае ў творчасці Рыжыкава — унікальная наглядальнасць і здольнасць з усёй палітры ўбачанага навокал і побач знайсці самае істотнае, грунтоўнае, умённе ў простых, на першы погляд "сожэтах" паказаць не толькі ўласна цудоўнасць матыву, але і свае мастакоўскія адносіны да "аб'екта" адлюстравання. Яго акварэльная серыя "Ваколіца" (а гэта сучасны вобраз жывапіснай Беларусі) асабіста для мяне з'яўляецца найбольш цэласнай і ўражальнай не толькі па майстэрстве валодання гэндзлем, але — галоўнае — па эстэтычнай напоўненасці таго духоўнага асяроддзя, якое называецца Радзімай.

Б.К.



М.Рыжыкаў. "Ліхі палаца Чартавыскіх".

# І да “Плошчы Перамогі”

та — новы спектакль “Не мой” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Рэжысёр Аляксандр Гарцуеў, які сумесна з Аленай Калюновай зрабіў інсцэніроўку кінасцэнарыя Алеся Адамовіча, распавядзе гісторыю ўзаемаадносін беларускай дзяўчыны Паліны і нямецкага салдата Франца ў час вайны. Зрэшты, сюжэт гэты добра вядомы і дзякуючы кінастужцы “Franz — Паліна”. Таму дадамо, што ў спектаклі занята вялікая частка трупы тэатра, прычым нямала і таленавітай моладзі Купалаўскага. Мастак-пастаноўшчык — Барыс Герлаван, над касцюмамі працуе Алена Ігруша. Прэм’ера ж адбудзецца 29 красавіка на вялікай сцэне тэатра.

Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага (2 мая), Гродзенскі абласны драматычны тэатр (4 мая), а таксама Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы (5 мая) у рамках акцыі “Місія памяці” прымаюць на сваіх сцэнах Валгаградскі маладзёжны тэатр з пастаноўкай “У вайны не жаночае аблічча”. Спектакль аповядае пра сем жаночых лёсаў у гады ліхалецця. Ён стаў лаўрэатам Дзяр-

жаўнай прэміі Валгаградскай вобласці і Міжнароднага фестывалю “Малая тэатры Расіі” ў Омску.

Гродзенцы ж 8 мая пакажуць аповесць пра юнацтва “Заўтра была вайна” Барыса Васільева. Пастаноўшчыкам гэтага спектакля выступіў галоўны рэжысёр трупы Генадзь Мушперт. Да іншага твора Барыса Васільева звярнуўся Уладзімір Савіцкі ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы: з 6 па 8 мая пройдуць прэм’ерныя паказы спектакля “У спісах не значыўся”, што аповядае пра гісторыю Подзвігу і кахання апошняга абаронцы Брэсцкай крэпасці. Літаральна ж праз некалькі дзён на брэсцкай сцэне выступіць Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Сярод іншых пастановак, коласаўцы прадставяць трагікамедыю Алены Папавой “Плошча Перамогі” ў пастаноўцы заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Віталія Баркоўскага.

А знакамітую драматычную баладу “Не пакідай мяне” Аляксея Дударова ў пастаноўцы Рыгора Гольдмана ўпершыню пакажа Гомельскі абласны драматычны тэатр 4 мая.

**Напярэдадні 65-годдзя Вялікай Перамогі беларускія тэатры рыхтуюць прэм’ерныя спектаклі. Мы вырашылі прапанаваць своеасаблівы “гід” па новых і ўжо вядомых пастаноўках на ваенную тэму. Аналіз рэпертуару тэатраў пераканаў, што многія калектывы выходзяць да гадавіны Перамогі з прэм’ерамі па творах аўтараў, якія даўно ўжо займелі статус класікаў сучаснай літаратуры.**

“Кволья парасткі каханьня, што прабіваюцца праз шчыльна забрукаваную нянавісцю глебу...” Пра гэ-



Сцэна са спектакля “Плошча Перамогі”  
Нацыянальнага акадэмічнага  
драматычнага тэатра імя Якуба Коласа.

## Відэапаэма Ракі Часу

Змясціць дух горада, так званы геній месца, у межах кароткай 20-хвіліннай стужкі вельмі цяжка, але цалкам магчыма. Гэта даказаў рэжысёр і сцэнарыст Віктар Асюк у сваім паэтычным кінаарысе, прысвечаным сёлетняй Культурнай сталіцы Беларусі. Карціна пра Полацк заняла пачэснае месца ў праекце “Гарады Беларусі”, які ствараецца на студыі “Летагіс” Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Прыемна, што серыя пра старажытнюю сталіцу нашых продкаў не стала звычайным пералікам падзей мясцовай даўніны. “Полацк” Асюка — сапраўдная філасофская відэапаэма аб лёсе, часе і месцы вялікага горада.



Галоўная паэтычная метафара, якая праходзіць праз усю стужку, — Рака Часу, што цячэ праз усю гісторыю Полацка, у ціхіх, але моцных водах якой праплываюць адлюстраванні былой велічы некалі аднаго з самых знакамітых гарадоў Еўропы. Сціслыя ўмовы вытворчасці, мінімум здымак у самім Полацку не перашкодзілі аўтарам стужкі ў іх

імкненні зрабіць свой невялічкі аповед максімальна насычаным.

Паводле задумы рэжысёра, цячэнне Заходняй Дзвіны праз сучасны райцэнтр проціпастаўляецца гучным падзеям велічнага мінулага Полацка і палачан. За некалькі хвілін глядач паспявае пабачыць баявыя дружыны Усяслава Чарадзея, якія збіраюцца на бой з ворагамі, выбухі

гармат пад час асады Полацка войскамі Івана Жалівага, бляск кірас вершнікаў арміі Напалеона. Аўтары карыстаюцца кадрамі з мастацкіх стужак, што ўмела сінхранізаваны з эпізодамі велічнай полацкай Ракі Часу.

Апошнія хвіліны стужкі — паказ сучасных помнікаў знакамітым палачанам: Францыску Скарыну, Еўфрасінні Полацкай...



Цікава, аднак сам Віктар Асюк вельмі сціпла ацэньвае сваю работу, лічыць яе пэўнай трэніроўкай паміж больш сур’ёзнымі стужкамі. Аднак трэба заўважыць, што ў фільмаграфіі беларускага дакументаліста “Полацк” зойме пачэснае месца.

**С.А.**

**На здымках: помнікі Францыску Скарыну і Еўфрасінні Полацкай.**

**Месяц красавік у Музеі гісторыі беларускага кіно прайшоў пад знакам юбілею Валерыя Рубінчыка: вядомаму майстру кіно, рэжысёру, сцэнарысту, акцёру, настаяніку споўнілася 70 гадоў. У межах святкавання адбылася персанальная рэтрапраграма рэжысёра “Кіно — справа ювелірная”. Таксама ў гонар маэстра ў музеі была адкрыта ўнікальная выстаўка эскізаў дэкарацый, касцюмаў, плакатаў да фільмаў Валерыя Рубінчыка, фатаграфій са здымак пад назвай “Настальгія”.**



## “Кіно — справа ювелірная”



— Эскізы дэкарацый да фільмаў Валерыя Рубінчыка прадставілі нам Яўген Ігнацьеў, Уладзімір Дзяменцьеў, Аляксандр Чартовіч, Уладзімір Чарнышоў, — працягвае расповед Ігар Аўдзееў, — але дамінантай экспазіцыі сталі работы Элы Сямёнавай, якія дэманструюцца ў Беларусі ўпершыню за некалькі апошніх дзесяцігоддзяў. Частка экспанатаў на выстаўцы — з фондаў музея, але пэўныя работы

— Мы пачалі з аб’ёмнай поўнафарматнай рэтраспектывы фільмаў рэжысёра, — распавядае дырэктар музейнай установы Ігар Аўдзееў. — Паказалі ўсё, пачынаючы з дэбютнай навелы Валерыя Давідавіча “Чырвоны агітатар Трафім Глушкоў” і заканчваючы фільмам-партрэтам “Мастак Барыс Забораў” — апошняй ягонай работай у Беларусі.

Пад час размовы з дырэктарам у глядзельнай зале музея транспіруецца дакументальная стужка, прысвечаная рэжысёру, — “Прастора Валерыя Рубінчыка” Таццяны Вількінай.

— Гэты фільм 2007-га года, — каменціруе Ігар Аўдзееў, — апошняя карціна пра маэстра.

“Магіла льва”, “Гамлет Шчыгройскага павета”, “Вянок санетаў”, “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Культпаход у тэатр”, “Адступнік” — дзеля знакавага мерапрыемства музей сабраў усе работы рэжысёра.

— Пэўныя фільмы былі ў нашых фондах, іншыя — мы набылі ў Расіі, — распавядае Ігар Аўдзееў. — Цяпер у нас ёсць поўная калекцыя стужак майстра, і кожны ахвотны можа ў любы час паглядзець работы Валерыя Давідавіча...

Падываемся на трэці паверх, у выставачную залу. І першы экспанат экспазіцыі, які ў сонечным святле кідаецца ў вочы яркавымі колерамі, — афіша да карціны “Дзікае паляванне караля Стаха”, выкананая ў графіцы.

— Так, нашу выстаўку можна смела назваць унікальнай, — распавядае Ігар Аўдзееў. — Вось, скажам, гэты кінаплакат прадставіў нам сам Валерыя Давідавіч. Ён суправаджаў дэманстрацыю фільма “Дзікае паляванне караля Стаха” на некалькіх міжнародных кінафестывалях: у Францыі, Бельгіі, Іспаніі, Італіі...

На цэнтральнай вітрыне бачу і рэжысёрскі сцэнарыі да вядомай стужкі. Пад назвай — подпісы: “Аўтары сцэнарыя — У.Караткевіч, В.Рубінчык”; “Рэжысёр-пастаноўшчык — В.Рубінчык”.



былі прэзентаваны мастакамі-пастаноўшчыкамі. Напрыклад, Аляксандр Чартовіч падарыў нам эскізы, аб якіх мы нават не ведалі: да сярэднеметражнай навелы “Чырвоны агітатар Трафім Глушкоў”. Менавіта таму, што людзі адгукнуліся на прапанову, сёння нашы фонды папоўніліся культурнымі прадметамі.

Спецыяльна да выстаўкі адноўлена некалькі кінаплакатаў. У прыватнасці, афіша да “Магілы льва” атрымала другое жыццё.

“Калі заглябішся ў справу, усё становіцца празрыстым, не такім “алавяным”, — кажа ў фільме Таццяна Вількінай Валерыя Давідавіч, — бо яна патрабуе неверагоднай факусіроўкі і канцэнтрацыі...” А потым рэжысёр раскрываецца яшчэ больш: “Займацца сваёй прафесіяй — самае галоўнае. І часам нават сорамна прызнацца, наколькі яна для цябе важная... Нават важнейшая за кагосьці ці штосьці...”

**Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ**

**На здымках: плакаты і эскізы дэкарацый да фільмаў В.Рубінчыка; фрагмент выстаўкі, прысвечанай рэжысёру.**



**Гульня “Уручэнне павесткі”**

Камандам выдаецца па адным “бланку” павесткі. Задача — па прынцыпе эстафеты кожны ігрок каманды павінен дабежы да століка — “ваенкамата” — і паставіць на бланку “пячатку”. Апошні ўдзельнік уручае павестку памочніку Цёркіна.

**Васіль Цёркін:** Якая ў нас першая станцыя? А гэтая станцыя называецца —

**“КУХНЯ”.****Вядучы:**

На войне в быту суровом,  
В трудной жизни боевой,  
На снегу, под хвойным кровом,  
На стоянке полевой  
Лучше нет простой, здоровой  
Доброй пищи фронтовой.  
Дельный, что и говорит,  
Был старик тот самый,  
Что придумал суп варить  
На колёсах прямо.  
Суп, во-первых. Во-вторых —  
Кашу нормой прочной.  
Нет, старик, он был старик  
Чуткий — это точно.

**Васіль Цёркін:**

Жить без пищи можно сутки,  
Можно больше, но порой  
На войне одной минутки  
Не прожить без прибаутки  
Шутки самой немудрой.

**Вядучы:** Паколькі нашы цяпушкі прыбылі на станцыю, значыць, будзем гатаваць ежу. Перад боем трэба падсілкавацца. Атрымайце паёк.

**Гульня “Кухары”**

Прадстаўнікам каманд раздаюцца бульба і нажы. Задача — як мага хутчэй абабраць бульбу. Дадаткова можна вылучыць самую доўгую лупіну, за якую каманда атрымае яшчэ адзін бал.

**Вядучы:** Падсілкаваліся? Паехалі далей. Наступная станцыя —

**“ПЕРАПРАВА”.**

**Вядучы:** Берег левый, берег правый,  
Снег шершавый, кромка льда...  
Кому — память, кому — слава,  
Кому — талая вода.

Ды не будзем сумаваць. У нашай пераправе трэба праявіць кемлівасць, спрытнасць і хуткасць.

**Васіль Цёркін:** Каб паспяхова наладзіць пераправу, трэба правесці разведку. Запрашаю разведчыкаў ад кожнай каманды.

**Гульня “Сігнальшчыкі”**

Ад кожнай каманды бяруць удзел па адным чалавеку — разведчыку, якім раздаюцца карткі з загадкамі напісаным тэкстам. Іх задача — без слоў, пры дапамозе адных жэстаў, перадаць сваёй камандзе напісанае ў картцы паведамленне. Перамагае тая каманда, якая больш дакладна расшыфруе сігналы свайго разведчыка.

**Васіль Цёркін:** Ну, што ж, разведку правялі, час пачынаць пераправу. Наперадзе — пераправа праз багну.

Речь идет о том болоте,  
Где война стелила путь.  
Где вода была пехоте  
По колено, грязь — по грудь...  
Где брели бойцы понуро,  
И, скользя с бревна в ночи,  
Артиллерия тонула,  
Увязали тягачи.

**Васіль Цёркін:** А вам, каб не загрузнуць і не патануць у багне, таксама патрэбна быць вельмі ўважлівымі. Атрымайце спецабутак (ласты або галёшы). Па камандзе — наперад!

**Гульня “Пераправа”**

Па прынцыпе эстафеты ўсе члены каманды па чарзе ў ластах або галёшах павінны пераадоляваць пэўны ўчастак гульнявой прасторы.

**Васіль Цёркін:** Вось мы і замачаваліся на патрэбнай нам пазіцыі. Перад пачаткам атакі зробім невялікі прывал. Станцыя —

**“ПРЫВАЛ”.**

Чым займаюцца салдаты на прывале? Правільна, пішуць лісты. А хто ведае, як называўся ліст, што прыходзіў з фронту? Так, салдацкі трохвугольнік. Канвертаў салдату ўзяць не было дзе, таму лісток з пісьмом складвалі пэўным чынам, надпісалі адрас і так адпраўлялі. Давайце і мы з вамі паспрабуем згарнуць салдацкі трохвугольнік. Каманды могуць звярнуцца па дапамогу да нашых ветэранаў.

**Гульня “Салдацкае пісьмо”.**

У запісе пачынае ціха гучаць музыка, пазнавальная ваенная мелодыя.

**Вядучы:** А што яшчэ любілі салдаты на прывале? Правільна, спаваць песні. Давайце і мы з вамі паспяваем.

**Васіль Цёркін:**

Только взял боец трёхрядку,  
Сразу видно — гармонист.  
Для начала, по порядку  
Кинул пальцы сверху вниз.  
А сменивши пальцы быстро,  
Он, как будто на заказ,  
Вдруг повёл о трёх танкистах,  
Трёх товарищах рассказ.

**Гульня “Угадай і праспявай мелодыю”.**

**Васіль Цёркін:** Ну што? Адапчалі? А цяпер паехалі далей! Наступная станцыя —

**“ПЕРАДАВАЯ”****Вядучы:**

Фронт налево, фронт направо,  
И в февральской вьюжной мгле  
Страшный бой идет кровавый,  
Смертный бой не ради славы —  
Ради жизни на земле.

**Васіль Цёркін:**

На войне себя забудь,  
Помни честь однако,  
Рвись до дела — грудь на грудь.  
Драка — значит драка!  
Как на древнем поле боя,  
Грудь на грудь, что щит на щит,  
Вместо тысяч бьются двое,  
Словно схватка всё решит!

**Гульня “Барацьба на кушак”**

Удзельнікі завязваюць на пояс шырокія кушакі і становяцца ў цэнтр круга. Задача — узяўшыся дзвюма рукамі за кушак саперніка, выштурхнуць яго з круга, а самому застацца ў ім. (Заўвага: гэтую гульню можна замяніць іншай, напрыклад — армрэстлінгам.)

**Васіль Цёркін:** Малайцы, рабяты! Наступная станцыя нашай дарогі — канцавая —

**“СПАРТЫЎНАЯ”.**

**Вядучы:** Кожны баец павінен быць добра падрыхтаваны да службы. Вось зараз мы і правярым вашу падрыхтоўку. Зладзім “Курс маладога байца”.

Праводзяцца спартыўныя гульні, эстафеты і г. д.

Падводзяцца вынікі гульні, узнагароджваюцца лепшыя ўдзельнікі і каманда-пераможца.

**Васіль Цёркін:**

Вот и мне пора в дорогу  
Собираюсь понемногу.

Я віншую ўсіх вас са святам! Здраоўя і шчасця вам! Да пабачэння, сябры, да новых сустрэч!

# Музычныя залпы

**Песняй Алега Елісеенкава “Салют, Перамога!” на словы Святланы Салагуб плануецца завяршыць святочны канцэрт напярэдадні 9 мая ў Палацы Рэспублікі. А напісана яна была яшчэ год таму.**

— Гэта песня, — распавёў кампазітар, — з майго цыкла “Дзень вызвалення”. Ён быў прысвечаны адразу двум юбіляям: 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 65-годдзю Вялікай Перамогі. Таму большасць песень прагучала летась. Прэм’ера ж гэтай адразу была прымеркавана да цяперашняга свята. Са Святланай Салагуб мы напісалі шмат добрых твораў. У многіх з іх — вельмі шчаслівы лёс, у іншых — складаны, але, зноў-такі, шчаслівы. Бо гэтыя песні, створаныя на самыя розныя тэмы, становяцца запатрабаванымі і папулярнымі не толькі ў выкананні нашых артыстаў, сярод якіх — Леся Кодуш і Слава Нагорны, Аляксандр Саладуха... Песні на словы Святланы Салагуб з поспехам гучаць у Расіі, ва Украіне, у іншых краінах. І не толькі на канцэртнай эстрадзе! Яны выходзяць на кампакт-дысках, тыражуюцца, становяцца добра вядомымі, займаюць прэстыжныя месцы ў тамтэйшых хіт-парадах... Але, паўтаруся, першыя віткі іх жыццёвай арбіты робяць менавіта нашы спевакі.

Песня “Салют, Перамога!” упершыню прагучыць у выкананні ўсіх удзельнікаў урачыстага канцэрта. Саліраваць будуць такія зоркі нашай эстрады, як заслужаная артыстка краіны Ірына Дарафеева, Дзмітрый Качароўскі, Дзмітрый Сяргеёў і іншыя. Да іх далучацца два хоры — Ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь і капэлы “Санорус”. Іх магутныя акорды і стануць своеасаблівым “музычным салютам” Вялікай Перамозе.

## Салют, Победа!

Словы Святланы САЛАГУБ  
Музыка Алега ЕЛІСЕЕНКАВА

♩ = 120

Стой ра-лё-кай по-бе-ды, вес-ны ста-ли

тёп-лы-ми дет-ские сны, ма-те-рин-ское сча-стье без

кра-я, это на-ша по-бе-да та-ка-я. У-в-ет-вес-

-на, на-ча-ло ма-я, и на-зем-

-ле лю-бовь зем-ная-я. У-в-ет-вес-

-на, у-в-е-т ма-не-та, по-лот сф-р-

-ва: сал-ют, по-бе-да! По-сле

тёп-лых до-ждей яр-че си-реней, по-сле

пер-вой гро-зы ра-дос-ней день, и зву-

-ит дет-ский смех, не смол-ка-я.

на-ша по-бе-да та-ка-я-я! У-в-ет-вес-

С той далёкой победной весны  
Стали тёплыми детские сны,  
Материнское счастье без края,  
Это наша победа такая.

**Припев:**

Идет весна, начало мая,  
И на земле любовь земная.  
Идет весна, цветет планета,  
Поют сердца: салют, Победа!

После теплых дождей ярче сирень,  
После первой грозы радостней день,  
И звучит детский смех, не смолкая.  
Это наша Победа такая.

**Припев.**

В эти мирные светлые дни  
Бьется радостно сердце страны  
И ликует Отчизна родная --  
Это наша Победа такая.

**Припев.**

На дорогах войны много цветов,  
Там поют небеса песни без слов,  
И вздыхает земля, вспоминая,  
Как досталась Победа такая.

**Припев.**

# Ствараць і слухаць сэрцам

Мы неаднойчы друкавалі песні Ганны Казловай, у тым ліку — прысвечаныя ваеннай тэме. У кожнай з іх — свая гісторыя, часта шчыльна пераплецёная з падзеямі жыцця яе творцаў.

— Песня “Ліст да маці”, — гаворыць Ганна Казлова, — мае незвычайны лёс. Мабыць, ён ідзе ўжо ад лёсу самога паэта і гэтага яго верша? Да мяне радкі Міколы Сурначова трапілі, можна сказаць, выпадкова. Яшчэ ў канцы 1980-х, пад час адной з канцэртных паездак па лініі камсамола, Кацярына Копелева, якая ўзначальвала нашу творчую дэлегацыю, дала мне пачытаць паэтычны зборнік. Я тады ўпершыню пачула гэтае імя — Мікола Сур-

начоў. І Кацярына пачала раскадваць мне пра яго. Ды так зацікаўлена і ўсхвалявана, што я запомніла гэта на ўсё жыццё. Не проста розумам — самім сэрцам, а памяць чалавечай душы, падтрыманая эмоцыямі, уласнымі перажываннямі, — самая трывалая. Сапраўды, ці можна без слёз чытаць верш — сапраўдны паэтычны ліст да маці?..

Дарэчы, гэты аркуш паперы знайшлі ў кішэні ягонай гімнасцёркі: Мікола Сурначоў загінуў у апошнія дні вайны. І радкі паэта — быццам нейкае шчымлівае прадчуванне хуткай смерці. А здавалася б, такія простыя словы! Я не раз заўважала: простыя, шчырыя словы кранаюць куды больш,

чыым пыхлівыя, пафасныя ці наўмысна “трапяткія”, наўмысна “балючыя”. Але ж напісаць проста, ды не спрошчана — вельмі складана. Напісаць жа складана, надта “закручана”, — куды прасцей. Які талент загінуў! Мы павінны памятаць такіх паэтаў, і я шчасліва, што мая песня можа гэтаму паспрыяць.

Вакальная партыя гэтага твора напісана ў высокай тэстуры. Але пачалі ўзнікаць і пералажэнні. Цяпер, як я даведлася, гэтую песню выконвае нават жаночае трыо. Выканальніцкія версіі могуць быць розныя. Галоўнае, каб песня ішла ад сэрца. Не толькі паэта і кампазітара, але і ўсіх, хто спрычыніўся да яе выканання. Такіх музыкантаў у нашых аматарскіх калектывах — мноства. І я спадзяюся на працяг шчаслівага лёсу “Ліста да маці”.

Н.Б.

## Ліст да маці

Музыка Ганны КАЗЛОВАЙ  
Словы Міколы СУРНАЧОВА

Ля хаціны тваёй сасновай  
Скрозь байцы ў шынелях, бушлатах..  
Маці, стрэнь іх там добрым словам,  
Пачастуй, чым наш край багаты.

Прыпеў:

Ведай, родная маці,  
Дзеці пакідаюць свае прасторы,  
Сенам пахнучыя павеці,  
Водар пасек сваіх жытнёвых,  
Недаспелую канюшыну і жыты,  
Як чарот, густыя,  
І адзіную ў сэрцы дзяўчыну,  
І юнацтва сны залатыя...

Можа стацца, ад кулі злое  
Злягуць многія ў час атакі.  
У акопах і буераках  
Адцвіце іх жыццё маладое.

Прыпеў.

Ты прыкрый іх павекі мятай,  
Усцялі іх магілы, курганы,  
І паплач, як над сынам чаканым  
Майскай раницай сіняватай...

Прыпеў.

Лірычна, усхвалявана

Р-но

Ля хаціны тваёй сасновай  
Скрозь байцы ў шынелях, бушлатах..  
Маці, стрэнь іх там добрым словам,  
Пачастуй, чым наш край багаты.

нэ лях, буш ла тах...  
Маці, стрэнь іх там добрым словам,  
па час туй, чым наш край багаты.

\*) Варыянт мелодыі для другога куплета.

шум усіх са святам! Сёння мы адзначаем 65-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне! Для ўсіх людзей старэйшага пакалення — гэта не толькі вялікае свята, але і частка іх жыцця. Мы з вамі таксама любім свята. А якое ж свята без сюрпрызаў і жартаў? Сёння іх будзе шмат! І вось першы сюрпрыз: да нас на свята завітаў вельмі цікавы гоць!

Да мікрафона падыходзіць Васіль Цёркін, у ваеннай форме.

**Васіль Цёркін:** Здравія жадаю!

**Вядучы:** Рабяты, ці пазналі вы, што за гоць да нас завітаў?

**Васіль Цёркін:**

Разрешите доложить  
Коротко и просто:  
Я большой охотник жить  
Лет до девяноста!  
(Адказы дзяцей.)

**Вядучы:**

Тёркин — кто же он такой?  
Скажем откровенно:  
Просто парень сам собой  
Он обыкновенный.  
Впрочем, парень хоть куда!  
Парень в этом роде

В каждой роте есть всегда,  
Да и в каждом взводе.  
Словом, Тёркин — тот, который  
На войне лихой солдат,  
На гулянке гость не лишней,  
На работе — хоть куда...

**Васіль Цёркін:**

Чтобы не было ошибки,



Я замечу здесь, друзья,  
Что без шутки, без улыбки  
Нам на свете жить нельзя!  
Я скажу вам даже больше,  
И надеюсь, все поймут:  
С шуткой, может, и не дольше,  
Но красивее живут!

**Вядучы:** Куды ідзеш, салдацік?

**Васіль Цёркін:** Шлях мой да лёка ляжыць: проста да роднага дому. Вось, скончыў я службу...

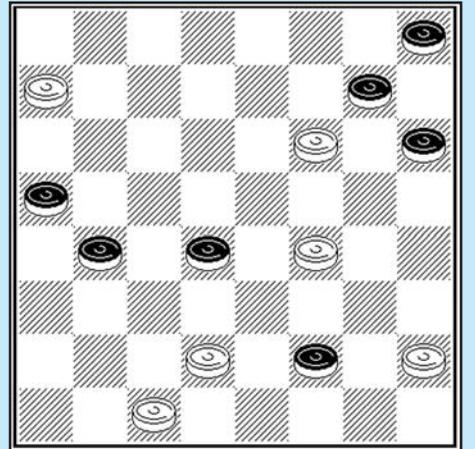
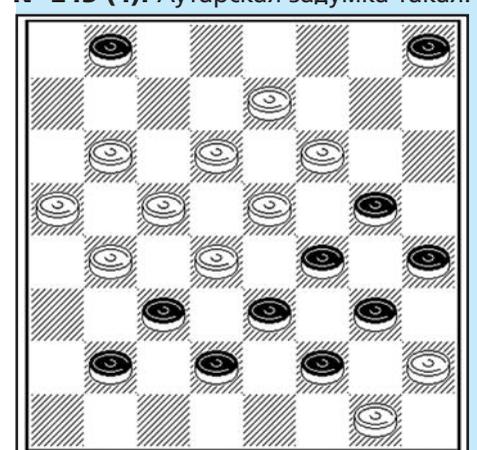
**Вядучы:** Дык ты прысядзь, адпачні. Зрабі прывал. Бачыш, колькі ў нас гасцей сабралася на свяце!

**Васіль Цёркін:** А што ж, можна і прывал. Толькі я не люблю сядзець ды ляжаць. Давайце-ка з вамі пабалакаем. Я бачу тут шмат будучых салдат. Падыходзіць да мяне, даражэнькі. (Кліча аднаго з хлопцаў.) Як цябе завуць? Сёння ты будзеш маім памочнікам. Хлопцы, як вы лічыце, з чаго пачынаецца армейская служба? (Адказы.) Правільна, з павесткі ў райваенкамат. Вось зараз мы з вамі і будзем уручаць майму памочніку... павестку на службу.

**№ 281 — Міхаіл Сцефановіч** (Гродна). **Белыя:** с3, d4, e1, e5, f2, g1, g3. (7). **Чорныя:** a7, b6, c5, d2, e3, e7, f6, g7, h6. (9). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 282 — Аляксандр Рэмізаў** (Мінск). **Белыя:** с5, e3, g3, g7. (4). **Чорныя:** a7, с3, e5, e7, h4. (5). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 283 — В.Шульга.** Белыя: a3, с7, d6, e7, g1, g3. (6). Чорныя: b8, c3, d4, e3, f8, g7, h4. (7).

Супаставім рашэнні заданняў аўтарскага конкурсу і іншых кампазіцый, апублікаваных раней.

**“Шашачная культура”** (31.10.09 г.). **№ 240 (1):** g f6, c5, e7, g7, e3, e7, g3, d6, b8(b6), a7 x **№ 241 (2):** d8(h6), b6(g5), d2(f4), c7(e3), f4, f4, b8, a7 x; **№ 242 (3):** b8, b4, e5, f4, c5, g3 x; **№ 243 (4):** Аўтарская задумка такая:



**№ 273 — Д.Камчыцкі.**

d6, bc5, b4, b8(d4), g7(f6), c7/d6, g3(b6), f2(a5), d4(hg5), але тут у чорных ёсць план на нічыю: (b4), h8(g5, c3) =, h8(f4), g5, c3(g5), d2(h4), e1 x; **№ 244:** g3, b6, b4, c3, e3, f8, e7, f2 x; **№ 245:** bc7, b4, b2, d8, d6-c7(b4a), a5, e7 x a (f6), b4, e7 x; **№ 246:** d8, e7(g3A), h4, a3 x A (b6), a3 x; **№ 247:** ef8, ed6(e7), f6 x; **№ 248:** d8(c7A), e1, h4, c1 x A (d4), a5, c5, a1 x.

Свае адказы даслалі Ігар Ананіч (Гродна), Марыя Лічко (вёска Возера Уздзенскага раёна), Уладзімір Сапаяжынскі, Аляксандр Перавознікаў (Рагачоў), Аляксандр Янчук (Камянец), Уладзімір Бандарык (вёска Лугавая Слабада Мінскага раёна), Канстанцін Козел (вёска Ла-

сосна Гродзенскага раёна), Дзмітрый Камчыцкі, Сяргей Фурманаў (Магілёў), Анатоль Пярхальскі (Глыбокае).

**Школа кампазіцыі**

Вядомы ўкраінскі складальнік шашачных кампазіцый, член Міжнароднай камісіі па шашачнай кампазіцыі Іван Івацка даслаў на электронны адрас вядучага рубрыкі для “Шашачнай культуры” такую пазіцыю: **Белыя:** b4, с3, с5, с7, d6, e7, g5. (7). **Чорныя:** a3, e3, f2, f4, f6, h6. (6) — гэта доказ легальнасці пасля b6(d8), a7(e7), і ўзнікае кампазіцыя аўтара: ab8, e1, d4, a5 x. Як паказаў камп’ютэрны аналіз, у першапачатковай пазіцыі існуе адзінае кампазіцыйнае рашэнне: f8, b6(e7a), e1(f2, f2), d8(e1), b4 x a (a7), d4, e1 x. Аўтарскую задуму вядучы рубрыкі прапанаваў апрацаваць наступным чынам: пазіцыя для самастойнага рашэння **№ 277**.

Свае адказы і новыя творы дасылайце на адрас рэдакцыі:

**220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты “Культура”, “Шашкі”.**

Адрас электроннай пошты: **kultura@tut.by.**

**Віктар Шульга,**  
майстар ФМЖД, нацыянальны  
майстар спорту  
па шашачнай кампазіцыі

# “Цёркін на прывале”

**Гульнявая праграма для дзяцей старэйшага школьнага ўзросту**

Сёння “Сцэнарны партфель” нашага “Куфра” папоўнім гульнявой праграмай “Цёркін на прывале”, якая адрасавана хлопчыкам старэйшага школьнага ўзросту. Праз гульні і конкурсы яна распавядае пра Подзвіг нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, выходзіць у падлеткаў патрыятызм. Адною з асаблівасцей гульні з’яўляецца тое, што падлеткі-ўдзельнікі маюць магчымасць у час выканання конкурсных заданняў звяртацца па падказкі і дапамогу да ветэранаў.

“Цёркін на прывале” — камандная гульня-падарожжа, у кожнай камандзе — 5 — 6 чалавек. Даслала сваю распрацоўку Ніна Команав з Салігорска.

**Месца правядзення** — гарадскі парк або іншае месца масавага гуляння — афармляецца адпаведна: салдацкая палатка, перад ёй на імправізіраваным прывале ў кружы сядзяць запрошаныя госці, ветэраны Вялікай Айчыннай, баяніст грае песні ваенных гадоў. Дзея пачынаецца, калі збіраецца дастатковая колькасць гледачоў.

**Рэквізіт:** таблічкі з назвамі “станцый”; два “бланкі” і дзве “пятчаткі”; дзве міскі з бульбай і два нажы; карткі з тэкстам для гульні “Сігнальшчыкі”; ласты або галёшы

(дзве пары); папера для салдацкіх трохвугольнікаў; два шырокія паясы; набор спартыўнага інвентару (на выбар) адпаведна спартыўнай частцы праграмы.

**Музычнае суправаджэнне:** можна выкарыстоўваць “жывую” музыку або запісы песень ваенных гадоў.

**Асноўныя вядучыя праграмы** — Васіль Цёркін. Колькасць вядучых-памочнікаў вызначаецца арганізатарамі гульні.

**Вядучы:** Добры дзень, дзеці, добры дзень, шануюныя госці! Він-

# “Шашачная культура”

**У “Куфры-радцы” — новыя творы і рашэнні кампазіцый мінулых выпускаў**

Пераможцам аўтарскага конкурсу на лепшае рашэнне кампазіцый Аляксандра Перавознікава стаў **Ігар Ананіч** з Гродна. Ён атрымае ад аўтара прыз — кнігу па шашках.

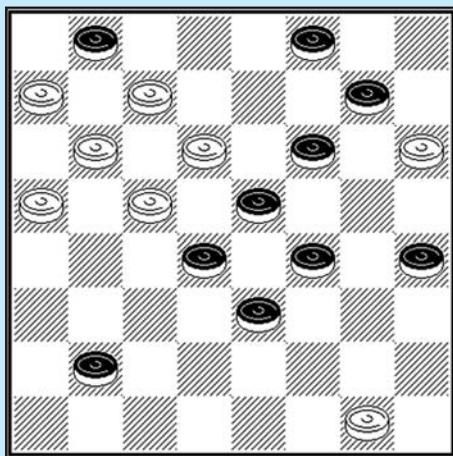
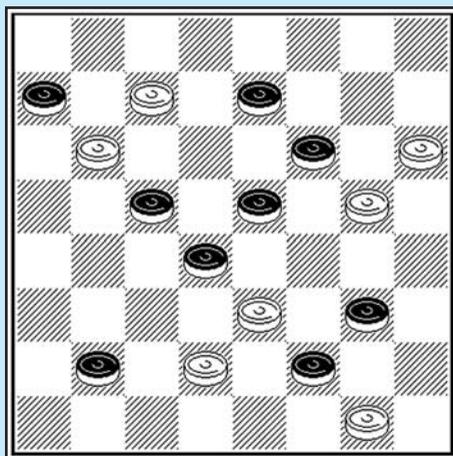
Перш чым аб’явіць наступны конкурс, прапануем для самастойнага рашэння кампазіцыі нашых аўтараў. Вядомы расійскі шашачны кампазітар **Рыгор Шасцерыкоў** даслаў свае першыя арыгінальныя кампазіцыі спецыяльна для “Шашачнай культуры”. Раней мы друкавалі ягоныя творы як удзельніка беларускіх конкурсаў па складанні шашачных кампазіцый. Гэтым разам — самастойны дэбют. Таксама чытачам будзе цікава знайсці разгадкі новых задумак **Аляксандра Перавознікава**. Па-новаму аформлены эфектны прыём “Турэцкага ўдару” прапануе знайсці **Дзмітрый Камчыцкі**. Творы і іншых аўтараў тояць у сабе непаўторную прыгажосць шашачнай кампазіцыі.

**№ 274 — Рыгор Шасцерыкоў** (Валгаградская вобл., Расія). **Белыя:** a5, b4, c5, c7, d6, e5, e7, f6, g1. (9). **Чорныя:** a3, b8, d2, e3, f2, g3, g5, g7, h4, h8. (10). Белыя пачынаюць і выйграюць.

**№ 275 — Дзмітрый Камчыцкі** (Магілёў). **Белыя:** b6, d2, e1, e7, f2, h4. (6). **Чорныя:** a7, b2, b4, d4, f6,

g5, h2, h6. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 276 — Мікалай Ляшквіч** (Мінск). **Белыя:** a7, b4, c5, d4, e5, f2, f4, f6, g5, h2. (10). **Чорныя:** a3, b2, b6, c7, d2, d8, e7, h4, h6.

(9). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 277 — Іван Івацка** (Вінніца, Украіна), **Віктар Шульга** (Мінск). **Белыя:** a5, a7, f6, g7, h4. (5). **Чорныя:** b6, c5, c7, d8, f2, f8, g5. (7). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 278 — Аляксандр Перавозні-**



**№ 271 — Р.Шасцерыкоў.**

**каў** (г.Рагачоў). **Белыя:** b4, b6, c1, c3, e5, h2, h4, h6. (8). **Чорныя:** a5, c7, d6, d8, f2, f4, f8, g3, g7. (9). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 279 — А. Перавознікаў.** **Белыя:** a5, b4, c5, c7, d4, d6, e7, h2. (8). **Чорныя:** a3, a7, d2, f2, f4, f8, g3. (7). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 280 — Мікалай Вяргейчык** (Гомель). **Белыя:** a7, c7, e5, f2, f6, g1, g5, g7. (8). **Чорныя:** b2, b4, c3, d2, d4, d6, e3, h4. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.



Музычнае суправаджэнне для песні “Цёркін на прывале”.

14 Ве дай, род на я ма ці, дзе ці па кі

17 да юць сва с прас то ры, се нам пах ну чы я па

20 ве ці, во дар па сек сва іх жыт не вых, не да

23 сте лу ю ка ню шы ну і жы ты, як ча рот, гус

26 тм я, і а лі ну ю сэр шы дзя чы ну, і ю

29 нац тва чым за да тм я...

32

36

Музыкальная партытура з нотнамі і тэкстамі.

# ПРАФЕСІЯ ПАЧЫНАЕЦЦА



Апошнія тры дні мінулага тыдня прайшлі ў Мінску пад знакам Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў "Зорка ўзышла над Беларуссю". Шэраг сталічных пляцовак прынялі ўдзельнікаў апошняга трэцяга тура творчага саборніцтва адразу па адзінаццаці намінацыях. За ходам падзей пільна сачылі карэспандэнты Рэспубліканскага прэс-цэнтра конкурсу, які працуе на базе Рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва". Прычым ухл рабіўся менавіта на аналіз тых нумароў і работ, што дайшлі да фіналу, узровень падрыхтоўкі маладых творцаў, перспектывы далейшай працы з імі ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах.

Чым запомніўся фінал конкурсу "Зорка ўзышла над Беларуссю"? Сёння аналізуем намінацыі "Народныя спевы", "Сучасны танец", "Аўтарская песня" і "Фатаграфія".



Уладальнікі народных галасоў на два дні "пасяліліся" ў канцэртнай зале Мінскага дзяржаўнага музычнага вучылішча імя М.І. Глінкі. У першы дзень з 27 канкурсантаў, кожны з якіх спяваў па дзве песні (адну з іх — акапэльна, без акампанемента), журы адабрала 14. Тыя атрымалі магчымасць выступіць са слаўнымі калектывам — Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам Беларусі імя І.Жыновіча пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Казінца.

## Вам песню "ад галавы" ці "для розуму"?



Лаўрэаты Першай прэміі ў намінацыі "Народныя спевы" — ансамбль "Валачобнікі" (г. Мінск).

Такі від музыцыравання, як народныя спевы, распаўсюджаны ў нас даволі шырока. І гэта не толькі прафесійныя і аматарскія фальклорныя калектывы, якіх багата. У свой час менавіта на народных песнях і іх апрацоўках пачаў будавацца рэпертуар навучэнцаў многіх і многіх школ з эстэтычным, музычным ухілам, дзе таксама ўзніклі свае ансамблі, гурты, што нават выязджалі за мяжу. А вось конкурсу адпаведнага — не было. Нават у Паставах, дзе традыцыйна праводзіцца Міжнародны фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік", акцэнт робіцца менавіта на інструментальнай культуры, вакалісты ж саборнічаюць, найперш, у жанры прыпевак. Таму з'яўленне намінацыі "Народныя спевы" ў конкурсе "Зорка ўзышла над Беларуссю" трэба толькі вітаць. Да таго ж, трэці тур гэтага саборніцтва, у адпаведнасці з самымі высокімі міжнароднымі патрабаваннямі акадэмічных выканальніцкіх конкурсаў, праходзіў у суправаджэнні аркестра. Іншая справа, што цяперашняя пер-

у першым туры найскладаных абавязковых твораў, што, безумоўна, у той ці іншай ступені "выроўнівае" ніжнюю тэхнічную планку канкурсантаў.

Пакуль жа фінал конкурсу стаўся не столькі выяўленнем юных талентаў, колькі ацэнкай навучанасці яго ўдзельнікаў. Агульны ўзровень фіналістаў быў дастаткова высокі (і галасы ва ўсіх ёсць, і бляск у вачах, што сведчыць пра неадольнае жаданне спяваць, дый само па сабе выкананне з аркестрам чаго вартае!), але конкурсу не хапала яркіх, адметных творчых асоб — звычайная праблема для апошняга часу, распаўсюджаная настолькі, што ўжо пачала прэтэндаваць на катэгорыю "вечных пытанняў".

А што ж рэпертуар? Да яго, пагадзіцеся, бывае больш за ўсё пытанняў на эстрадных конкурсах. А як на конкурсе народных спеваў? Тым больш, тут, паводле ўмоў, выконваліся апрацоўкі не толькі народных песень, але і арыгінальных твораў. Так што без сумнеўных паводле мас-

волі аднатыпова, толькі з аднаго боку — на ўзроўні рэзкіх, крыклівых "прыгаворванняў", камусьці з удзельнікаў папросту не хапала густу. Разам з тым, заўважны быў часты зварот да не самых агульнавядомых фальклорных прыкладаў, ледзь не за кожнай песняй адчуваўся папярэдні працэс пошуку. А калі так, ён абавязкова прынясе поспех: мабыць, не адразу, але праз некаторы час — дакладна.

Журы вынесла свой вердыкт. Але ж цікава было пачуць каментарый дырыжора, бо яму давялося сутыкнуцца з канкурсантамі не толькі ў час выступлення, але і на рэпетыцыі.

— Сярод тых, каго журы вылучыла на фінальны этап конкурсу, — сказаў народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Казінец, — шмат таленавітых маладых людзей з гучнымі, свежымі галасамі. Большасць з іх не проста спявае, а літаральна жыве, дышае народнай песняй, мовай, народнай культурай. За кожным адчуваецца рэгіён, які ён прадстаўляе, бо на тым жа Палесці — сваё маўленне, іншыя інтанацыйныя асаблівасці. Дый увогуле, народныя песні — гэта такая скарбніца! У іх і вяселосць, і трапны беларускі гумар, і сум, і жалба, і роздум... Можна знайсці ўсё: і для чулага сэрца, і для разумнай галавы, і для настрою — каб галава не балела. Толькі чэрпай ды чэрпай! А конкурсаў, дзе можна было б шырока паказаць беларускія, рускія, украінскія народныя песні не ў эстраднай апрацоўцы, а менавіта ў народнай манеры выканання, у нас не было. Сёння, вядома, некаторым замяніла залішняе хваляванне: на рэпетыцыі яны выглядалі больш упэўнена і пераканаўча. Але гэты вопыт пойдзе ім на карысць. Хочацца верыць, што конкурс не завершыцца адно падвядзеннем вынікаў. Ён павінен жыць і развівацца. Бо толькі цяпер ён пачаў набіраць абароты і, галоўнае, інфармаванасць сярод патэнцыйных удзельнікаў. Адна справа — аб'ява аб конкурсе і водгук на яе. Зусім іншая — веданне таго, што такі конкурс існуе трывала. Гэта дае адпаведную "настройку", дапамагае падрыхтавацца больш грунтоўна. Саборніцтва, можна сказаць, стала выпрабаваннем і для нашага калектыву: усяго за 10 дзён было зроблена 28 аранжыровак! Не ўсе з іх прагучалі, бо журы дапусціла ў фінал толькі палову ўдзельнікаў другога тура, але, трэба спадзявацца, многія з гэтых "непраспяваных" песень будуць запатрабаваны ў нашай далейшай канцэртнай практыцы. І — на наступных такіх конкурсах!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тыя адчуванні, якія пакінула намінацыя "Аўтарская песня" конкурсу "Зорка ўзышла над Беларуссю", можна апісаць першым радком вядомай песні барда Юрыя Кукіна "За туманам". І гучыць ён, нагадаю, так: "Понимаешь, это странно, очень странно..." І "странность" тая ў час конкурсу пачыналася з таго, што намінацыя мела "туманную" назву "Аўтарская песня", а заканчвалася тым, што прапаноўвала ў выніку самы разнастайны жанравы спектр твораў.

лічыць "аўтарскімі"? — вось пытанне, што і вызначае ўсю "дзіўнасць" сітуацыі. — Для конкурсу ўдзельнікі мусілі падрыхтаваць дзве кампазіцыі: адну — уласнага сачынення, другую — на выбар, — каменціруе страшныя журы намінацыі Надзея Мікуліч. — У выніку ў мяне склалася ўражанне, што бардаўская песня, якая нібыта лічыцца аўтарскай, цяпер проста знікае, вымірае ў часе. Гучалі песні ў рокавым стылі, у джазавым і г. д., — а яркавых бардаў, асоб амаль і не выявілася. Адпаведна, журы было вымушана прыняць са ламонова рашэнне: Першую прэмію мы аддалі самай юнай канкурсантцы, безумоўна, адоранай дзяўчыне, з вялікім патэнцыялам — салісты эстраднай студыі "Калядачкі" Лепельскага ЦДТ Ірыне Кулагінай. Але ўбачанае пакінула нас у разгуб-

## Неспадзяванкі "аўтарскай" намінацыі



Спявае Ірына Кулагіна.

Аўтарская песня ў стылі хіп-хоп, у джазавай манеры, романс, шансон... Намінацыя, здавалася б, давала магчымасць удзельнікам паказаць сябе ў самых разнастайных напрамках і, адначасова, пакідала ў нявызначанасці: а што лічыць, уласна кажучы, аўтарскай песняй? Вось за перамогу з яркавай лірычнай кампазіцыяй "Гэй, дарогі!" змагаецца памочнік камандзіра ўзвода Дэпартаменту аховы Касцюковіцкага РУ-УС Віталь Анжанкоў. Літаральна за ім упэўнена чытае рэп Ягор Войтаў з Рэчыцы. Алёна Вайцяхоўская, студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, з дэкадэнцкім "Кофе" перадае музычнае прывітанне ад А.Вярцінскага. Аўтар і выканаўца, кансультант Беларускага саюза музычных дзеячаў Аляксей Скрыпнік захоплівае пяшчотнасцю гітарных пераліваў, і тут жа Андрэй Кастуноў, супрацоўнік Жлобінскага ГДК, "рве" залу сваёй жартаўлівай кампазіцыяй у народным духу "Гой, бяда, калі грошай няма"... Амаль усіх удзельнікаў трэцяга тура намінацыі можна было сабраць у адзіную канцэртную праграму — і вазіць па шматлікіх камерных, ды не толькі, пляцоўках. Але ж ці пачуе глядач на гэтым канцэрте хача б з дзесятак бардаўскіх песень, якія прынята

ленасці: па якіх крытэрыях мы павінны судзіць? Хто ў гэтай сітуацыі вінаваты? Трэба абавязкова вызначыцца з назвай намінацыі: ці гэта — "бардаўская песня", ці — "аўтарская", пад якую, сапраўды, падпадаюць песенныя творы самых розных стылістычных напрамкаў, — пытанне, якое патрабуе вырашэння...

Надзея Мікуліч прыгадала, што сёлета сталічны Дом моладзі ладзіў конкурс бардаўскіх песні: "І колькі там было таленавітых маладых людзей! Чаму ж мы не бачым іх на "Зорцы...?"

Між тым, удзельнікі конкурсу мелі сваё асабістае меркаванне на конт спецыфікі намінацыі. "Мне здаецца, што фармулёўка "аўтарская песня" прапаноўвае розныя жанравыя варыяцыі, — кажа Віталь Анжанкоў, — таму ўсе творы канкурсантаў былі дарэчы".

Ягор Войтаў, выканаўца кампазіцыі ў стылі хіп-хоп, прызнаўся, што з вялікім задавальненнем прымаў удзел у Рэспубліканскім конкурсе маладых талентаў. "Я працую аўтаматчыкам на заводзе, музыку пішу ў вольны час. Сам зацікаваў аранжыроўкі на камп'ютэры. Калі перамог на абласным туры — быў вельмі ўсхваляваны. Лічу, аўтарская песня можа быць напісана і ў жанры хіп-хоп. Абмежаванняў тут не можа быць: на тое яна і аўтарская".

Тое, што конкурс сабраў такіх розных і з боку прафесійнай прыналежнасці, і ў геаграфічным плане выканаўцаў, гаворыць толькі на яго карысць. І, нягледзячы на тое, што фокус з назвай намінацыі ў выніку не даў магчымасці атрымаць адказ на пытанне: ці жывая на сённяшні дзень бардаўская песня, — ён дзіўным чынам высветліў іншую прыемную акалічнасць: аўтары са сваім поглядам на творчасць у нас ёсць.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ



Працуе журы.

шая спроба надалей павінна ўдасканальвацца. Дык каго і што мы пачулі?

Склад удзельнікаў фінальнага тура адлюстроўваў агульнае прадстаўніцтва канкурсантаў гэтай намінацыі. На адным полюсе — адораныя школьнікі (паводле ўзроставага цэнзу — старшакласнікі). На другім — сапраўдныя прафесіяналы, якія пасля заканчэння профільнай навучальнай установы сталі (ці вось-вось стануць) маладымі спецыялістамі. На трэцім (быў і такі) — ансамблі, якія саборнічалі не асобна, а разам з салістамі-вакалістамі. Сярод творчых згуртаванняў, зноў жа, не прадугледжаны падзел на студэнцкія калектывы і аматарскія.

Падобная сумесь юнакоў-навучэнцаў і ўжо вопытных, але маладых па ўзросце майстроў (праўда, часцей без з'яднання салістаў і калектываў у адну намінацыю) уласціва, здавалася б, любому сур'ёзнаму "даросламу" конкурсу выканаўцаў. Але там ёсць дадатковая ўмова — наяўнасць

тацкіх якасцей опусяў, на жаль, не аб'явілася. Хача, трэба аддаць належнае таленавітым і спрактыкаваным майстрам-аранжыроўшчыкам аркестра (і найперш — знакамітаму Аляксандру Крамко): яны зрабілі ўсё магчымае і нават немагчымае, каб згладзіць некаторыя хібы, расквеціць песні інструментальнай каларыстыкай, прыгожымі падгалоскамі, парознаму "пафарбаваць" куплеты, каб надаць песням драматычнае развіццё. Былі і такія прыклады "высокай песеннай класікі", нібы "пазычаныя" з эстрадных конкурсаў, як "Жураўлі на Палессе ляцяць" Ігара Лучанка, "Каля Чырвонага касцёла" Леаніда Захлеўнага. Цудоўна прагучала "Прызынанне" Ларысы Мурашка: гэтая песня, трапна абраная Кацярынай Булатоўскай, дапамагла спявачцы напоўніць прадэманстраваць свой прыгожы, надзвычай "аб'ёмны" голас і выдатнае ўменне распараджацца ім. І, наадварот, некаторыя песні паказвалі голас да-

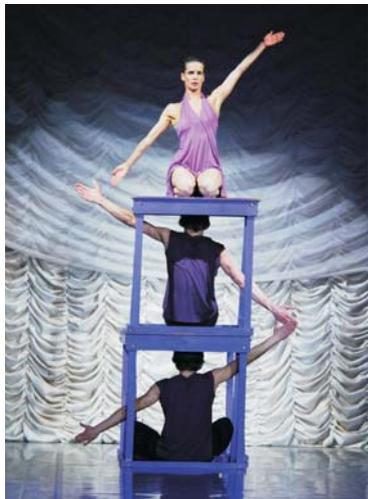


Журы намінацыі "Аўтарская песня".

# З "ЗОРКІ..."

Палац культуры чыгуначнікаў, дзе праводзіўся фінальны тур конкурсу "Зорка ўзышла над Беларуссю" ў намінацыі "Сучасны танец", — гэта менавіта тая сцэна, якая апошнім часам асацыятыўна звязваецца ў нашай сталіцы з сучаснай харэаграфіяй і разнастайнасцю яе плыняў: менавіта тут штогод адбываюцца справядачныя канцэрты кафедры харэаграфіі БДУ-КіМ. Конкурсная "справядача" атрымалася яшчэ больш размаітай: і па напрамках (ажно да рэтра, полістылістыкі ды эклектыкі), і па мастацкіх густах (ад высокага да нізкага), і, у выніку, па мастацкім узроўні асобных нумароў.

Членам журы — не пазаздросці! Звычайна на конкурсах фольк, эстрада, мадэрн ацэньваюцца асобна, пры гэтым існуе падзел на прафесіяналаў і аматараў. Ётак жа асобна разглядаецца або



Праект "КаСты танцуючых" (Другая прэмія).

выканальніцкі ўзровень, або ўласна прыдумкі харэограф-пастаноўшчыка. Своеасаблівым "выключэннем" з'яўляецца хіба Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску (IFMC), у конкурснай праграме якога ацэньваецца нумар цалкам: і яго харэаграфічныя ідэі, і іх выканальніцкае ўвасабленне (з прычыны чаго, дарэчы, часам і ўзніклі творчыя дыскусіі). Тут жа ацэньвалася цалкам уся праграма калектыву, што складалася з двух-трох нумароў, адзін з якіх павінен быў быць прысвечаны нацыянальнай тэме. Апошняя "дэталі" прымусліла некаторых у самыя сціплыя тэрміны паставіць новыя кампазіцыі. Што ж, конкурс ёсць конкурс!

Як і трэба было чакаць, большасць паказанага тычылася акурат эстраднай харэаграфіі. Але парадавала тое, што і ў стылістыцы contemporary dance намічаліся пазытыўныя зрухі — па меншай меры, хаця б на ўзроўні спробы засвоіць яе. Як заўсёды на аглядах аматарскіх харэаграфічных калектываў, шмат было запазычанняў. Але адчувалася жаданне працаваць, рухацца надалей, — і гэта не магло не радаваць. Праўда, некаторыя калектывы паказвалі, на маю думку, зусім "не тыя", "не конкурсныя" нумары — мабыць, пад уздзеяннем самога жадання эксперыментавання, рабіць штосці для саміх сябе новае?

Дык, можа, надалей трэба было б некалькі "падзяліць" намінацыю? І тым самым больш мэтанакіравана зарыентаваць удзельнікаў. Што ж да падзелу на "прафесіяналаў" і "аматараў", дык, зразумела, пры цяперашнім раскладзе студэнцкія каманды БДУКіМ — сапраўды па-за канкурэнцыяй. І паводле сваёй падрыхтаванасці, і паводле цікавых пастановак. Інакш і быць не можа! Таму,

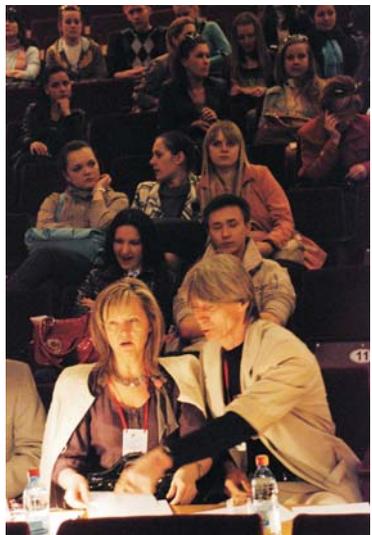


Танцуюць усе! Але як?..

Кампазіцыя "Спадчына" ансамбля кафедры харэаграфіі БДУКіМ (Першая прэмія).

пэўна, няблага было б правесці спаборніцтва, найперш, паміж выпускнікамі БДУКіМ, якія ўзначальваюць аматарскія калектывы. Як ім працуецца самастойна, без "дагляду" і дапамогі педагогаў? Ці імкнучца яны і надалей да творчага пошуку, якому іх вучылі? Цяперашні конкурс паказаў: некаторыя — не толькі імкнучца, але і здзяйсняюць. А што ж астатнія? Можна, ім патрэбна дапамога — тое ж паразуменне з боку мясцовых улад? Так што на сённяшні дзень падобны конкурс мае шмат нераскрытых перспектыв.

Пазіцыя журы выказана ў выніках. А што думаюць "незалежныя эксперты"? З такім пытаннем я звярнулася да Святалян Улановскай, чья дысертацыя, выка-



Перад выстаўленнем балаў.

наная пад кіраўніцтвам доктара мастацтвазнаўства, прафесара Юліі Чурко, прысвечана акурат праблемам сучаснай беларускай харэаграфіі:

— Фінальная праграма спаборніцтва "Зорка ўзышла над Беларуссю" засведчыла, што сучасны танец у яго масавым разуменні ўяўляе даволі шырокае рэчышча: гэта і эстрадныя нумары, і фольклансавыя скокі, і хіп-хоп, і кампазіцыі, створаныя ў стылістыцы contemporary dance... Аднак стылёвая стракатасць і вялікая колькасць паказаных работ (кожны з 20 калектываў-удзельнікаў прэзентаваў па дзве-тры мініяцюры) не сталі гарантам мастацкай разнастайнасці ўражанняў. Большасць конкурсных твораў адпавядала, хутчэй, крытэрыям клубнага шоу, а не сучаснай харэаграфіі ў яе індывідуальна-аўтарскім, канцэптuallyным абліччы.

Аднак дзе і панавала разнастайнасць, дык гэта на ўзроўні прафесіяналізму, якога многім калектывам вельмі бракавала. Таму няма чаго здзіўляцца, што найвышэйшую ступень майстэрства прадэманстравалі Ансамбль кафедры харэаграфіі Універсітэта культуры і мастацтваў, заслужана адзначаны І прэміяй конкурсу. Калектыву прадэманстравалі тры стылёва розныя творы, сярод якіх

найбольш уразіла фолькмадэрновая "Каза" (пастаноўка Д. Мірановіча і Д. Валасюка пад кіраўніцтвам С. Гуткоўскай) — нумар "візітоўка" ансамбля. Кампазіцыя, створаная на аснове аднаго з самых распаўсюджаных старажытных аднайменных беларускіх танцаў, прывабіла сучасным пераасэнсаваннем фольклорнай першакрыніцы, акрабачна складанай лексікай, цікавым вобразна-пластычным рашэннем, у якім аўтэнтыка арганічна паяднана з экспрэсіяй і відовішчнасцю нашага часу, дзівосным адзінствам музыкі і харэаграфіі. Аскетызм пластычных сродкаў выразнасці цалкам вынікаў з мінімалізму архаічных "гукавобразав" саундтрэка.

Дарэчы, наўянасьць нумара на нацыянальнай аснове была абавязковай конкурснай умовай, што нельга не вітаць. Вобразна-паэтычнай, асацыятыўна-абагульненай інтэрпрэтацыяй фольклорнага матэрыялу, адсутнасцю фармальнага тэхнізму запомніліся мініяцюры "Спадчына" (пастаноўка К. Шчановай і М. Смалягі пад кіраўніцтвам Л. Яфрэмавай) Майстэрні эстраднага танца Л. і А. Яфрэмавых ды "Рэха журбы" "КаСты танцуючых" (абодва — кафедра харэаграфіі БДУКіМ).

Апошні калектыв, назва якога створана з пачатковых літар імянаў яго заснавальнікаў, выпускнікоў народнага аддзялення кафедры харэаграфіі Кацярыны Квяткоўскай і Станіслава Сяргеева, уразіў таксама візуальна-стыльнай кампазіцыяй "Абрыс непазбежнасці" (аўтарства Н. Карчэўскай). А К. Квяткоўская атрымала спецыяльны дыплом "За выканальніцкае майстэрства". Такому выніку паспрыяла, безумоўна, тое, што Кацярына цягам пяці гадоў з'яўляецца салісткай танцавальнага тэатра "D.O.Z.S.K.I.", што дазваляе паспяхова за свойваць розныя пластычныя стылі.

Увогуле, конкурс пакінуў супярэчлівыя ўражанні. Маю на ўвазе, вядома, не рашэнне журы. Адзначаны былі якраз лепшыя калектывы. Недарэчным падалося толькі "падвойнае" прысуджэнне II прэміі "Касце танцуючых" і Магілёўскаму каледжу мастацтваў. Ступень прафесіяналізму і аўтарскай арыгінальнасці была ўсё-такі вельмі рознай.

Найбольш пытанню пакінулі самі творы, якія прэзентаваліся "пад соусам" сучаснай харэаграфіі. У асноўным, гэта былі нумары эстраднага танца. Яны з'яўляюцца самастойнай разнавіднасцю харэаграфічнага мастацтва і вартыя асобнай намінацыі. Работы ж, якія адпавядалі б стылістыцы менавіта сучаснай харэаграфіі, што бярэ адлік сваёй эвалюцыі з мадэрн-танца першай паловы XX ст., былі выключэннем з правілаў. Творы такога кшталту па-ранейшаму можна ўбачыць толькі ў межах IFMC, што робіць гэты форум унікальным на фестывальнай карце Беларусі.

Н.Б.

## "Выпрабаванне" фотарэпартажам

Яшчэ пад час правядзення першага і другога тураў работы ўдзельнікаў намінацыі "Фатаграфія" пакінулі ў журы станоўчыя ўражанні. "Хацелася б, канешне, больш убачыць на конкурсе прадстаўнікаў сталічных і рэгіянальных фотааклубаў, — падкрэсліла загадчык кафедры кіна-тэлеаператарскага майстэрства Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, старшыня журы Настасся Суханова. — Але вынік, у цэлым, нас задаволіў: у кожнага з канкурсантаў трэцяга тура — творчы запал, своеасаблівы погляд на свет, яркая індывідуальнасць. Што да недахопаў, дык тут галоўнае — адсутнасць спецыялізаванай адукацыі".



конкурсу аказаўся вялікім прыхільнікам здымак на плёнку.

— Плёнка, — кажа малады кіна-тэлеаператар, — прывучае да таго, што трэба з розумам раскладваць матэрыял, што ёсць пэўны яго ліміт. Да ўсяго далучаецца і майстэрства. Прыемна праўляць свой негатыв, прыемна яго друкаваць, працаваць з кадрам. Сёння бадай кожны, хто набыў фотаапарат, лічыць сябе фатографам. Мне не цікава канкураваць з тымі, хто лічыць, нібы ўсё зробленае імі — гэта шэдэўр.

— Я з вялікай цікаўнасцю стаўлюся да эксперыменту студэнтаў, — кажа Настасся Суханова. —



го некалькі гадзін было дадзена ўдзельнікам трэцяга тура, каб увасобіць у названым жанры тэму "Вясновы дзень у парку". Наступнай раніцай журы па выніках зробленай працы вынесла вердыкт.

— Гэтае заданне істотна змяніла карціну творчага спаборніцтва, — каменціруе старшыня журы. — Некаторыя лідэры, паводле папярэдніх адзнак, страцілі свае месцы, а наперад нечакана выйшлі іншыя канкурсанты.

Выпрабаванне фотарэпартажам выявіла галоўны падыход суддзяў: "наітне" "наітнем", але прафесія і падрыхтоўка — перш за ўсё. Бо на трэцім этапе канкурсантаў чакала сустрэча з рэальным жыццём.

— Многія сёння забываюцца, што фатаграфія — гэта майстэрства, — кажа Настасся Суханова. — Лёгкасць у тэхналагічным плане, уласцівая "лічбе", часам прытуляе ўяўленне. Мала ўвагі надаецца кампазіцыі, колеравай атмасферы, святлу. А з гэтага ж і ствараюцца вобраз ды стыль...

Плён працы журы прывёў да "нечаканай чаканасці". Першае месца, літаральна на некалькі балаў абышоўшы сваіх калегаў, атрымаў студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, будучы кіна-тэлеаператар Аляксандр Тапчэў.

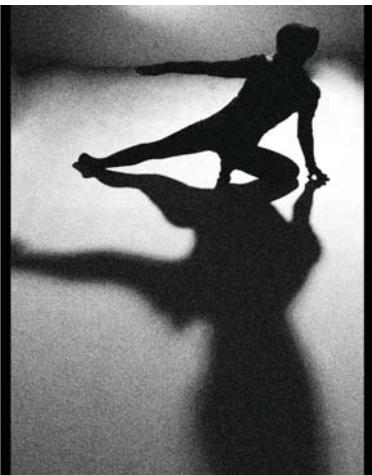
З аднаго боку, работам Аляксандра ўласцівы эксперымент, з іншага — пераможца Рэспубліканскага

Пошук чагосьці новага ў мяне заўжды выклікаў павагу. Але зроблена гэта мусіць быць на высокім прафесійным узроўні...

Новы час, канешне, дыктуе новыя формы выражэння ці пераўтварае старыя, ды ўсё ж ніхто да гэтай пары не адмяняў навучання прафесіі. Гэтае залатое правіла яшчэ раз прагучала ў сценах Акадэміі мастацтваў.

Д.А.

На здымках (зверху ўніз): работы ўдзельнікаў спаборніцтва Сяргея Аўсянікава, Аляксандра Тапчэва (уладальнік Першай прэміі), Ганны Нядзелька.



Фота на развароце — Юрыя ІВАНОВА

## Самадастатковасць аддзела культуры: постчарнобыльскі кантэкст

Насельніцтва Краснапольскага раёна пасля красавіка 1986-га зменшылася ледзь не напалову і склала 11 тысяч чалавек. Па вядомых прычынах “скасаваць” давляюся шэраг сацыякультурных аб’ектаў, у тым ліку 16 клубаў, 18 бібліятэк... Але насельнікі рэгіёна не любяць згадваць часіны пакутлівага вагання: адсяліцца на новае месца жыхарства або застацца на Бацькаўшчыне. Тыя, хто засталіся, зрабілі многае для таго, каб раён жыў і працаваў у нармальным стваральным рытме. У дзень майго прыезду Краснапольшчына “прымала” абласны семінар па развіцці жывёлагадоўлі. “Прывязка” Краснаполля да мерапрыемства — больш чым яркавы доказ, што раён даўно і арганізавана перайшоў ад стадыі “выжываць” на ўзровень “жыць”. Старшыня Магілёўскага аблвыканкама Пётр Руднік знайшоў час, каб дэталёва агледзець не толькі фермы і палеткі, але і Маладзёжны цэнтр “Міраж”, якім сёлета папоўнілася сетка ўстаноў культуры Краснапольшчыны. Агледзеў і застаўся задаволены: яшчэ некалькі гадоў таму гэты будынак колішняй крамы “Дзіцячы свет” пазіраў на адну з цэнтральных вуліц гарпасёлка выбітымі шыбамі занябанасці. “К” была тут апошнім разам у 2008-м. А сёлета старшыня Краснапольскага райвыканкама Аляксандр Вятошкін заўважыў мне: “Калі б газета ваша ў нас часцей бывала, дык мо і станоўчых змен у культуры Краснапольшчыны было б больш”. У гэтых словах кіраўніка — і павага да выдання, і цвярозае ўсведамленне таго, што беспраблемнай сферу мясцовай культуры ніяк не назавеш: леташні план па аказанні платных паслуг не выкананы, кадрў хранічна не хапае, будынак Цэнтральнай бібліятэкі знаходзіцца ледзь не ў аварыйным стане, а краязнаўчы музей даўно патрабуе рамонт у якаснага абнаўлення экспазіцыі.

### Народ пытаецца і прапануе

## “Мы разумеем: грошай не хапае...”

Тым не менш, пазітыўных зрухаў у развіцці культуры ў гарпасёлку і на сяле вельмі шмат. Але апытанне жыхароў Краснапольшчыны яшчэ раз пераканала: удасканаленне культурнага абслугоўвання — працэс няспынны, і тое, што ўчора было крэатывам, сёння становіцца будзённасцю, без якой і дбаць няма чаго пра якасць культасветы.

### Сяргей, вучань 11-га класа Краснапольскай дзяржаўнай гімназіі:

— Маладзёжнага цэнтра нам вельмі не хапала. Тут ёсць шыкоўная дыскацэная зала, якая ў раённым цэнтры проста адсутнічала. Словам, “Міраж” — самая папулярная ўстанова культуры. Адна бяда: гукавая дыскацэная апаратура тут — далёкая ад дасканаласці. Апаратура гэтая — айчыннай, беларускай, вытворчасці. Аднак дынамікі альбо не той гук “выдаюць”, альбо ламаюцца час ад часу, а святло — проста прымітыўнае. Дык ці не сорамна за падобны прадукт тым вытворцам?

### Мікалай Іванавіч, рабочы з Краснаполля:

— Хоць я і не малады, але Маладзёжны цэнтр наведваю з вялікай ахвотай, бо тут за адносна невялікую плату можна пагуляць у бильярд, тэніс. Але не над усімі бильярднымі сталамі ёсць прыстойнае асвятленне. І яшчэ адно: аб’яцалі, што будзе ў Цэнтры і боўлінг, але ж пакуль яго няма. Мы разумеем: грошай у раёна не хапае, аднак вельмі хацелася б займаць такую пастугу. Боўлінг, кажучы, толькі ў абласным цэнтры ёсць, а чым раённыя гарады горшыя?

### Пенсіянерка з гарадскога пасёлка:

— У 2011-м — 25-я ўгодкі катастрофы на ЧАЭС, а ў нашым краязнаўчым музеі чарнобыльскага экспазіцыя даўно не абнаўлялася, відавочна састарэла. Дый сам музейны будынак, як падаецца, капітальнага рамонт патрабуе.

### Служачая з Краснаполля:

— А мне не падабаецца, у якім будынку наша Цэнтральная бібліятэка месціцца: паўвека яму, сцены — у расколінах, перакрыцці — драўляныя, а ўсе бібліятэчныя залы — на другім паверсе. Да таго ж, “выгоды” — на вуліцы. Ці можна становішча выправіць?

### Маладзё аграгарадку “Тур’я” і “Халмы” аднадушна сыхлалася ў думках-просьбах:

— Няма ў нашых СДК камп’ютэраў. А яны тут па сённяшнім часе не менш, чым у бібліятэках, патрэбны: і для відэадыскацэк, і для тэматычных медыяпрэзентацый. Як нам займаць такую тэхніку?

У абмеркаванні праблемных пытанняў і шляхоў іх перспектываў вырашэння прынялі ўдзел намеснік старшыні Краснапольскага райвыканкама Тамара КАВАЛЕНКА і начальнік мясцовага аддзела культуры Алена РАМАНЕНКА. Варта дадаць, што абедзве — ураджэнкі раёна. Першая за доўгія гады райвыканкамаўскай дзейнасці пачувае сябе ў “кантэксце” рэгіянальнага сацыякультурнага жыцця, нібы рыба ў вады. Другая адпрацавала на названай пасадзе год, але канкрэтнымі справамі паспела заслужыць “права голасу”.

### Яўген РАГІН:

— Тамара Фёдаруна, дазвольце пачаць нашу гаворку з не вельмі прыемнага пытання: па выніках мінулага года аддзел культуры Краснапольшчыны заняў у Магілёўскай вобласці далёка не першае месца. Чаму так адбылося?

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— Таму што Алена Раманенка працуе толькі год. Таленавітая, здольная, але ў гэтую “ролю” трэба ўжыцца.

### Яўген РАГІН:

— Як ужываецца, Алена Міхайлаўна?

### Алена РАМАНЕНКА:

— Усе і проста, і адначасова, складана. Ёсць падтрымка кіраўніцтва, ёсць паразуменне з калектывам. Няма пакуль моцнай каманды: праблема з адукацыйным узроўнем кіраўнікоў структурных падраздзяленняў.

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— Так. Самае вузкае наша месца — кадры. Хоць і не задавальняе нас чалавек па дзелавых якасцях, але замяніць яго проста няма кім.

### Яўген РАГІН:

— Са здзіўленнем даведаўся, што ў мясцовай метадычнай службе — толькі два метадысты. Гэта значыць, дзейсную кадравую вучобу на раённым узроўні наладзіць немагчыма...

### Алена РАМАНЕНКА:

— Не шкадуем грошай з уласнага пазабюджэту, каб кампенсаваць

гляд ва ўстаноў — досыць прыстойны... Я і пасля першага прыезду да вас пісаў, што пэўныя СДК на Краснапольшчыне пераўтвораны са... сталовак былых сельгаспрадпрыемстваў. Давайце дэталізуем “схему” такой фінансавай мінімалізацыі.

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— “Схема” нескладаная. Пераўтварэнне колісь закінутага, невялікага будынка не патрабуе прыцягнення будаўнічых падрадкаў. З усімі рамонтнымі работамі спраўляецца гаспадарчая група нашага аддзела культуры. Апошнім прыкладам таму — Сельскі дом культуры ў аграгарадку “Халмы”. Набылі амаль за 60 мільёнаў рублёў будаўнічыя матэрыялы, правялі капітальны рамонт у сціслыя тэрміны, захаваўшы ўнікальны драўляны інтэр’ер былой сталойкі. Дзевяць мільёнаў рублёў пайшло на набыццё мэблі. Па-

### Яўген РАГІН:

— Вельмі здзіўляюся, што з планам пазабюджэтнай дзейнасці не справіліся такія буйныя ўстановы гарпасёлка, як Цэнтр культуры і Дзіцячая школа мастацтваў...

### Алена РАМАНЕНКА:

— Проста, школа райцэнтра цягам мінулага года выязджала за межы Краснапольшчыны на плановае аздаруленне. Восі змінусавалі з-за гэтага.

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— Ну, тое, натуральна, не апраўданне нашай нераспарадчасці. Трэба вучыцца зарабляць грошы. І тут самы вялікі спадзеў у мяне — на Маладзёжны цэнтр з самым шырокім наборам платных паслуг.

### Алена РАМАНЕНКА:

— За першы квартал 2010-га Цэнтр зарабіў ужо 17 мільёнаў рублёў.

## Райвыканкамаўская “лятушка” з “К”

# Попыт — велізарны,

## 243 м<sup>2</sup> для рацыянальнага эксперыменту, або “Міраж”, што стаў явай

камандзіровачныя выдаткі нашым работнікам, якія перыядычна выязджаюць на вучобу ў Магілёў.

### Яўген РАГІН:

— Урэшце, і гэта паўмеры. Без абнаўлення кадравай “крыві” — якая гаворка пра стварэнне каманды? Але ніякім чынам не хачу сцвярджаць, што аддзел культуры Краснапольшчыны працуе безвынікова... Мяне яшчэ ў 2008-м уразіла тое, што раён, нягледзячы на фінансавую датуемасць, здолеў (не без падтрымкі вобласці) капітальна адрамантаваць РЦК. Пайшло на гэта, калі не памыляюся, каля 700 мільёнаў рублёў. Сёлета ў гарпасёлку — чарговы культурны “прарыв”: адкрыццё Маладзёжнага цэнтра...

### Алена РАМАНЕНКА:

— А вы ведаеце, адкуль ягонае назва — “Міраж” — пайшла? Старшыня райвыканкама Аляксандр Вятошкін прыдумаў і настаяў, каб яна ўвайшла ва ўжытак: маўляў, ідэя стварэння Цэнтра доўга заставалася недасягальнай “міражом”, але ўсеагульнымі намаганнямі мара здзейснілася, і “Міраж”, на суперак скептычным сумненнем, набыў канкрэтную абрысы. Восі такі сімвал, а дакладней — канцэпцыя паступовага, але мэтанакіраванага развіцця нашай матэрыяльнай базы.

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— На ператварэнне крамы ў Маладзёжны цэнтр выкарыстаны 1 мільярд 600 мільёнаў рублёў з абласнога інавацыйнага фонду. Натуральна, не забыліся і на вёску: на дзевяцённе да ладу ўстаноў культуры ў аграгарадку мінулага года “Пачапы” пайшло 400 мільёнаў, у аграгарадку “Халмы”, што здаваўся летась, — амаль 70 мільёнаў...

### Яўген РАГІН:

— Мы праехалі, дарэчы, па некалькіх аграгарадках. Грошы, укладзеныя ў рамонт СДК і сельскіх бібліятэк, здавалася б, не надта вялікія, але вы-



“Міраж”, які стаў явай.

слугамі прыватнай будаўнічай фірмы скарысталіся толькі для таго, каб усталяваць аконныя шклопакеты. Натуральна, такая мінімалізацыя пры капітальным рамонтзе СДК — не ад нашай добрай фінансавай заможнасці. Эканоміць цяпер даводзіцца літаральна на ўсім, але навучыліся гэта рабіць з даволі небагім вынікам на выхадзе. Словам, сёння ў невялічкім будынку СДК аграгарадка “Халмы” з поўнай аддачай дзейнічаюць тры даволі прыстойныя залы: глядзельная, танцавальная і кінавідэаадманстрацыйная.

### Алена РАМАНЕНКА:

— Начальнік упраўлення культуры Рагілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, пабачыўшы ў “Халмах” плён нашых намаганняў, застаўся задаволены дзейнасцю нашай гаспадарчай групы.

### Яўген РАГІН:

— Пагаджаюся, эканоміць грошы вы навучыліся, а вось зарабляць пакуль не вельмі жадаеце...

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— Вы думаеце, я аддзел культуры за гэта па галоўцы гладжу? З 12 раёнаў нашай групы мы аказаліся на 11 месцы па выніках леташняга абласнога спаборніцтва — рэч, натуральна, ганебная!

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— План у гэтым годзе нашы ўстановы культуры выканаюць!

### Алена РАМАНЕНКА:

— На неабліга паказчыкі за кошт больш эфектыўнай платнай канцэртнай дзейнасці выйшаў ужо РЦК, гэты ж пазабюджэтны рэзерв пачала сёння выкарыстоўваць і Дзіцячая школа мастацтваў. Словам, справа з мёртвай кропкі зрушылася.

### Тамара КАВАЛЕНКА:

— На штодзённых райвыканкамаўскіх планёрках аналізуем ход гэтай работы. І ў мяне вельмі жорсткія патрабаванні да ўсіх структур раённай культуры. Начальнік аддзела, лічу, за год разабралася ва ўсіх тонкасцях справы, значыць, і працаваць павінна з двайной аддачай. Будзе плён ад пазабюджэтнай дзейнасці — з’явіцца, скажам, і камп’ютэры ў нашых СДК, і дадатковыя свяцільнікі над бильярднымі сталамі ў Маладзёжным цэнтры, і музычная апаратура, якой цяпер хранічна не стае ў СДК аграгарадка “Халмы”... Іншыя крыніцы фінансавання для нашай культуры пакуль проста няма.

### Яўген РАГІН:

— Тамара Фёдаруна, цікава, што вас непрыйма ўразіла пры апошнім аб’ездзе сельскіх устаноў культуры?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Да прыкладу, малая колькасць моладзі на адной з вясковых дыскатк. Тут выснова — адзіная: мерапрыемства — нецікавае, не прываблівае людзей, не жадаюць яны плаціць грошы за “пшык”. Усё тая ж кадравая праблема...

**Алена РАМАНЕНКА:**

— З гэтай нагоды не магу не сказаць вась пра што. Так, іншым разам правальнасць мерапрыемстваў наўпрост залежыць ад прафесійнасці клубнага ці бібліятэчнага работніка, але і да рэкламы сваёй дзейнасці мы яшчэ, на жаль, не прызвычаліся ні ў вёсцы, ні ў гарадскім пасёлку.

другім паверсе месца, адведзенае пад боўлінг (там цяпер тэнісныя сталы расставлены), нагадала, што планаў на яго ўладкаванне не губляем. Пётр Міхайлавіч, уражаны Цэнтрам, абяцаў падтрымку з набыццём і ўстаноўкай боўлінга да 1 верасня.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Цэнтр наш — першая камерцыйная ўстанова ў раёне. І я ўяўляю ягонага кіраўніка чалавекам з прадпрымальніцка-крэатыўнай жылкай і прагай няспыннага творчага пошукі. Знайсці такога — праблема.

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Няма там пакуль і харэографа...

спецыялістаў, якія маюць першачарговую патрэбу ў кватэры, работнікі культуры, на жаль, пакуль не ўваходзяць. І тут на сітуацыю раён ніяк не можа паўплываць. Цяпер у нас узводзіцца дом на 20 кватэр, і малады спецыяліст з сям’ёй можа без перашкод уступіць у жыллёва-будаўнічы кааператыв. Іншага варыянту пакуль няма...

**Яўген РАГІН:**

— Жыхары гарпасёлка скардзяцца, што Цэнтральная бібліятэка ў райцэнтры месціцца ледзь не ў аварыйным будынку паўвекавага ўзросту, які прыналежыць райспажыўсаюзу. Дый краязнаўчы музей,

**Дэталі да агульнай карціны**

**“Светокон” пакуль не радуе**

**Светламузычная і гукаўзмацняльная апаратура, якой абсталяваны Маладзёжны цэнтр у Краснаполлі, выраблена, як аказалася, Рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам “Светокон”. Па словах начальніка аддзела культуры Краснапольскага райвыканкама Алены Раманенка, тэхніка пачала працаваць са студзеня, але ўжо некалькі разоў выходзіла са строку.**

А вось меркаванне дырэктара “Міража” Ганны Хаціменка: “Апаратура цяжкая, дарагая, прымітыўная”. Але выбіраць, як вядома, няма з чаго: тэхніка замежнай вытворчасці — пакуль недасягальная.

Натуральна, я патэлефанавуў начальніку аддзела забеспячэння і збыту “Светокона” Андрэю Лазараву: маўляў, чаму не выкарыстоўваеце крызісныя магчымасці для нарошчвання вытворчасці і павышэння якасці вырабаў?

— Новая распрацоўка акустычнай сістэмы АС-1000 мае палепшаны знешні выгляд, — запярэчыў спецыяліст. — А ў Краснапольскім маладзёжным цэнтры ўсталявана АС-700.

Высветлілася, што “краснапольская” гукаўзмацняльная апаратура (сертыфікат на яе выраб “Светокон” атрымаў летась) каштуе 6 мільёнаў рублёў, а новая АС-1000 — 11 мільёнаў. Справа тут — не ў стыхійным росце цен, проста, сістэмы разлічаны на розныя ўзроўні гукаўзмацнення. Аднак ад гэтага рэгіянальным аддзелам культуры лягчэй не становіцца.

Андрэй Лазараву не прыхоўвае, што замежныя аналагі — значна таннейшыя, і тлумачыць гэта тым, што “Светокон” не выкарыстоўвае канвеернай зборкі, а рабочая сіла — дарагая, і, урэшце, рэгламентацый на якасць прадукцыі прадпрыемства з рэгіёнаў не паступала. У тым жа самым Краснаполлі на гэтыя аргументы прад’яўляюць свой: “А які сэнс у рэкламацыях, калі ў нас выбару няма? “Светокон” — манапаліст на беларускім рынку гукаўзмацняльнай апаратуры. Не мы яму свае патрэбы ў якасці навязваем, а ён нам прадае тое, што можа вырабіць”. Слушна.



Пад час райвыканкамаўскай “лятучкі”: Алена Раманенка і Тамара Каваленка.

# а прапаноў мала

Вялікія прэтэнзіі ў мяне да нашага метадычнага аддзела, які не заўжды выкарыстоўвае для рэкламы культурасветных мерапрыемстваў мясцовы друк і раённае радыё.

**Яўген РАГІН:**

— Мяне вось што непакоіць. Старшыня райвыканкама Аляксандр Вятошкін рэалізаваў “Міраж” не толькі як нестандартную структуру культуры Краснапольшчыны, але і як своеасаблівую творчую лабараторыю па апрабаванні крэатыўных форм працы. Ці здольныя вы сёння на гэта пры недахопе прафесіяналаў-крэатыўшчыкаў, пры збыднёлай на кадры метадычнай службе? Малады дырэктар Цэнтра Ганна Хаціменка пераканала мяне, што на ўсіх 243 квадратных метрах карыснай плошчы ўстановы наладжана работа: і дыскатэкі праводзяцца, і відэасеансы, і зала камп’ютэрных паслуг працуе, і тэніс з більярдам запатрабаваны. Але ўсё гэта, пагадзіцеся, даволі стандартны набор платных паслуг... Дык ці задасць “Міраж” метадычны тон для сельскіх устаноў культуры, ці здзівіць нечаканасцямі патэнцыйных спажыўцоў?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— А гэта наша найпершая задача на сёння. Форма ўжо ёсць, трэба працаваць над зместам. І так, каб Цэнтр быў запатрабаваны не толькі моладдзю, але і дзецьмі, людзьмі сярэдняга і сталага веку.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Тым больш, што ў верасні на базе нашага Маладзёжнага цэнтра мяркуецца правесці выязнае пасяджэнне Савета Рэспублікі: адсочвацца будуць і сельскагаспадарчыя напрацоўкі, і культурасветная работа з моладдзю...

**Яўген РАГІН:**

— Пра гэта і кажу. Чым здзіўляць збіраецца?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Учора, пад час абласнога семінара па развіцці жывёлагадоўлі, губернатар Магілёўшчыны Пётр Міхайлавіч Руднік упершыню наведаў наш Цэнтр. Я паказала яму на

**Яўген РАГІН:**

— Пагутарыў з моладдзю гарпасёлка: юнакоў і дзяўчат цалкам задавальняюць тыя паслугі, якія аказвае Цэнтр. І я цудоўна разумею гэтае стаўленне: яшчэ чатыры месяцы таму такой раскошы ў моладзі проста не было. Але ж кажам мы зараз пра перспектыву, пра няспынны рух наперад...

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Паспелі стварыць у Цэнтры вальна-інструментальны ансамбль. Дыскатэкі праходзяць іншым разам пад “жывы гук”. Цяпер ажыццяўляем праект сямейнага адпачынку: маладыя таты і мамы будуць бавіць час, скажам, у відэазале, на танцавальным вечары, а іх дзеці будуць знаходзіцца пад наглядом спецыяліста ў асобным пакоі, прыстасаваным для гульні і ўсебаковага эстэтычнага выхавання.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Справа, безумоўна, знойдзецца і для дзядуль з бабулямі... Яшчэ раз паўтаруся: нам патрэбны харэограф, каб мы зранку займаліся ў Цэнтры з таленавітымі дзецьмі з дзіцячых садкоў, пасля абеду — са школьнікамі, увечары — з моладдзю. Попыт на такія паслугі — велізарны, прапаноў — пакуль аніякіх.

**Яўген РАГІН:**

— Пра што б ні казалі, але вяртаемся заўжды да кадравы дэфіцыту. У чым бачыце выйсце?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— У тым, каб займець спецыяліста з адпаведнай адукацыяй, які падрыхтаваў бы сабе замену з нашых мясцовых талентаў. Сёння ідзе размеркаванне такіх спецыялістаў па раёнах, і абласное ўпраўленне культуры абяцала нам тут самую дзейную падтрымку.

**Яўген РАГІН:**

— А чым вы таго спецыяліста прывабіць у раён зможаце?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Пакуль толькі — месцам у інтэрнаце, у бліжэйшай перспектыве (калі спецыяліст апраўдае наш спадзеў) — службовым жыллём. Але не забывайце, што ў пералік

кажуць, састарэў і па знешнім выглядзе, і па складзе экспазіцыі... Якія тут задумы на перспектыву?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— У Праграме развіцця культуры вобласці было вызначана, што на капітальны рамонт нашага музея трэба выкарыстаць з раённага бюджэту 500 мільёнаў рублёў. На жаль, планы гэтыя “скарэжціраваў” фінансавы крызіс. Але налета — 25-я ўгодкі чарнобыльскай катастрофы. І мы да гэтай даты пастараемся зрушыць сітуацыю з мёртвай кропкі...

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Не ўсё так проста і з бібліятэкай. Не арандуем памяшканне пад яе ў камунальнай службе, плацім за арэнду другога паверха немалых грошы. Кніжны фонд — 50 тысяч асобнікаў — вялізны, нагрузка на драўляныя перакрыцці — таксама значная. Натуральна, месцазнаходжанне гэтай установы культуры нас ніяк не можа задаволіць.

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Наша прапанова была і застаецца адзінай: узвесці новы будынак

пад бібліятэку або зрабіць для яе прыбудову да Цэнтра культуры. Дарэчы, гэтая прыбудова і была закладзена ў колішнім плане рэканструкцыі былога РДК. Не хапіла для ажыццяўлення мэты грошай. Вядома, сёння бібліятэка — гэта інфармацыйны цэнтр. Мы імкнёмся зрабіць яе і ідэалагічным цэнтрам. Хацелася б, каб будаўніцтва гэтага аб’екта было закладзена ў абласную інвестыцыйную праграму. Будзем звяртацца з гэтай просьбай у Магілёўскі аблвыканкам.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Калі ўжо казаць пра заўтрашні дзень нашай культуры, дык не абмінуць і таго, што гарадскому пасёлку неабходна і салонкрама па рэалізацыі вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва...

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Губернатар цікавіўся, якія ў нас народныя промыслы на Краснаполлі існуюць. Майстры — ёсць, і работы ў іх — адметныя, але трэба іх аб’яднаць, сістэматызаваць дзейнасць, накіраваць на канкрэтны вынік. І гэта яшчэ

адзін нявыкарыстаны рэзерв, Алена Міхайлаўна, па пашырэнні пазабюджэтай дзейнасці аддзела культуры.

**Яўген РАГІН:**

— Самы час згадаць пра народныя самадзейныя калектывы. Я пісаў калісьці пра гурты “Шчадрэц”, “Горскія харашухі”, пра хор ветэранаў і ваш, самы старэйшы ў рэспубліцы, аматарскі тэатр. Але чатыры народныя калектывы — ці не заমাля для раёна, хоць і насельніцтва ў ім крыху больш за 11 тысяч?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Цудоўна разумею, што колькасць народных і ўзорных ансамбляў — адзін з пераканавальных паказчыкаў якаснай працы аддзела культуры. На гэта і скіроўваю штодзённую творчую дзейнасць Алены Міхайлаўны.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Безумоўна, будзем выпраўляць сітуацыю. Рыхтуем цяпер да прысваення звання “народны” ансамбль эстрадна-фальклорнай песні РЦК “Субацея”.

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— І ў аграгарадку “Пачапы” з’явіўся даволі неаблагі самадзейны калектыв. Так што народных ансамбляў у нас цягам часу паболее.

**Алена РАМАНЕНКА:**

— Збіраемся неўзабаве надаць статус нематэрыяльнай каштоўнасці песеннаму рэпертуару народнага аўтэнтчнага гурта “Горскія харашухі” з аграгарадка “Горы”.

**Яўген РАГІН:**

— А вось гэта ўжо сапраўды якасны паказчык работы аддзела... Тамара Фёдаруна, вы часцяком наведваеце іншыя раёны вобласці, пастаянна знаёміцеся, як ведаю, з працай іншых аддзелаў культуры. Ці ўсё ўражае са станючага боку?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Засмучае аб’якаваць работнікаў культуры, няўменне паказаць творчае аблічча свайго рэгіёна, адсутнасць жадання змяніць сітуацыю ў лепшы бок і ўмення эканоміць дзяржаўны рубель...

**Яўген РАГІН:**

— А якую кіраўнічую тактыку прапанавалі б начальніку аддзела культуры на другім годзе працы?

**Тамара КАВАЛЕНКА:**

— Ставіць перад падначаленымі рэальныя задачы і кантраляваць іх безумоўнае выкананне. Тады і каманда з’явіцца, і нашы задумкі стануць канкрэтнай явай.

**Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Краснапольскі раён — Мінск Фота аўтара**

**Дэталі да агульнай карціны**

**Апошні аграгарадок:**

**чарговая сталойка пад СДК**

**Намеснік старшыні Краснапольскага райвыканкама Тамара Каваленка распавяла, што апошні аграгарадок раёна, у адпаведнасці з Дзяржпраграмай адраджэння і развіцця селя, будзе здавацца сёлета ў вёсцы Леніна.**

Клубная ўстанова там знаходзіцца ў састарэлым прыстасаваным памяшканні. Значыць, культурныя пераўтварэнні пройдуць па звыклай, даўно напрацаванай схеме: з удзелам гаспадарчай групы. У СДК будзе перароблена чарговая закінутая сталойка. Каштарыс на работы ўжо складзены.

— Сталойку ў СДК пераўтварылі ў Тур’і, Халмах, — тлумачыць начальнік гаспадарчай групы Пётр Галушка. — Цяпер гэтыя ж работы чакаюць нас у Леніна. Вопыт ужо маем неаблагі, дый штат групы дазваляе гэтыя пытанні вырашаць якасна і аператыўна. У нас — тры рабочыя, адзін падсобнік, кожны валодае некалькімі спецыяльнасцямі... Апорныя канструкцыі будынкаў не змяняем, але нашы СДК сталойкі потым ніяк не нагадваюць... Ёсць і праблема: няма ў групы аўтамабіля. Для падвозкі будматэрыялаў выкарыстоўваем аўтаклуб. А ці ж гэта справа?

**Міндалепадобныя вочы і...**

Даныя археалогіі, мініяцюры летапісаў, фрэскі некаторых храмаў XIII ст. даюць матэрыял для рэканструкцыі твару тагачасных жанчын.

Найперш адзначым, што карэнным насельніцтвам да прыходу славян на тэрыторыю Беларусі было балцкае. Першыя, безумоўна, славенскія паселішчы ў Беларусі фіксуюцца археолагамі ўжо ў V—VI стст. н.э. У X—XI стст. На Беларусі ўзнікаюць гарады, дзе пераважная большасць насельніцтва — усходнія славяне.

Таму для аблічча тагачасных гараджан былі характэрны наступныя рысы: вузкі нос, высокае пераноссе, прафіляваны твар, трохі пашыраныя скулы, высокі шырокі лоб, вялікія вочы — часам міндалепадобнай формы, — паўкруглыя бровы. Дзве апошнія рысы — відавочны ўплыў Візантыі, з якой, як вядома, хто-ніхто з прадстаўнікоў княжацкай дынастыі радніўся. Дарэчы, генэфонд якраз-такі княжацкіх родаў Беларусі захоў-



Рагнеда ўзяла меч на Уладзіміра. Мініяцюра з Радзівілаўскага летапіса.

# Рэканструкцыя... крывічанкі



Пра знешні выгляд жанчын XI стагоддзя можна меркаваць па мініяцюрах з "Ізборніка Святаслава" 1073 г.

ваў і некаторыя рысы знешнасці варагаў — вікінгаў, прадстаўнікі якіх валадарылі, да прыкладу, у Полацку (князь Рагвалод).

**"Пататная" прасліца**

Як бы сцігла не выглядалі даныя пісьмовых крыніц, але і яны даюць некаторыя звесткі пра прававое становішча жанчыны ў X—XIII стст. Так, жанчыны вышэйшых сааслоўяў мелі пэўную свабоду ў выбары мужа. Полацкая князеўна Рагнеда, напрыклад, магла выбіраць сярод двух прэтэндэнтаў на месца будучага мужа: "Он же (Рагвалод. — Л.К.) рече дщери своей: "Хочеш ли за Володимера?" Она же рече: "Не хочу розути робичица (Як вядома, князь Уладзімір быў сынам простага жанчыны. — Л.К.), но Яраполка хочю", — сказана ў "Аповесці мінулых часоў".

Жанчыны правы на сямейную маёмасць адлюстроўваліся праз такія катэгорыі ўласнасці, як пасаг. У перыяд існавання сям'і ў адносінах да пасагу муж і жонка ўяўлялі адзіную юрыдычную асобу і знаходзіліся ў саўладанні. Пасля смерці мужа гэты пасаг захоўваўся за ўдавою.

Усе жанчыны ў X—XIII стст. у юрыдычных адносінах фармальна знаходзіліся пад аховай феадальнага заканадаўства. Але на практыцы толькі прадстаўніцы вышэйшых слаўяў грамадства мелі амаль роўныя з мужчынамі правы.

У свой час існавала памылковае меркаванне, што адукаванасць у X—XIII стст. была ўласціва толькі князям. Але граматы ведалі і простыя гараджанкі. Мы не сцвярджаем, што ўсе яны мелі аднолькава добрую адукацыю, але тое, што яны валодалі навыкамі элементарнага пісьма, — безумоўна. Доказам гэтаму — знаходкі шыферных прасліц — гузікаў для кручэння верацяна, на якіх выразаны надпісы: "бабіно", "Настасіно", "Марню". На прасліцы з Гродна выразаны цэлы сказ: "Госпаді, дапамажы рабе сваёй і не дай загінуць у дзень суд-

сёння "К" друкуе яшчэ адну частку апаведу пра жанчын на старабеларускіх землях. Якімі былі крывічанкі? Чым вылучаліся сярод жыхарак іншых славянскіх земляў? Якую ролю выконвалі ў грамадскім жыцці?..

**"Бабіно", "Настасіно", "Марню"**

ны". Даволі цікавы, можна сказаць, патаемны па змесце подпіс маецца на прасліцы з Полацка: "Пататнае", які азначае "скрадзеная".

Што да жанчын княжацкага роду, то, згодна са сваім становішчам, яны павінны былі мець высокую для свайго часу адукацыю. Веды гэтыя чэрпалі з духоўных і свецкіх кніг. Сведкамі наяўнасці іх у нашых гарадах служыць знаходкі маленькіх спражак, якія спецыяльна прызначаліся для зашпільвання фаліянтаў. Дапамогу ў засваенні тагачасных навук аказвалі адукаваныя асобы духоўнага звання. Так, Еўфрасіння Полацкая была навучана "...кніжнаму пісанню, чытанню, пісьму, лічэнню, грэчаскай і лацінскай мовам".

**"Полацкі матрыярхат"**

Адукацыя княгіням і князеўнам была неабходна не толькі для таго, каб весці гаспадарчыя справы на сваіх землях, але і каб выконваць адміністрацыйныя функцыі ў княстве, калі ў гэтым была неабходнасць. Так, у 1129 г., калі вялікі князь кіеўскі Мсціслаў Уладзіміравіч, паланіўшы полацкіх князеў,



Жанчыны ў даўніну ўпрыгожвалі сябе бранзалетамі, падобнымі да гэтых, знойдзеных у Віцебску.

саслаў іх у Візантыю, і Полацкае княства засталася без кіраўніцтва, на палітычную арэну ўступілі княгіні, узяўшы на даволі доўгі час вярхоўную ўладу ў свае рукі. Гэты час у гісторыі Полацкай зямлі атрымаў нават назву "Полацкі матрыярхат".

Пры раскопках Полацка і Кукенойса — Полацкай калоніі ў Латгаліі — былі знойдзены тры асабістыя княжацкія жаночыя пячаткі. У адсутнасць сваіх мужчын княгіні афармлялі афіцыйныя дакументы, да якіх і прымацоўваліся асабістыя пячаткі. Верагодна, што гэтай справай займалася княгіня Соф'я, затым — яе дачка Прадслава, якая нават і ў пострыгу не адышла ад свецкіх спраў.

**Градыслава ды Любава**

Пісьмовыя крыніцы ды, у пэўнай ступені, даныя археалогіі даюць некаторыя звесткі пра жаночыя імёны таго часу. І калі ў пісьмовых крыніцах сустракаюцца выключна княжацкія імёны, дык на выяўленых раскопках прасліцах — імёны простых гараджанак: Мар'я, Настасся, Прадслава (Еўфрасіння), Градыслава (Еўдакія), Марыя, Вольга, Кір'яна, Параскева, Любава...

Пісьмовыя крыніцы XII—XIII стст. і літаратурныя помнікі больш позняга часу прыводзяць звесткі пра ўзроставыя катэгорыі тагачасных жанчын і іх заняткі.

У часы Старажытнай Русі існавалі чатыры асноўныя ўзроставыя катэгорыі жанчын. Слова "баба" не мела ў Старажытнай Русі таго адцення, якое

сёння часам надаюць яму ў побытава-размоўнай гаворцы. Яно ў літаратурнай мове Старажытнай Русі абазначала вопытную ў хатніх справах жанчыну, якая даглядае малых дзяцей. І, да гонару нашых продкаў, у Старажытнай Русі не ўжывалася слова "старая". Словам "дзева", "дзівіца" абазначалі жанчыну, якая ўжо здольная выгадаваць нашчадка. Словам "дзеўка" называлі ўзроставую катэгорыю, відаць, падлеткавую. І апошняе з гэтай градацыі — "дзеўчына", "дзеўчынка" — дзіця гадоў да 7—10.

**"Не пралля — не жонка"**

Дарослая катэгорыя жанчын займалася прадзеннем. Цікава, што гэтым заняткам не грэбавалі нават прадстаўнікі тагачаснай эліты: на адной з прасліц, знойдзеных у Друцку, ёсць надпіс: "Княжын". Гэтая ж узроставая катэгорыя жанчын займалася шыццём і вышываннем адзежы членаў сваёй сям'і. Старыя жанчыны толькі пралі і ткалі, шылі на продаж. Шыццё для членаў свайго роду ім было забаронена.

З маленства дзеўчаты навучаліся розным відам рукадзелля, у тым ліку прадзенню, бо інакш нельга было выйсці замуж. Існавала прымаўка: "Не пралля — не жонка". Таму гадоў ужо з 5—7 іх прывучалі да прадзення. Да 10—12 гадоў яны плялі, у асноўным, шарсцяныя паясы да свайго вяселля. Такія паясоў, каб абдарыць усю радню, суседзяў і знаёмых, павінна было быць каля сотні. Дзеўчаты больш стараўшага ўзросту вышывалі ручнікі, кашулі, хусткі, паясы. Пры гэтым, відаць, спасцігаліся традыцыі аздабы, характэрныя для свайго роду, што акрамя дэкаратыўнай функцыі несла, безумоўна, і сакральную.

**Паводле даных з курганоў**

Вялікі ўплыў на працягласць веку аказвалі агульны ўзровень жыцця, сацыяльнае становішча, род заняткаў, стан здароўя. У цэлым прыроднае наваколле ў X—XIII стст. было спрыяльнае, калі не лічыць перыядычных неўраджаяў. Але аднастайнасць ежы, яе незбалансаванасць у асяроддзі простага люду былі прычынамі некаторых захворванняў. Так, у адным з курганоў XII ст., раскапаных у мінскім мікрараёне "Сухарава", было выяўлена пахаванне дзеўчыны 17—20 гадоў з яўнымі прыкметамі парадантоза. Была вядомая і такая хвароба, як дэфармуючы артроз. А ў адным з курганоў XII ст., раскапаным каля вёскі Васіленкі Слуцкага раёна, выяўлена пахаванне маладой жанчыны і немаўляці. Апошняе захавалася да нашых дзён фрагментарна.

Па падліках спецыялістаў, у X—XIII стст. фізіялагічны ўзрост жанчыны ў гадах, па даных раскопак сельскіх могільнікаў, выглядаў наступным чынам. Ва ўзросце 16—25 гадоў пражылі свой век 44%. Ва ўзросце 25—35 гадоў пражыло 30%. Ва ўзросце ад 35 да 45 гадоў пражыло 12%. Звыш 45 гадоў пражыло 14%. Сярод гараджанак 16—25 гадоў пражыло 35,2%. Ва ўзросце 25—35 гадоў — 46,2%. Узрост 35—45 гадоў падзялілі 10,5 гарадскіх жанчын, і больш за 45 гадоў пражыло 8,1% гараджанак. Як бачна з абедзвюх выбарак, сярэдні ўзрост жанчын таго часу рэдка перавышаў 45 гадоў...

Леанід КАЛЯДЗІНСКІ,  
кандыдат гістарычных навук, археолог

Мода дыктавала свае законы як у старажытнасці, так і сёння, а ці не самым важным элементом побытавай культуры з'яўляецца адзенне. Менавіта дзякуючы яму можна паглядзець на гісторыю з іншага ракурсу — такога, што адлюстроўвае і агульныя тэндэнцыі ўсяго грамадства.

## Залатая нітка Чорнай Панны

**І аксаміт Белай**

Усё часцей старажытны беларускі касцюм можна ўбачыць не толькі ў музеі, але і на нашай эстрадзе. Сёння адной з тых, хто аднаўляе гэтыя сапраўдныя цуды мастацтва, з'яўляецца Наталля Смаляк — член Беларускага саюза мастакоў, лаўрэат рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў. Работы выпускніцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў з'яўляюцца ўпрыгожаннем шматлікіх творчых калектываў, што працуюць у нашай краіне, а таксама ў Расіі, Украіне, Польшчы, Літве, Латвіі, Эстоніі, Малдове, Казахстане.

Выкарыстоўвае гістарычныя касцюмы Наталлі Смаляк і музычны гурт "Тутэйшая шляхта", з выступлення якога днямі ў сценах галерэі "Універсітэт культуры" адкрылася выстаўка "Шляхецкі скарб", дзе прадстаўлена аўтар-



ская калекцыя маладой мастачкі. Усяго сем гістарычных касцюмаў, створаных з выкарыстаннем атласу, шыфону, аксаміту, залатой ніткі і бісеру, прымушаюць задумацца над легендамі, звязанымі з замкам у Гальшанах, таямніцамі Палацава-паркавага комплексу ў Нясвіжы...

На выстаўцы прадстаўлена аўтарская калекцыя сцэнічных касцюмаў, створаная па матывах гістарычных строяў XVI—XVII стагоддзяў. Тут можна ўбачыць як ужо вядомыя касцюмы з серыі "Чорная Панна", так і новыя, якія экспануюцца ўпершыню, — з серыі "Шляхецкі скарб" і "Белая Панна".

Наталля Смаляк, выкарыстоўваючы сваё майстэрства для даследавання эстэтычнага і эмацыянальнага складу нацыянальнага строю, фіксуе вопыт нашай спадчыны і пераасэнсоўвае яго праз асабістае мастацкае бачанне. Звяртаючыся да эстэтычных кодаў мінулага і выкарыстоўваючы традыцыйныя тэхнікі — вышывку, аплікацыю, — аўтар стварае сучасныя сцэнічныя касцюмы, якія маюць непаўторную структуру формы і выразную вобразнасць.

Такім чынам, сцэнічныя касцюмы становяцца прадметам шматузроўневага дыялога паміж мінулым і сённяшнім, спадчынай і сучаснасцю, традыцыяй і навацыяй. Невыпадкова доктар філасофскіх навук, прарэктар па навуцы БДУКІМ Марына Мажэйка на адкрыццё выстаўкі зазначыла, што касцюм як ніякі іншы артэфакт культуры дазваляе ўбачыць эпоху знутры, дае магчымасць увячыць сябе і свае адчуванні ў адпаведны час.

К.А.  
На здымках: гістарычныя касцюмы аўтарства Наталлі Смаляк.



Пятрус Броўка. 1941 г.

# "Хутчэй бы туды, на Бацькаўшчыну!"

**"Палявая пошта № 127, рэдакцыя, Петруся Броўку..."**

Сёлета спаўняецца 105 гадоў з дня нараджэння народнага паэта БССР Петруся Броўкі. Хацелася б прыгадаць перыяд Вялікай Айчыннай вайны ў жыцці пісьменніка. Вядома, што ў першыя ж дні ліхалецця ён добраахвотна ўступіў у шэрагі Чырвонай Арміі. У 1941 — 1942 гг. працаваў інструктарам-літаратарам у газеце "За Савецкую Беларусь" на Бранскім і Заходнім франтах, супрацоўнічаў у партызанскім друку.

У фондах Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа захоўваюцца лісты, паштовыя

карткі, тэлеграмы Петруся Броўкі да народнага паэта. Тыя, што напісаны ў ваенны час, перапоўненыя словамі шчырага тугі і жаданнем хутчэй вярнуцца ў Беларусь: "Жадаю ад сэрца бадзёра пражыць да радаснай сустрэчы ў роднай хаце"; "Хутчэй бы туды, на Бацькаўшчыну!"; "Не можа быць, каб у гэце лета мы не збіралі грыбоў у Бераянцы..."

"Культура" прадстаўляе на сваіх палосах невядомыя старонкі перапіскі класікаў беларускага слова з фондаў Коласаўскага музея.

Засяродзім увагу на дзвюх паштовых картках і лісце. Адна з іх датавана "30.IX.1941", з адрасам "Палявая пошта № 127, рэдакцыя газеты "За Савецкую Беларусь". На адваротным баку паштоўкі — тэкст:

"Любы наш дзядзька Якуб!

Шлю Вам, Марыі Дзмітрыеўне, Даніку і Міхасю прывітанне ад усіх хлапцоў, якія кожны дзень у густым сасновым бары ўспамінаюць Вас.

Прасім мы, каб Вы былі сталым супрацоўнікам нашай роднай газеты "За Савецкую Беларусь". Прысылайце нам усё, што можаце. Нашы сябры, якія дзень і ноч змагаюцца з ворагам на радзіме, прачытаюць і не раз успомняць Вас добрым словам. Ведаючы Вашу акуртанасць, мы спадзяёмся, што хутка атрымаем ад Вас усё, што можна. Напішыце і прозай зварот да беларускіх партызанаў.

Вось і ўсё. Шлём Вам у сонечны Ташкент з асеннягабору самую найлепшую пажаданні, а больш за ўсё — радасна сустрэцца на роднай зямлі.

Пятрус"  
3.XII.1941 г.  
Якуб Колас піша адказ з Ташкента, дзе знаходзіцца ў эвакуацыі: "Няхай пачуем усе мы разам радасныя навіны з усіх нашых франтоў. Якое гэта будзе шчасце, калі дажыву я да тых радасных дзён, што прывядуць мяне на родныя гоні беларускай зямлі!"

Другая паштоўка напісана Броўкам у Ташкент 26.XII.1941 г.:

"Дарагі дзядзька Якуб! Перад ад'ездам пішу вам гэтую паштовачку. Хутка напішу падрабязнае пісьмо з новым адрасам.

Сумная навіна: памёр Змітрок Бядуля ва Уральску ад разрыву сэрца. Бядняга не дакачаўся звароту да хаты.

Толькі ўчора знайшоўся Пеця Глебка. Ён працуе ў гор. Саратаве ў рэдакцыі газеты "Чырвонаармеец". Думаю, што яго выклікаюць да нас, і мы будзем разам.

Па прапанове т.Панамарэнкі Вы ўведзены ў склад нашай рэдкалегіі. Друкуем вашы вершы. Хутка вам вышлем нумары.

Прывітанне Марыі Дзмітрыеўне, Даніку і Міхасю.

Жадаю Вам здароўя і шчасця ў 1942 годзе і нашай сустрэчы ў роднай Беларусі.

Пятрус"

У 1942 годзе Броўка даслае Коласу ліст, які датаваны "4.IX.1942 г. Алма-Ата". Там, па вул. Кардонная, 80а-16 жывуць яго жонка Алена і сын Юрка. Пісьменнік некаторы час знаходзіцца ў сталіцы Казахстана, каб уладкаваць сямейныя справы.

"Дарагі дзядзька Якуб!

Выпала так, што толькі цяпер пасылаю я Вам ліст. Многа было на тое прычын, а галоўная тая, што, прыехаўшы ў Алма-Ату, пад напорам розных гаспадарчых непаладак неяк абязволеў, размяк. Цэлы месяц хадзіў я па розных справах з устаноў да ўстановы і прыходзіў дахаты зусім разбіты. Праслухоўваў зводку і кідаўся спаць. Таго-сяго для сваіх хатніх я дамогся: Лёлю прыладзіў на работу ў Каз. выдавецтва, а Юрку паслаў у дзіцячы сад. Гэта многа ўла-



Дарагі дзядзька Якуб!  
Перад ад'ездам пішу вам гэтую паштовачку. Хутка напішу падрабязнае пісьмо з новым адрасам.  
Сумная навіна: памёр Змітрок Бядуля. Ён працуе ў гор. Саратаве ў рэдакцыі газеты "Чырвонаармеец". Думаю, што яго выклікаюць да нас і мы будзем разам.  
Па прапанове т.Панамарэнкі Вы ўведзены ў склад нашай рэдкалегіі. Друкуем вашы вершы. Хутка вам вышлем нумары.  
Якуб Колас

дзіць у маіх сямейных справах. Доўга поўзаў, пакуль набыў за 300 рублёў электрычную плітку, бо не было на чым прыгатаваць нават чай. З яшчэ большымі цяжкасцямі купіў 1/2 тоны саксаулу за 1200 рублёў. Вось усім гэтым я і лічу, што свой абавязак перад сям'ёй у А-Ата выканаў.

Міхал мне адтэрмінаваў час выезду да 7 верасня, так што я толькі праз два дні выязджаю адсюль. Вельмі хацелася б мне заехаць да Вас, але калі палічыў я свой вольны час, дык яго засталася мала, а яшчэ менш грошай на паездку, бо бульба тут таксама, як і ў Ташкенце, надта дарагая.

Выбачайце, што я не стрымаў свайго слова, але я шчыра кажу, што ехаць у Ташкент мне ніяк не выйдзе. Затрымаўся я з лістом яшчэ і таму, што чакаў ад'езду ў Ташкент Клумава, бо праз яго хацеў перадаць Вам пісьмо. Сёння-заўтра ён выязджае.

У Алма-Ата ў мяне ніякіх асаблівых навін. Адпачыць я — не адпачыў, а яшчэ больш замардаваўся. Спякота тут не такая, як у Ташкенце, намнога ягчэй, але ўсё роўна клімат не па мне. Гудзіць галава, ломіць косці, апухла нага і цяпер яшчэ не прайшла.

У Саюзе пісьменнікаў адносінны, відаць, аднолькавыя, як і ў Вас у Ташкенце. Мяне здзіўляюць гэтыя чэрствыя, абыякавыя людзі. І ўсё больш ўспамінаюцца нашы хлапцы.

А зводка ўсё благая і благая. Чакаў я чакаў другога фронту, і ноччу ўскопліваўся, бег да радыё, і зняверыўся. Калі ж гэта нарэшце нашы саюзнічкі надумаюць па-сапраўднаму біць Гітлера? Пара ўжо! Але чамусьці

ў мяне цвёрдая надзея, што ўсё скончыцца добра... Са светлай надзеяй збіраюся і ў Маскву. Добра было б, каб спаткаліся мы там неўзабаве і ў больш вялы час!

А сапраўды, дзядзька Якуб! Падрыхтуйце зборнічак, напішыце повесць, ды прыязджайце да нас. Пажывём там разам які месяц. Дарога цяпер не такая ўжо цяжкая.

Калі Крупеня не быў у Вас і яшчэ нічога не зроблена з пайком, я пагавару там аб гэтым. Пагавару і аб в/зборніках. Думаю, што ўсё налаodziцца.

Страшна баліць сэрца, як успомню пра сваю маці. Чамусьці яна стала мне сніцца з ночы ў ноч. А як прыгадаю родныя мясціны, проста не знаходжу сабе месца. Я ўжо даходжу часамі да містыкі. Вось возьму ды сабе загадаю: калі вялічка-камень (ёсць у нас такі на краі дарогі ля сяла) ляжыць на мейсцы, значыць, і я вярнуся дахаты. Да чаго толькі не дадумаешся!

Дарагі мой дзядзька Якуб! Будзем верыць, што яшчэ доўга паходзім па роднай зямлі. Вельмі ж цяжка без яе.

Што вам яшчэ напісаць? Ну, хіба пра алма-цінскія цэны. Мука пшанічная 35 — 45 руб. кгр., масла 300 — 350 р. кгр, яйкі 50 — 60 руб., памідоры 7 — 8 руб., часнок 60 руб. кгр., мяса 80 — 100 руб. кгр., малако 15 р.лтр.

За ўвесь месяц я напісаў 1 главу пэмкі і 2 песні для кіно. Вось і ўся мая работа. Думаю нагнаць у Маскве. А там відаць будзе!

Шчырае прывітанне ад мяне Лёлі і Юрку, Марыі Дзмітрыеўне, Даніку і Міхасю.

Жадаю Вам усім здароўя і лепшых звадак.

Ваш Пятрус Броўка".

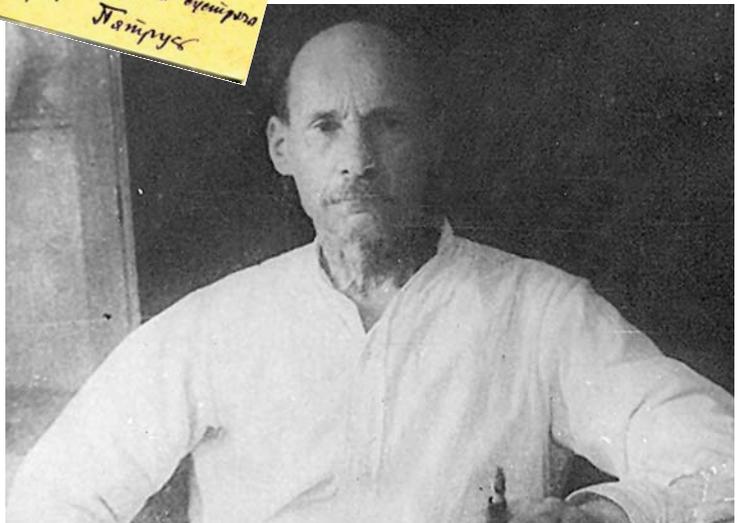
Сваё жаданне ўбачыць Бацькаўшчыну вольнай ад фашысцкай навалы Броўка ўвасобіў у вершы-прысвячэнні "Якубу Коласу", напісаным у Маскве ў 1942 годзе:

І — ты чуеш, пясняр? —  
Стрэнуць волю палеткі,  
Зноўку буйна вакол  
Загамоняць палі.  
Пройдуць нашы дажджы  
Ці вясною ці ўлетку  
І варожую кроў  
Змыюць з твару зямлі.

**Тацяна МАКАРАНКА,**  
старшы навуковы супрацоўнік навукафондавага аддзела Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа



Якуб Колас. 1942 г.



Якуб Колас. 1943 г. Ташкент.

Фрагменты перапіскі Якуба Коласа і Петруся Броўкі.

### МУЗЕЙ \*

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,  
вул. Леніна, 20.  
Тэл.: 227 45 62.



- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

- "Слуцкія паясы".
- В.Альшэўскі.
- "Фрагменты Вавілонскай вежы".
- "Art-тандэм: крытык і мастак" (да 70-годдзя Барыса Крэпака).
- "Накіды і малюнкi рускіх мастакоў XIX — XX стст.".
- "Нармандыя ў жывапісе".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

#### МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,  
вул.  
Інтэрнацыянальная, 33а.  
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Евангельскія і біблейскія сюжэты ў італьянскай гравюры XVIII ст."

#### ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,  
Карэліцкі р-н,  
Гродзенская  
вобл.



Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў в. Раўбічы

Спарткомплекс  
"Раўбічы",  
Мінскі р-н.



Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "Незвычайнае ў звычайным" Г.Малочнікава.
- "Ваўкавыск стары і новы".

#### МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,  
вул. Ленінская, 37.  
Тэл.:



(8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### Выстаўка "Свет дзяцінства. Рускі жывапіс XIX — пачатку XX стст."

### МУЗЕЙ \*

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,  
вул. К.Маркса, 12.  
Тэл.: 227 43 22.



Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".

Выстаўкі:

- "Экспануецца ўпершыню"

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Да 30 красавіка — выстаўка аўтарскіх лялек "Каруся, палуся, сацэля, марцэля".
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

#### ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,  
вул. Янкі  
Купалы, 4.  
Тэл.: 227 78 66.



- Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
- Выстаўка твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва "Песня сонцу...".
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

#### МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ



г. Мінск,  
пр-т Незалежнасці, 25а.  
Тэл: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- "Халодная зброя. Традыцыі і сучаснасць". Выстаўкі праекта "У пошуках страчанага":
- "Беларусь. Рэха вайны ў памяці пакаленняў".
- "Беларусь на старых паштоўках канца XIX — пачатку XX стст."
- "Мінск: падарожжа ў часе".
- "Афганістан...".

- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага хранення археалагічнай калекцыі музея.

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

- "Па гарадах і краінах".
- "Азія... Загадкавая, містычная, знікаючая" (фотаработы Ю.Бірукова).
- Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вобраз сучасніцы"

- На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.

Выстаўкі:

- "Айчынная вайна 1812 года".
- "Музей крміналістыкі".
- Ваенная тэхніка на адкрытай пляцоўцы.

### ГАЛЕРЭІ\*

#### ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,  
вул.  
Казлова, 3.



Тэл./факс.: 290 60 10.

- Выстаўка жывапісу "Краявід-2010".
- Персанальная выстаўка Людмілы Шчамялёвай і Ігара Рымашэўскага "Двое ў горадзе".
- Выстаўка да 70-годдзя Мікалая Рыжыкава "Ваколіца. Ад Палесся да Гімалаяў".

#### МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,  
Кастрычніцкая  
плошча, 1  
(Палац Рэспублікі).



Тэл.: 227 26 12.

- Выстаўка дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі".
- Выстаўка касцюмаў Н.Смаляк "Шляхецкія скарбы".

#### ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,  
пл. Тызенгауза, 4.  
Тэл./факс:



(8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
- Выстаўка жывапісу Ірыны Давідовіч "Вяртанне".

#### КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель,  
вул. Карповіча, 4.  
Тэл.:



(8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
- Выстаўкі:
- "Іерусалім" Андрыяна Жудро.
- Выстаўка экзатычных і пеўчых птушак.
- Выстаўка-продаж выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
- Выстаўка жывых архідэй.

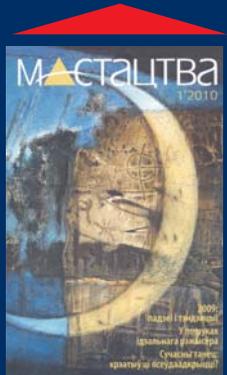
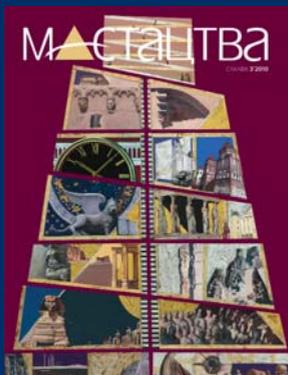
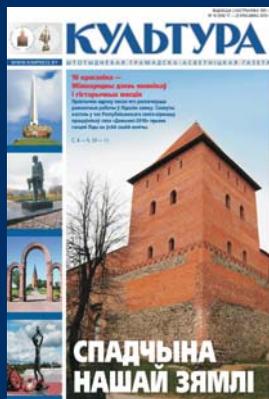
**УВАГА!**

на газету  
**"Культура"**  
Падпісныя  
індэксы:  
індывідуальная  
падпіска —  
**63875,**  
ведамасная  
падпіска —  
**638752;**

## Паважаныя чытачы!

# ІДЗЕ ПАДПІСКА

на часопіс  
**"Мастацтва"**  
Падпісныя  
індэксы:  
індывідуальная  
падпіска —  
**74958,**  
ведамасная  
падпіска —  
**749582.**



## НА ЧЭРВЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2010 ГОДА!

(новыя паступленні ў музей за 2009 год).

- "Ваенна-гістарычная мініяцюра".
- "Паэт рэпартажу. Рышард Капусцінскі".

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП  
г. Мінск, пр-т  
Незалежнасці, 31а.  
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя ІЗ'езда РСДРП".
- Выстаўка "Вузельчыкі на памяць".

#### ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА- МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул.  
Акадэмічная, 5.  
Тэл.: 294 91 96.



"Дзядзька Янка,  
добры дзень!".

- Выстаўка аўтарскіх габеленаў Наталлі Сухаверхавай.

#### ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск,  
вул.  
М.Багдановіча, 15.  
Тэл.: 334 72 61.



Выстаўкі:

- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Дарогамі жыцця".
- "Дзівосы на далонях".

#### ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,  
пл. Леніна, 4.  
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.



Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- "Прылады пакарання Сярэднявечча".
- Выстаўка жывапісу Андрэя Смаляка "Карнавал".
- Выстаўка кніг "На добрую асвету".
- Выстаўка І.Айвазоўскага і мастакоў-марыністаў XIX ст. "Хвалю ў шалёных прыбоем".
- Экспазіцыі:
- "Культавыя прадметы".
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

(фотаработы Уладзіміра Фаяўцова).

- "Свет зьяроў Гомельшчыны".
- Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

#### ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель,  
вул. Пушкіна, 5.  
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.



- Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.

### НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ



г. Мінск,  
пл. Парыжскай камуны, 1.  
Тэл./факс: 334 11 56.

- 27 — "Набука" Дж.Вердзі.
- 28 — "Іяланта" П.Чайкоўскага.
- 29 — "Алека" В.І.Неміровіча-Данчанкі.

### РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ



г. Мінск,  
вул. Крапоткіна, 44.  
Тэл./факс: 334 60 08.

- 25 — "Чарнобыльская малітва" С.Алексіевіч.

- 26 — "Загадкавыя варыяцыі" Э.Шміта.
- 27 — "П'емонцкі звер" А.Курэйчыка.
- 28 — "Жанчыны Бергмана" М.Рудкоўскага.
- 29 — "Сталіца Эраунд" С.Гіргеля.

### БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"



г. Віцебск,  
вул. Пушкіна, 2.  
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 25 — "Церам-церамок" С.Маршак.
- 27 — "Казка пра Ямелю" Я.Тарахоўскай.

